

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

Magyarország munkabíró népe 1910 óta.

La population d'âge productif en Hongrie depuis 1910.

Résumé. Les Annuaires statistiques hongrois classent, au point de vue de l'âge, les décès par mois jusqu'à 1 an et par années d'âge jusqu'à 7 ans; de 7 à 9 ans, ils les relèvent ensemble et par période quinquennale à partir de 9 ans. En outre, depuis 1926, l'Office Hongrois de Statistique relève le nombre des décès par années d'âge. A l'aide de ces chiffres, on a, sur la base du recensement de 1920, calculé, à peu près, la répartition par âge de la population de la Hongrie pour 1930, année du dernier recensement.

D'après les résultats de ce calcul, le nombre des individus capables de travailler a, pendant les 10 dernières années, considérablement augmenté en Hongrie. Notamment, le groupe d'âge des personnes de 20 à 39 ans, et qui comptait en 1920 2,448.000 âmes, s'est accru de 504.000, soit de 20,6%, et celui de 40 à 59 ans de 209.000 (13,7%), s'élevant de 1,525.000 à 1,734.000. Les groupes d'âge avancé, comprenant les individus de 60 à 89 ans, présentaient également un accroissement (de 123.000, soit 17,3%).¹⁾ Par contre, les groupes d'âge de 0 à 19 ans ont accusé une diminution de 2,1%, le nombre des naissances ayant notablement baissé entre 1920 et 1930 et surtout entre 1925 et 1930.

Pour les groupes d'âge de 20 à 59 ans, qui comprennent la plupart des individus capables de travailler, on constate donc une augmentation de 713.000 âmes, soit 17,9%. Pendant les 10 dernières années, l'accroissement effectif de la population revenait aux groupes d'âge actif. Ce fait explique l'augmentation actuelle de la tension économique et sociale, mais il est à la fois un symptôme favorable, montrant l'accroissement extraordinaire de la population la plus propre au travail.

Dans deux ou trois ans, en raison de la faible natalité des années de guerre, la ten-

sion actuelle diminuera rapidement au marché du travail. Cette diminution durera 4 ans, conformément à la baisse de la natalité des 4 années de guerre, et il n'est pas impossible que le chômage fera place à une pénurie de main-d'oeuvre. Même après cette période, la situation d'à présent ne reviendra pas, la génération née après 1918 étant moins nombreuse que celle qui a vu le jour avant la guerre. Il est donc certain que le nombre des jeunes gens demandant du travail sera inférieur à celui de la jeunesse née avant 1916, qui cherche à se placer maintenant.

★

A Központi Statisztikai Hivatal gyorsütemű munkájának eredményeként már februárban megismertük lélekszámunkat, de maga ez a szám nem sok segítséget jelent a nemzetgazdaság, vagy a társadalompolitika számára, ha tagoltsága rejtve marad. Hosszú időnek kell még eltelnie, amíg a népszámlálásnak az életkorra vonatkozó adatait is megismerhetjük, pedig éppen ennek az adatsornak az alapján lehet majd olyan következtetéseket felépítenünk, amelyek gyakorlati nemzetpolitikai célokat szolgálhatnak.

A társadalomnak életkor szerint való átalakulását azonban évről-évre figyelemmel kísérhetjük a halandóság adatainak segítségével. Ezeket a Statisztikai Évkönyv közli az első hét korévről korévenként, a következő három korévről együtt, attól kezdve öt-éves korcsoportokban. Mivel a halandóság éppen az első életévekben a legnagyobb és ezeknek pontos adatai rendelkezésre állanak, s mivel ismerjük azokat a korcsoportokat, amelyekben a halandóság hirtelen megváltozása bekövetkezik, az öt éves korcsoportokat lényeges hibahányad nélkül bonthatjuk fel korévekre, és a kritikus helyek megfelelő kiigazításához a halandósági táblázat is rendelkezésre áll. Ha az így korévekre megállapított abszolút halálozási adatokat a népszámlálás során megismert és korévek szerint megadott népességi adatokhoz illesztjük, évről-évre figyelemmel kísérhetjük a népnek kor szerint való tagolódását, ugyanúgy, ahogy a természetes népszaporodás

¹⁾ Par la méthode employée, on n'a pu obtenir des chiffres exacts pour les personnes de plus de 90 ans.

alapján magát a lélekszámot ki szoktuk számítani. Megkönnyíti feladatunkat az, hogy a Statisztikai Hivatal 1926 óta minden évben megállapította a halandóságot korévek szerint is és így csak öt év, 1921—25. évek változásait kell számítás útján megszerkesztenünk. Ez a várható hibát lényegesen csökkenti. Természetesen számolni kell azzal, hogy a korévek szerint megállapított halálozási adat nem egyezik a születési évre vonatkozó és általunk keresett adattal. De ez az eltérés, amely csak az első években nagy, végeredményben kiegyenlítődik.

Komolyabb hibaforrás az, hogy a népszámlálás az életkorokat nem tudja egészen megbízhatóan megállapítani. Mindenki ismeri azt a törlődést, amely különösen a nőknél a kerek életszámok körül keletkezik és amely olyan természetű, hogy ennek a hibának elméleti kiküszöbölése is csak nehezen vihető keresztül. E tekintetben éppen az évi népmozgalmi adatok szolgálhatnak a korrekció alapjául, mert az elhunyt életkorának megállapítása gondosabb vizsgálat útján jön

létre, mint a népszámlálásnak sebtiben összeírt adatai. De mert nem az a célunk, hogy a népesség életkorának hajszálpontos megoszlását megkapjuk, hanem az, hogy annak olyan ismeretéhez jussunk el, amely a munkabírási problémájának kutatását megkönnyíti, ez a hibaforrás sem lehet döntő jelentőségű. Végül a vándorlásokkal kell még számolnunk, mint amelyek a tízéves időszak folyamán a számítás eredményét befolyásolhatják. Mivel azonban a vándorlások lehetősége nagyon megesappant és amint az új népszámlálásnál megállapított, az egész számlálási eredményt is nem több, mint 0·9%-kal befolyásolta, kétségtelen, hogy ezen az oldalon sem kell olyan eltolódásra számítanunk, amely kutatásaink eredményét komolyan veszélyeztethetné.

Ezen az alapon, ha az 1930-ra a népmozgalom alapján kiszámított eredményeket az 1910-re és 1920-ra a népszámlálásból nyert képhez illesztjük, a mellékelt táblákban foglalt képet kapjuk népünk kor szerint való tagolódásáról.

1. Magyarország lélekszáma 5 éves korcsoportok szerint 1910—1930. között.

Population de la Hongrie, par groupes d'âges de 5 ans, entre 1910 et 1930.

a) **Összes népesség** — *Population totale.*

Korcsoport <i>Par groupes d'âges</i>	Lélekszám — <i>Nombre</i>			V á l t o z á s — <i>C h a n g e m e n t</i>					
	1910	1920	1930	1910—20	1920—30	1910—30	1910—20	1920—30	1910—30
	e z r e k b e n — <i>e n m i l l i e r s</i>			%					
0—4	971	663	874	— 308	+ 211	— 97	— 31·7	+ 31·8	— 10·0
5—9	846	867	899	+ 21	+ 32	+ 53	+ 2·5	+ 3·7	+ 6·3
10—14	827	914	616	+ 87	— 298	— 211	+ 10·5	— 32·6	— 25·5
15—19	753	845	831	+ 92	— 14	+ 78	+ 12·2	— 1·7	+ 10·4
	3.397	3.289	3.220	— 108	— 69	— 177	— 3·2	— 2·1	— 5·2
20—24	629	756	866	+ 127	+ 110	+ 237	+ 20·2	+ 14·6	+ 37·7
25—29	596	626	793	+ 30	+ 167	+ 197	+ 5·0	+ 26·7	+ 33·1
30—34	512	548	708	+ 36	+ 160	+ 196	+ 7·0	+ 29·2	+ 38·3
35—39	446	518	585	+ 72	+ 67	+ 139	+ 16·1	+ 12·9	+ 31·2
	2.183	2.448	2.952	+ 265	+ 504	+ 769	+ 12·1	+ 20·6	+ 35·2
40—44	414	457	509	+ 43	+ 52	+ 95	+ 10·4	+ 11·4	+ 22·9
45—49	364	394	475	+ 30	+ 81	+ 111	+ 8·2	+ 20·6	+ 30·5
50—54	347	366	410	+ 19	+ 44	+ 63	+ 5·5	+ 12·0	+ 18·2
55—59	293	308	340	+ 15	+ 32	+ 47	+ 5·1	+ 10·4	+ 16·0
	1.418	1.525	1.734	+ 107	+ 209	+ 316	+ 7·5	+ 13·7	+ 22·3
60—64	228	275	299	+ 47	+ 24	+ 71	+ 20·6	+ 8·7	+ 31·1
65—69	168	203	225	+ 35	+ 22	+ 57	+ 20·8	+ 10·8	+ 33·9
70—74	116	129	172	+ 13	+ 43	+ 56	+ 11·2	+ 33·3	+ 48·3
75—79	60	68	91	+ 8	+ 23	+ 31	+ 13·3	+ 33·8	+ 51·7
80—84	25	30	41	+ 5	+ 11	+ 16	+ 20·0	+ 36·7	+ 64·0
85—89	8	8	8	—	—	—	—	—	—
	605	713	836	+ 108	+ 123	+ 231	+ 17·9	+ 17·3	+ 38·2
	7.603	7.975	8.742	+ 372	+ 767	+ 1.139	+ 4·9	+ 9·6	+ 14·9

b) Férfinéesség. — Population masculine.

Korcsoport Par groupes d'âges	Lélekszám — Nombre			V á l t o z á s — C h a n g e m e n t					
	1910	1920	1930	1910—20	1920—30	1910—30	1910—20	1920—30	1910—30
	ezrekben — en milliers			%					
0—4	488	336	444	— 152	+ 108	— 44	— 31.2	+ 32.1	— 9.0
5—9	424	434	458	+ 10	+ 24	+ 34	+ 2.4	+ 5.5	+ 8.0
10—14	415	459	312	+ 44	— 147	— 103	+ 10.6	— 32.0	— 24.8
15—19	372	419	416	+ 47	— 3	+ 44	+ 12.6	— 0.7	+ 11.8
	1.699	1.648	1630	— 51	— 18	— 69	— 3.0	— 1.1	— 4.1
20—24	307	350	434	+ 43	+ 84	+ 127	+ 14.0	+ 24.0	+ 41.4
25—29	296	285	393	— 11	+ 108	+ 97	— 3.7	+ 37.9	+ 32.8
30—34	255	250	327	— 5	+ 77	+ 72	— 2.0	+ 30.8	+ 28.2
35—39	223	242	265	+ 19	+ 23	+ 42	+ 8.5	+ 9.5	+ 18.8
	1.081	1.127	1419	+ 46	+ 292	+ 338	+ 4.3	+ 25.9	+ 31.3
40—44	207	217	231	+ 10	+ 14	+ 24	+ 4.8	+ 6.5	+ 11.6
45—49	185	194	221	+ 9	+ 27	+ 36	+ 4.9	+ 13.9	+ 19.5
50—54	173	181	196	+ 8	+ 15	+ 23	+ 4.6	+ 8.3	+ 13.3
55—59	148	155	168	+ 7	+ 13	+ 20	+ 4.7	+ 8.4	+ 13.5
	713	747	816	+ 34	+ 69	+ 103	+ 4.8	+ 9.2	+ 14.4
60—64	110	134	148	+ 24	+ 14	+ 38	+ 21.8	+ 10.4	+ 34.5
65—69	85	101	113	+ 16	+ 12	+ 28	+ 18.8	+ 11.9	+ 32.9
70—74	56	61	84	+ 5	+ 23	+ 28	+ 8.9	+ 37.7	+ 50.0
75—79	29	33	43	+ 4	+ 10	+ 14	+ 13.8	+ 30.3	+ 48.3
80—84	11	14	20	+ 3	+ 6	+ 9	+ 27.3	+ 42.9	+ 81.8
85—89	3.5	3.5	3.4	—	— 0.1	— 0.1	—	— 2.9	— 2.9
	294.5	346.5	411.4	+ 52	+ 64.9	+ 116.9	+ 17.7	+ 18.7	+ 39.7
	3.787.5	3.868.5	4.276.4	+ 81	+ 407.9	+ 488.9	+ 2.1	+ 10.5	+ 12.9

c) A női népesség — Population féminine.

Korcsoport Par groupes d'âges	Lélekszám — Nombre			V á l t o z á s — C h a n g e m e n t					
	1910	1920	1930	1910—20	1920—30	1910—30	1910—20	1920—30	1910—30
	ezrekben — en milliers			%					
0—4	483	327	430	— 156	+ 103	— 53	— 32.3	+ 31.5	— 11.0
5—9	421	433	441	+ 12	+ 8	+ 20	+ 2.9	+ 1.8	+ 4.8
10—14	412	456	304	+ 44	— 152	— 108	+ 10.7	— 33.3	— 26.2
15—19	381	428	415	+ 47	— 13	+ 34	+ 12.3	— 3.0	+ 8.9
	1.697	1.644	1.590	— 53	— 54	— 107	— 3.1	— 3.3	— 6.3
20—24	321	405	432	+ 84	+ 27	+ 111	+ 26.2	+ 6.7	+ 34.6
25—29	299	341	400	+ 42	+ 59	+ 101	+ 14.0	+ 17.3	+ 33.8
30—34	258	298	381	+ 40	+ 83	+ 123	+ 15.5	+ 27.9	+ 47.7
35—39	2.4	275	320	+ 51	+ 45	+ 96	+ 22.8	+ 16.4	+ 42.9
	1.102	1.319	1.533	+ 217	+ 214	+ 431	+ 19.7	+ 16.2	+ 39.1
40—44	207	240	278	+ 33	+ 38	+ 71	+ 15.9	+ 15.8	+ 34.3
45—49	180	200	254	+ 20	+ 54	+ 74	+ 11.1	+ 27.0	+ 41.1
50—54	175	185	216	+ 10	+ 31	+ 41	+ 5.7	+ 16.8	+ 23.4
55—59	145	153	172	+ 8	+ 19	+ 27	+ 5.5	+ 12.4	+ 18.6
	707	778	920	+ 71	+ 142	+ 213	+ 10.1	+ 18.3	+ 30.4
60—64	117	141	151	+ 24	+ 10	+ 34	+ 20.5	+ 7.1	+ 29.1
65—69	84	103	111	+ 19	+ 8	+ 27	+ 22.6	+ 7.8	+ 32.1
70—74	60	68	88	+ 8	+ 20	+ 28	+ 13.3	+ 29.4	+ 46.7
75—79	31	35	48	+ 4	+ 13	+ 17	+ 12.9	+ 37.1	+ 54.8
80—84	14	16	22	+ 2	+ 6	+ 8	+ 14.3	+ 37.5	+ 57.1
85—89	4.5	4.2	4.5	— 0.3	+ 0.3	—	— 6.7	+ 7.1	—
	310.5	367.2	424.5	+ 56.7	+ 57.3	+ 114	+ 18.3	+ 15.6	+ 36.7
	3816.5	4108.2	4467.5	+ 291.7	+ 359.3	+ 651	+ 7.6	+ 8.7	+ 17.1

2. A lélekszám csökkenése 1910 óta születési évek szerint.

Diminution de la population depuis 1910, suivant les années de naissance.

Születési év <i>Années de naissance</i>	Összes népesség <i>Population totale</i>			Férfi népesség <i>Population masculine</i>			Női népesség <i>Population féminine</i>		
	1910	1920	1930	1910	1920	1930	1910	1920	1930
	e z r e k b e n — e n m i l l i e r s								
1926—30	—	—	874	—	—	444	—	—	430
1921—25	—	—	899	—	—	458	—	—	441
1916—20	—	663	616	—	336	312	—	327	304
1911—15	—	867	831	—	434	416	—	433	415
1906—10	971	914	866	488	459	434	483	456	432
1901—05	846	845	793	424	419	393	421	428	400
1896—90	827	756	708	415	350	327	412	405	381
1891—95	753	626	585	372	285	265	381	341	320
1886—90	629	548	509	307	250	231	321	298	278
1881—85	596	518	475	296	242	221	299	275	254
1876—80	512	457	410	255	217	196	258	240	216
1871—75	446	394	340	223	194	168	224	200	172
1866—70	414	366	299	207	181	148	207	185	151
1861—65	364	308	225	185	155	113	180	153	111
1856—60	347	275	172	173	134	84	175	141	88
1851—55	293	203	91	148	101	43	145	103	48
1846—50	228	129	41	110	61	20	117	68	22
1841—45	168	68	8	85	33	3·4	84	35	4·5

Ezek szerint az adatok szerint a háború után eltelt évtizedben is tovább folytatódott a 20 évnél fiatalabb korosztályok népességének apadása, mert a 0—9 évesek szakaszában beállott növekedés elmaradt a 10—19 évesek szakaszának csökkenése mögött. 1920-ban a háborús, megapadt születésű évjáratok az első öt korévben voltak, tíz év múlva a harmadikban. 1920-ban az első öt korév népessége 31·7%-kal volt szegényebb, mint tíz évvel azelőtt, 1930-ban pedig a 10—14 évesek korcsoportja 32·6%-kal maradt el a tíz évvel azelőtti hasonló korcsoport lélekszáma mögött.

A legfiatalabb korcsoport, a 0—4 évesek csoportja a háború évtizede óta, 1920 és 1930 között százalék szerint csaknem ugyanannyival növekedett, mint amennyit fogyatkozása az előző évtized alatt tett, vagyis 31·8%-kal. De ez természetesen nem jelenti azt, mintha abszolút számban kipótlődött volna a háborús csorba. Ellenkezően, a legfiatalabb ötéves korcsoport lélekszáma 1930-ban kerek 10%-kal volt kisebb, mint 1910-ben. Ez már annak a második elnéptelenedési hullámnak a következtése, amely jóval a háború után kezdődött el. Közvetlenül a háború befejezésével a születések száma meglehetősen nagy mértékben megnövekedett, az évek és a válság előrehaladtával azonban fokozatosan csökkent. Ezt mutatja az, hogy a második ötéves korcsoport, az 5—9 éveseké 1930-ban 3·7%-kal volt népesebb, mint tíz évvel azelőtt és 6·3%-kal haladta meg az 1910. évi állapotot. A

születések újabb csökkenése tehát az évtized második felében következett be és a legfiatalabb korcsoport népének lényeges megapadásában tükröződik. A 15—19 évesek korcsoportja e tíz év alatt 14.000 fővel, 1·7%-kal apadt.

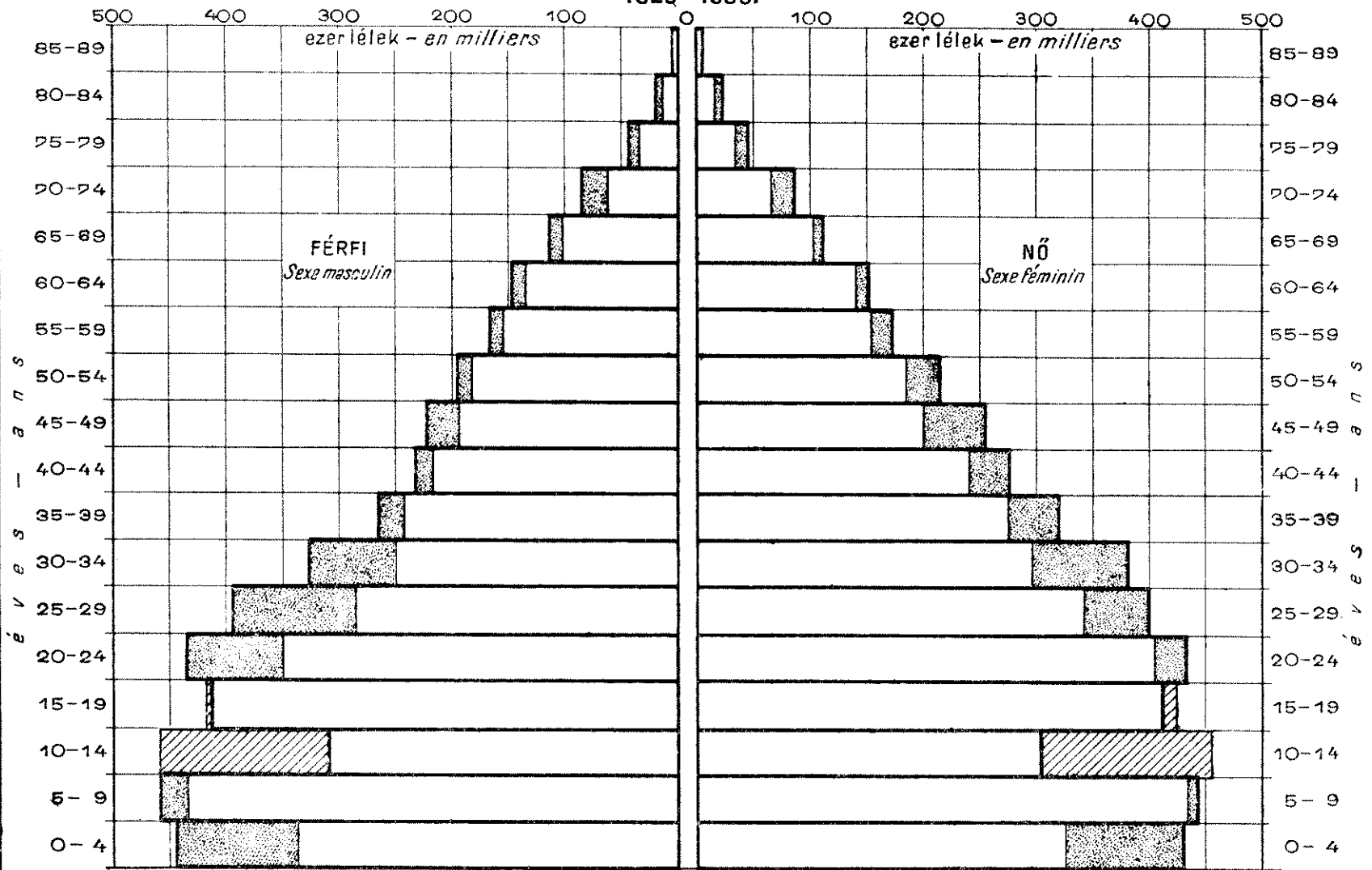
Végeredményben tehát a 20 évnél fiatalabbak korosztályainak együttes népessége, amely 1910 és 1920 között a mai magyar területen 3·2%-kal apadt, 1930-ban már csak 2·1%-kal volt kisebb, mint tíz évvel azelőtt, azonban már 5·2%-kal maradt el az 1910. évi helyzet mögött. Mivel pedig az ország népe a háború évtizede alatt a természetes szaporodás alapján 4·9%-kal, Trianon első évtizede alatt 9·6%-kal növekedett, 1910 óta lélekszámunk egész gyarapodása a 20 éves és ennél idősebb korosztályokra, a munkabíró rétegre esett.

Eddig még csak a statisztikusok figyelték meg, de a gyakorlati nemzetpolitikában kevésbé méltatták figyelemre azt a különösen ható tény, hogy ez a folyamat már a háború alatt elkezdődött. A háború két nagy csorbát vágott a nép életkor szerint felrajzolt gúlájába. Az egyik generális jelentőségű, mert a fiú- és leánygyermekre egyformán kiterjedt: ez a születések négy éven át tartó megapadásában jelentkezett. A második a hadbavonult férfinép megtizedelésében állott, de ez végeredményben a 25—34 éves korcsoportra lokalizálódott; a többi korosztályokban azonban a háború évtizede alatt is jelentkezett a lélekszám megnövekedése, a nők oldalán pedig a háborús

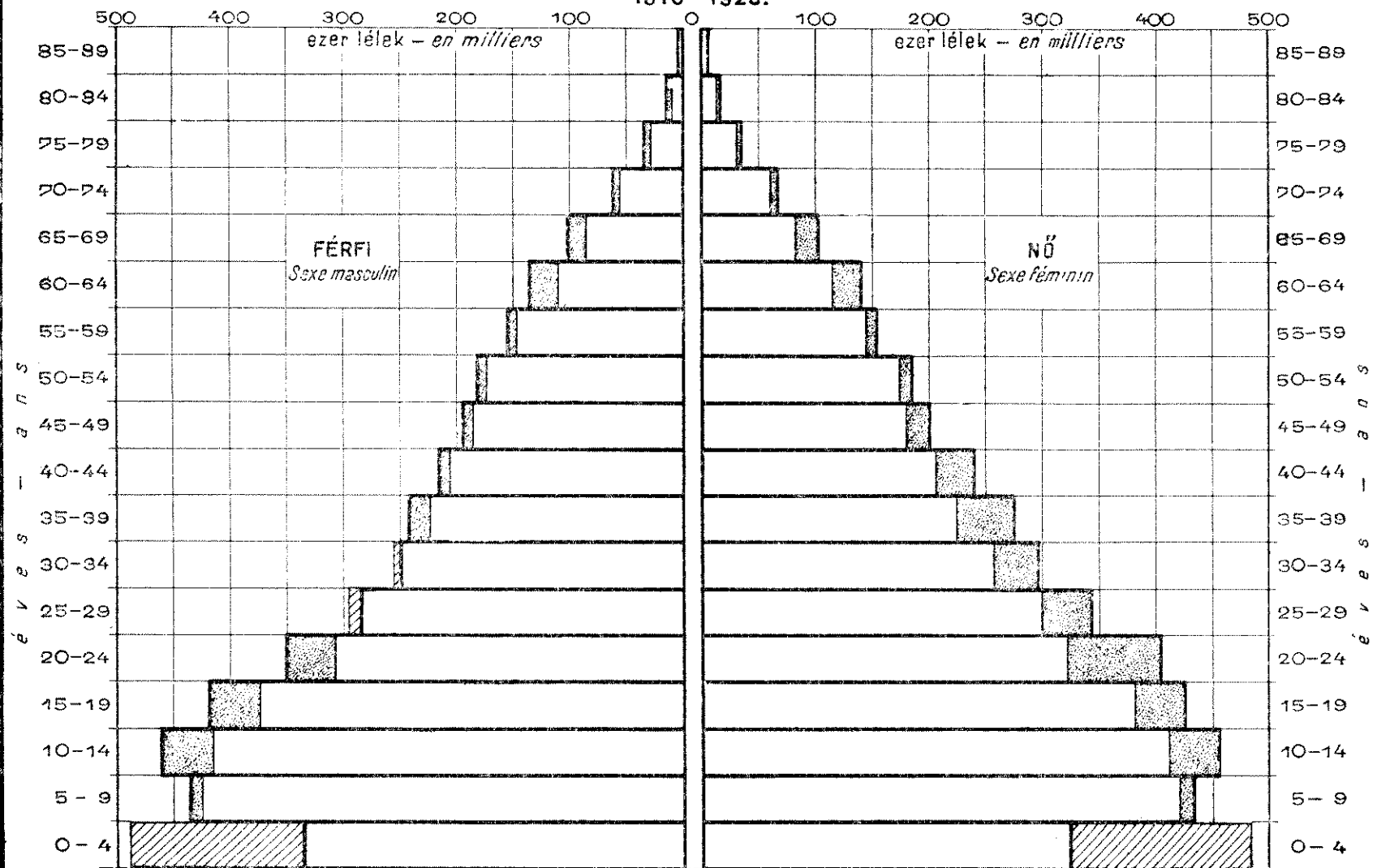
MAGYARORSZÁG NÉPESSÉGE 5 ÉVES KORCSOPORTOK SZERINT

Population de la Hongrie par groupes d'âges de 5 ans

1920-1930.

1910-1920.

Növekedés
Accroissement

Fogyás
Diminution

évtized közvetlen hatása alig mutatható ki. Az átlagos népszaporodás a háború évtizede alatt az országban 4·9%-ra rúgott, az egyes nagy korcsoportokban a helyzet az volt, hogy, mint láttuk, 20 éven aluliak száma 3·2%-kal megfogyatkozott, 20 és 39 év között már 12·1%-os gyarapodással találkozunk, 40 és 59 év között a nép 7·5%-kal, ezentúl pedig, egészen a 89 évig 17·9%-kal növekedett.

Ennek a ténynek sokkalta nagyobb mértékben kellett volna foglalkoztatnia gazdasági és társadalmi politikusainkat, mint amennyire valóban foglalkoztatta. Mert itt van a magyarázata annak, hogy a háborúból hazatért munkabíró és egészséges rétegek és tömegek miért nem tudtak visszahelyezkedni azokba a pozíciókba, amelyekből őket a háború kimozdította. Mindezek a helyek el voltak foglalva, sőt többszörösen is megszállotta őket az a munkabíró réteg, amely idehaza maradt és amelynek sorait a nők is rendkívül nagy mértékben növelték, mert hiszen a háború alatt mind nagyobb szükségük volt arra, hogy közvetlen kereső pályára lépjenek. Ha tehát bármikor is igaz volt az, hogy a háborúra a belső feszültségek enyhítésének, a túltömött népesség megritkításának céljaira volt szükség és hogy azoknak az okoknak a mélyén, amelyek háborúra vezetnek, voltaképen a népek ilyen természetű ösztönei nyilatkoznak meg, akkor ennek a célkitűzésnek teljes csődjéről kellett a háború végén beszámolni, mert nem az elnéptelendés, hanem ennek éppen az ellenkezője következett be. De több okunk van annak a feltevésére, hogy *hasonló megfontolás sohasem játszott szerepet a háborúk kitörésében.*

A társadalmi szervezet tehát a háború végén fokozott mértékben érezte mindazokat a bajokat, amelyek abból következnek, hogy a nép munkaerejének növekedésével a munka megszervezésének folyamata nem tart lépést. S a háború után még tovább fokozódott a társadalmi atmoszférának ez a telítődése.

1920 és 1930 között a nép lélekszáma természetes szaporodás szerint 9·6%-kal növekedett és láttuk, hogy ezt a vándorlás csak egy árnyalattal apasztotta. De ha a népszám növekedését korcsoportonként vizsgáljuk, kitűnik, hogy ebben az évtizedben a munkabíró korosztályok népessége *még nagyobb arányokban növekedett, mint az előző évtizedben.* 20 éven alul a népesség 2·1%-kal apadt; a 15—19 éves korcsoportban az

apadás 1·7%-os volt, — ezzel a ténnyel külön kellene foglalkoznia a statisztikai tudománynak, mert ez nem közvetlen háborús következmény, hiszen ez az öt évjárat, amely tíz évvel azelőtt 5—9 éves volt, akkor a háborús nehéz élelmezési viszonyok között is 2·5%-nyi gyarapodást tüntetett fel, — ezen túl azonban minden korcsoportban nagy emelkedés állott elő. A 20—24 évesek 14·6%-kal gyarapodtak, (az előző népszámlálás idején ugyanezek az évjáratok, amelyek akkor 10—14 évesek voltak, 10·5%-kal voltak többen, mint 1910-ben ugyanaz a korcsoport), a 25—29 évesek számának növekedése 26·7%, a 30—34 éveseké 29·2% és a 35—39 éveseké is 12·9%. Ez az utóbbi öt éves korcsoport tíz évvel ezelőtt 25—29 éves volt és éppen ezt tizedelte meg annak idején oly nagy mértékben a háború, úgy látszik, hogy a háború szenvedései továbbra is aláásták ennek a csoportnak életerejét.

A 20—39 évesek egész korcsoportja, amely 1920-ban 12·1%-kal volt gazdagabb, mint tíz évvel azelőtt, 1930-ig 20·6%-kal gyarapodott, a 40—59 évesek csoportja pedig csaknem kétszer olyan nagy vitalitásnak adta bizonyosságát, mint az előző hasonló korú évjáratok, mert a korcsoport lélekszámának növekedése 1910 és 1920 között 7·6% volt, a következő évtized alatt pedig létszámuk 13·7% kal emelkedett. S ha ugyanazokat az évjáratokat figyeljük meg, azt találjuk, hogy a 45—49 évesek vitalitása növekedett a legnagyobb mértékben. Ez az öt évjárat 1920 és 1930 között 20·6%-kal növekedett meg; tíz évvel ezelőtt ugyanez az öt éves korosztály a 35—39 évesek korosztályát alkotta és akkor is, már a háború alatt is 16·1%-kal volt nagyobb, mint a tíz évvel azelőtt ugyanabban a korcsoportban szereplők száma. Hasonló a 40—44 éves korcsoport nyeresége is; itt 1920—1930 között az előző hasonló korú réteggel szemben 11·4%-os növekedés jelentkezik; de ugyanez a korcsoport, amely tíz évvel azelőtt 30—34 éves volt, csak 7%-kal tett többet, mint amennyi 1910-ben a 30—34 évesek száma volt.

A legmagasabb korosztályok lélekszámának növekedése is tovább folytatódott, még pedig ez is a növekvő vitalitás jegyében. A 60—64 évesek száma 1920—30 között 8·7%-kal, a 65—69 éveseké 10·8%-kal növekedett, holott az előbbi korcsoport, amely 1920-ban 50—54 év között volt, csak 5·5%-kal, a második korcsoport, amely 1920-ban az 55—59 évesek korcsoportját

alkotta, csak 5·1%-kal haladta meg a tíz évvel előtte járt hasonló korcsoport lélekszámát. Az ezeknél is magasabb korcsoportok számának növekedése pedig bámulatosán nagy: a 70—79 évesek száma egyharmaddal haladja meg e kombináció szerint a hasonló korúak 1910. évi számát. Ezeknek a korcsoportoknak népe már a háború évtizedében is igen nagy életerőről tett bizonyosságot, akkor ugyanis a 60—69 évesek, — tehát akik ma 70—79 évesek, — egyötödrésszel voltak többen, mint a hasonló korúak 1910-ben.

A népmozgalom adatai alapján kilencven éven felül nem lehet a kor szerint való tagolódást vizsgálni, mert itt már igen nagy mértékben érvényesül az a tény, hogy mint említettük, a népszámlálás nem állapíthatja meg pontosan az életkort. Ezekben a legfelső életévekben nem egy ízben előfordult, hogy tíz év alatt jóval több elhúnytat mutatott ki a népmozgalom, mint amennyit ugyanabban a korévben a népszámlálás annak idején feltüntetett. A kerek évszámoknál mutatkozó megduzzadás is éppen ezekben a legfelsőbb évjáratokban a legnagyobb és a korrigálás lehetősége itt a legkisebb. De azokból a gyakorlati szempontokból, amelyek itt bennünket érdekelnek, ez a legidősebb korosztály elhanyagolható.

Az arányszámoknál, amelyeket eddig vizsgáltunk, többet mondanak az abszolút számok.

A munkabírásnak gyakorlati szempontból a 15 év a legalsó és a 69 a legfelső határa, e határon kívül is vannak ugyan keresőink, de korcsoportjuknak csak kicsiny százalékában. A 15 és 69 életév között pedig 1910-ben a mai Magyarországon 4,750.000 lélek volt, 1920-ban 5,296.000 és 1930-ban a számítások szerint 6,041.000 fő, ennek a munkabíró rétegnek a gyarapodása tehát a háború évtizede alatt 546.000 fő volt, a háború után lefolyt évtized alatt 745.000, vagyis *húsz év alatt 1,291.000 főnyi új munkabíró jelentkezett a nemzeti élet különböző munkaterületein.* Ez azt jelenti, hogy az a réteg, amely a társadalom munkáját a legszélesebb értelemben hordozza, a háború évtizede alatt a háborús emberveszteség ellenére is 11·5%-kal, a háború után eltelt évtizedben pedig újabb 14·1%-kal növekedett. Húsz év alatt a növekedés 27·2%-ot tesz. Ez az 1910. évi munkabíró rétegnek egy negyedrésznél többel való megnövekedését jelenti. Ezek 1920 óta a halandóság alapján kiszámított adatok. A valóságos eredmény valamivel kisebb lesz, mert a kivándorlás

valószínűen ezt a réteget apasztotta elsősorban.

De ha a munkabírók rétegét egészen leszűkítjük a 20—59 éves népre, akkor is ugyanez az eredmény. Mert így szemlélve a helyzetet, azt találjuk, hogy a háború évtizede alatt ez a réteg 10·3%-kal gyarapodott, azóta pedig 17·9%-kal és 1930-ban ez a réteg 1,085.000 fővel számlált többet, mint az 1910-es népszámlálás idején, ez pedig 30·1%-os növekedést jelent, vagyis majdnem egy harmadrésszel való megduzzadást.

Természetesen kérdés, hogy mennyi lehet ebből a tényleges kereső. Ezt pedig elsősorban az szabja meg, hogy mennyi volt ezek közül a nő.

1920-ban a 20—59 évesek korcsoportjában 223.000 volt a nők többlete. 1930-ban a 20—59 éves nép valószínű megoszlása nemek szerint az, hogy 2,235.000 a férfiak és 2,453.000 a nők száma. A 20—59 éves férfiaknak 1920-ban csak 2·5%-a nem szerepelt a keresők között, a korcsoport nőinek pedig 1920-ban 32·8%-a volt kereső. (Meg kell itt jegyeznem, hogy a férfi és a női népességről szóló táblák adatai az ezrekre való kikerekítés miatt némileg eltérnek az összes népesség tábláján szereplő adatoktól.) Ha ennek megfelelően most a férfiakat egészen, a nőknek pedig egy harmadát vesszük keresőnek, 1930-ban kereken 3·0 millió ember számára kellett a nemzetgazdaságnak munkaalkalmat teremtenie. 1920-ban azonban ugyanebből a korcsoportból 1,826.000 férfi és 679.000 nő volt a kereső, ami együtt 2,505.000 keresőt tett, tehát tíz év alatt ebben a korcsoportban egy ötödrésszel növekedett a munkára jelentkezők száma. De a munkapiac szempontjából ez a szám csak egy részét foglalja magában azoknak, akik valóban munkát keresnek, mert hiszen a valóságban a huszadik életév alatt és a hatvanadikon túl még nagy tömegek dolgoznak a keresők sorában. A nemzetgazdaságnak tehát azzal kell számolnia, hogy *a háború és az utána bekövetkezett nehéz idők alatt a munkabírók száma egy és egynegyedmillió fővel megnövekedett.* Ez az elé a feladat elé állítja a nemzeti munka szervezőit, hogy e húsz év alatt, amikor a régi keretek megtartása is majdnem túlnagy feladatnak bizonyult, egyúttal még ezeknek a kereteknek több, mint egy negyedrésszel való kibővítését is elvégezzék.

Korunknak ez egyik legfontosabb problémája, — de nem tudja, hogy ez így van.

Csak a nagy feszültséget érzi, de nem kereste meg a forrást, ahonnan a feszítőerők kisugárzanak. Itt van az, a munkabíró nép fejcsodálatos megduzzadásában. Többé-kevésbé az egész világon ugyanebben az értelemben folyt le a fejlődés, mint nálunk s azokban az államokban, amelyek közvetlenül részt vettek a háborúban, a lélekszám és a munkabírók arányának fejlődése párhuzamos a mienkkel.

A társadalmi politikának, amely a gazdasági politikánál szélesebb keretű munkakör, legelső sorban ezzel az alapvető jelenséggel kellene számolnia és akkor sok minden világossá válnék előtte, amiben ma csak kísérletezik. A munkabírásnak ez a hatalmas áradata ugyanis egyáltalában *nem pusztító erő, hanem öntudatlanul és kellő vezetés híján is mindig az építés felé igyekszik*. A kornak és a nemzetnek a tőkéje ez.

A nagy feszültségnek azonban a számok tanúsága szerint vége felé járunk. Azok, akik 1915-ben születtek, — ez volt az utolsó olyan év, amelyben a születések száma még nem hanyatlott lényegesen a békebeli szint alá, — ma már 17. életévükbe léptek. A termelő munkába való bekapcsolódás a 17. életévben még nem nagy, de ezután rohamosan nő. 1920-ban a 15—19 éves ifjaknak a fele volt a kereső, vagyis a 17 évesekből talán 40% lehetett kereső pályán. Ez a felnövekvő réteg szolgáltatja a nemzeti munka igazi tartalékát és ez a tar-

talék ma még bőséges és jövőre is az lesz; de azután már a gyér születésű háborús ifjúság kerül sorra és az alig a fele a békebeli évjáratoknak. Attól kezdve négy éven át minden évben jóval kevesebb lesz majd az új munkáskínálat, s ezek lesznek majd a megkönnyebbülés évei. Utánuk pedig nem jelentkezik újra a régi feszítő erő, mert hiszen a háború után sem mi, sem más nemzetek nem érték el a születések békebeli bőségét. A népeknek az étellel szemben való megfélemlítettése, amely nem a háború alatt, hanem a „béke“ évtizedében érte el tetőpontját, elsősorban a családalapítás terén mutatkozik meg. Megapadt a gyermekek száma és ez azt hozza magával, hogy az eddiginél jóval csendesebbek lesznek azok az évek, amelyekben a gyér lélekszámú új nemzedék felnő. Már ma látszanak tehát a közeli évek, amelyekben a nagy nyugtalanságok helyét fokozatos elcsendesülés és elrendeződés váltja fel s amelyek majd a társadalmak megszilárdulásának évei lesznek.

Azonban ez nem egészen biztató csend és nem lesz okvetlenül termékeny nyugalom. A társadalmat nem az viszi előre, hogy nincsenek munkásai, hanem az, hogyha vannak. Ma pedig még vannak. Egy és egy-negyed millió új munkaerő három és háromnegyed milliárd munkanapot jelent minden esztendőben: ezt kínálják az új tömegek a nemzet feladatainak elvégzéséhez.

Móricz Miklós dr.

© MEZŐGAZDASÁG ©

A vágóhidak forgalma.

Le mouvement des abattoirs de Hongrie.

Résumé. Depuis le traité de paix, le mouvement des abattoirs de Hongrie a atteint son maximum en 1929, lorsqu'on a abattu 2,330.200 animaux. L'année suivante, le nombre des animaux tués a baissé d'environ 7,9% par rapport à 1929. Cette diminution a été de 10,7% pour les comitats. Elle ne représentait que 4,3% pour les villes autonomes, le nombre des abatages fréquents y faits pour l'exportation ayant, du fait de l'augmentation de l'exportation de viande, de graisse, de panne et de lard, dépassé celui de 1929.

★

Az üzemben lévő vágóhidaknak és vágóhelyeknek száma a békekötés után állandóan gyarapodott. Az 1921. évben még csak 2.014, 1930-ban pedig már

nem kevesebb, mint 3.710 vágóhid és vágóhely volt üzemben.

A vágóhidak forgalma, illetőleg a közfogyasztás céljából vágóhidra kerülő állatok száma elsősorban a népesség hús- és zsírszükségleteihez, vagyis a hazai kereslethez igazodik. A forgalom alakulására emellett az exportkereslet is befolyást gyakorol, mert a kivitel céljaira történő állatvágások szintén a vágóhidakon és vágóhelyeken nyernek lebonyolítást. Ezen a két tényezőn kívül a vágóhidak forgalmára még az állatárak emelkedése, illetőleg esése is kihat, amennyiben az alacsony ár, illetve a hús- és a zsír-olcsóbbodása normális viszonyok között az állatvágások számának és így a húsfogyasztásnak emelkedését segíti elő, viszont

Közfogyasztásra levágott állatok az 1921—1930. években.

Animaux abattus en 1921—1930 pour l'alimentation publique.

Év <i>Année</i>	Közfogyasztásra levágott állatok darabszáma <i>Nombre des animaux abattus pour l'alimentation</i>						
	Felnőtt marha <i>Bêtes à cor- nes adultes</i>	Növendék marha és borjú <i>Jeunes bêtes à cornes et veaux</i>	Juh <i>Moutons</i>	Bárány <i>Agneaux</i>	Kecske <i>Chèvres</i>	Sertés <i>Porcs</i>	Ló <i>Chevaux</i>
	Szám szerint — <i>Nombres</i>						
<i>Moyennes pour</i> — 1921–25. évi átlagban	202.502	404.427	220.881	27.881	5.164	661.281	19.302
1926	190.113	460.871	369.413	68.132	4.904	1,198.738	16.938
1927	188.176	419.048	300.201	76.151	4.759	1,121.419	20.360
1928							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	101.137	307.846	216.034	52.877	3.113	605.954	11.519
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	85.698	129.795	52.151	24.816	756	614.440	16.925
Összesen — <i>Total</i>	186.835	437.641	268.185	77.693	3.869	1,220.394	28.444
1929							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	104.447	324.852	204.345	60.438	1.709	615.115	13.066
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	86.860	128.819	58.472	37.179	582	678.202	16.114
Összesen — <i>Total</i>	191.307	453.671	262.817	97.617	2.291	1,293.317	29.180
1930							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	82.748	241.897	186.593	67.959	1.269	593.040	9.144
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	76.543	120.382	59.930	29.136	509	660.927	15.637
Összesen — <i>Total</i>	159.291	362.279	246.528	97.095	1.778	1,253.967	24.781
	Százezer lakosra számítva — <i>Pour 100.000 habitants</i>						
<i>Moyennes pour</i> — 1921–25. évi átlagban	2.465	4.924	2.689	339	63	8.050	235
1926	2.248	5.449	4.368	806	58	14.173	200
1927	2.207	4.916	3.521	893	56	13.153	239
1928							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	1.435	4.370	3.066	750	44	8.600	163
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	5.502	8.331	3.348	1.593	49	39.448	1.087
Összesen — <i>Total</i>	2.172	5.087	3.117	903	45	14.184	331
1929							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	1.471	4.571	2.875	850	24	8.655	184
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	5.568	8.259	3.748	2.383	37	43.478	1.033
Összesen — <i>Total</i>	2.206	5.235	3.033	1.126	27	14.923	337
1930							
Vármegyék — <i>Comitats</i>	1.181	3.452	2.663	970	18	8.462	130
Tj. városok — <i>Villes autonomes</i> . . .	4.568	7.184	3.576	1.739	30	39.441	933
Összesen — <i>Total</i>	1.834	4.172	2.839	1.118	20	14.440	285

a drágulás rendszerint a forgalomnak hanyatlására vezet.

Adataink, minthogy a vágóhidakon és vágóhelyeken kívül házilag végzett baromfi-, sertés- és juhvágásokat nem foglalják magukban és mert a leölt állatok súlyáról sem számolnak be, a húsfogyasztás alakulásáról pontos képet nem adnak. Mindazonáltal alkalmasak arra, hogy azokból az exportnak és az állatárak alakulásának figyelembevételével a fogyasztás irányaira és esetleges módosulására következtetést lehessen vonni.

A vágóhidakon és vágóhelyeken levágott különféle fajú haszonállatok száma az 1921. évben összesen 1,494.709 darabot, az 1921—1925. évek átlagában pedig 1,541.438 darabot tett. Az évek folyamán azután a népesség szaporodása és a szükségletek növekedése következtében mind több és több állat került vágóhídra, úgyhogy 1929-ben már mintegy 2,330.200 darab vágóhídon leölt állatot tüntetnek fel adataink. A vágóhidak kihasználása a világháború után ebben az esztendőben érte el maximumát, mert a következő évben már csak 2,145.719 darab állatot vágta le.

A külföldön értékesített friss és elkészített hús, továbbá kolbászaru, disznósír, háj és szalonna mennyisége az 1921—1925. évek átlagában csaknem ugyanakkora (103.738 q) volt, mint 1929-ben (98.302 q). A vágóhidak 1929. évi forgalmának az öt évi

A külföldön értékesített friss és elkészített hús, továbbá kolbászaru, disznósír, háj és szalonna mennyisége az 1921—1925. évek átlagában csaknem ugyanakkora (103.738 q) volt, mint 1929-ben (98.302 q). A vágóhidak 1929. évi forgalmának az öt évi

átlaggal szemben mutatkozó, mintegy 51·2%-os gyarapodását tehát majdnem kizárólag a hazai népesség húsfogyasztásának emelkedése idézte elő. Az állatvágások múlt évi csökkenésének figyelembevételével az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a húsfogyasztás hazánkban a békekötés után 1929-ben volt a legnagyobb arányú.

Az általános gazdasági helyzetnek romlása és ezzel kapcsolatban a lakosság vásárlóerejének csökkenése 1930-ban a vágóhidak forgalmának, illetőleg a húsfogyasztásnak alakulásában is kifejezésre jutott, amennyiben a múlt esztendőben a vágóhidon levágott állatok száma 7·9%-kal kisebb volt, mint 1929-ben és 3·3%-kal kisebb, mint 1928-ban.

A múlt évben exportált friss és elkészített húsnak, továbbá zsírnak és szalonnának mennyisége az előző év azonos kiviteli eredményét 40·4%-kal, az 1928. évi kivített pedig 90·7%-kal meghaladta. Ha tehát a kiviteli célokra végzett állatvágásokat figyelembe vesszük, kitűnik, hogy a húsfogyasztás az 1930. év folyamán valamivel nagyobb mértékben csökkent, mint az a vágóhidak forgalmának adataiból megállapítható.

A húsfogyasztás hanyatlása legutóbb általánosnak bizonyult, mert adataink szerint a viszonylag drágább borjaknak, felnőtt- és növendékmarhának, továbbá a sertéseknek vágása éppen úgy, mint az olcsóbb húsú lovaknak, kecskéknek és juhoknak vágóhídi forgalma egyaránt visszaesett.

A marhahús fogyasztása már régóta hanyatlóban van. Összefüggésbe hozható ez az aránylag olcsóbb sertések vágásának éveken át tartó terjeszkedésével. Hasonló a helyzet a juhhúst illetően is, mert bár az export növekedett, 1926 óta mégis mind kevesebb és kevesebb juh került vágóhídra. A kecskék vágása szintén állandóan csökkent, ennek okát részben az ország kecskeállományának fokozatos, állandó hanyatlásában, részben pedig a szintén olcsó húsféléseket szolgáltató lovak vágásának elég nagyarányú terjedésében kereshetjük.

Feltűnő azonban, hogy legutóbb már a levágott lovaknak és sertéseknek száma is elég nagy mértékben visszaesett. A lovak vágásának csökkenése annál is inkább szembetűnő, mert a vágóhídra vitt lovak száma, az 1926. év kivételével, évről-évre növekedett és 29.180 darabbal 1929-ben érte el maximumát. Legutóbb ez a szám is mintegy 15·1%-kal fogyott. A leölt lovak számának ez a visszaesése arra enged következtetni, hogy az a többnyire városi, szegényebb társadalmi réteg, amely ennek a

húsféléseknél fogyasztója volt, legutóbb a gazdasági válság terjedésével kapcsolatban már ezt az egyik legolcsóbb húst sem tudta oly mértékben megvásárolni, mint annakelőtte.

A sertésekből a vágóhidak 1930-ban 3·1%-kal kevesebbet öltek le, mint az 1929. évben. A friss és elkészített sertéshús, zsír és szalonna külföldi értékesítése, mint már említettük, legutóbb jóval nagyobb arányú volt, mint az előző évben. Ezért a múlt évben a belfogyasztásra maradt mennyiségek ezekből a cikkekből kisebbek lettek. Megállapíthatjuk tehát, hogy a sertéshús fogyasztása nagyobb mértékben csökkent, mint azt a vágóhidak forgalmára vonatkozó adatok mutatják. A vidéken az alacsony állatárak következtében legutóbb valószínűleg több sertést és juhot öltek le házilag, mint az előző években, de a házi vágások terjeszkedése a vágóhidak forgalmánál mutatkozó visszaesést a húsfogyasztás terén nem egyenlíthette ki.

A leölt bárányok száma az utolsó két évben nagyjában egyforma volt. Tekintve azonban, hogy a bárányok vágóhídi forgalma az 1929. évig bezárólag évről-évre szinte ugrásszerűen emelkedett, a két utolsó esztendő egymással megegyező adata arra vall, hogy ha a gazdasági válság legutóbb nem mélyült volna ki, a bárányok leölését illetően most ismét növekedésről számolhattunk volna be.

Feltűnő jelenség még az is, hogy a vágóhidak állatforgalma a vármegyékben nagyobb mértékben csökkent, mint a városi törvényhatóságokban. A vágóhidakon levágott különféle állatok száma ugyanis az 1929. évihez képest legutóbb a vármegyékben 10·7%-kal, a törvényhatósági jogú városokban pedig csak 4·3%-kal hanyatlott.

Az export céljaira eszközölt állatvágások főleg a városokban gyakoriak, úgyhogy az exportra levágott állatok számának emelkedése a városok vágóhídi forgalmát növeli. Ha a vidéki házi vágásokat és a városok exportvágásait figyelembe vesszük, akkor a vármegyei és a tj. városi húsfogyasztás hanyatlásának arányai között mutatkozó különbség az említettél mindenestre kisebb lesz. Végeredményben adataink mégis azt mutatják, hogy a húsfogyasztás a tj. városokban kisebb mértékben csökkent, mint a vidéken, nyilván azért, mert a községek és megyei városok jórészt mezőgazdaságból élő népességének gazdasági helyzete 1930-ban erősebben romlott, mint a tj. városok lakosságának vásárlóereje.

Sz. Z. dr.

Az állatvásárok forgalma.

Les résultats des foires à bestiaux de Hongrie.

Résumé. *Les chiffres relatifs aux foires à bestiaux de 1930 présentent une augmentation par rapport aux années d'après-guerre.*

*

Az országos állatvásárok az 1930. évben maximális forgalmat értek el. A különböző állatfajokhoz tartozó összes haszonállatot figyelembe véve, az országos állatvásárokon ugyanis az 1921—1925. évek átlagában 3,241.752 darab, az 1926—1930. évek átlagában 3,824.773 darab, a múlt esztendőben pedig 3,828.530 darab haszonállat került felhajtásra.

A belső állatpiacokon megnyilvánuló kereslet az évek folyamán szintén kiszélesedett, amennyiben a vásárokon értékesített haszonállatok darabszáma az 1921—1925. évi átlagos 815.999 darabbal szemben az 1926—1930. évek átlagában az 1,195.940 darabot, 1930-ban pedig az 1,268.301 darabot is elérte. Ezek szerint a legutolsó esztendőben 35·7%-kal több haszonállat cserélt gazdát, mint 1921—1925-ben és 5·7% kal több, mint az 1926—1930. évek átlagában. A múlt évi állatforgalomnak ezt a tekintélyes emelkedését főleg az ezévi elég nagyarányú kivitelünkkel és az alacsony állatárakkal indokolhatjuk.

Az országos állatvásárok forgalma az 1921—1930 években.

Les résultats des foires à bestiaux de Hongrie en 1921—30.

Év Années	Az állatvásárok száma Nombre de foires à bestiaux	A felhajtott — A été amené				Az eladott — A été vendu			
		szarvasmarha — bêtes à cornes	ló chevaux	sertés porcs	juh moutons	szarvasmarha — bêtes à cornes	ló chevaux	sertés porcs	juh moutons
s z á m s z e r i n t — n o m b r e									
Átlag — Moyenne de 1921—1925	1.922	1,402.309	1,078.219	580.622	180.602	385.576	181.574	193.655	55.194
Átlag — Moyenne de 1926—1930	2.317	1,591.286	1,193.219	778.201	262.067	527.420	229.098	343.646	95.776
1930	2.395	1,630.804	1,162.657	763.178	271.891	578.733	218.681	367.535	103.352

A vásárra terelt állatoknak az 1921—1925. évek átlagában még csak 25·2%-a kelt el, ezzel szemben az 1926—1930. évi átlagban már 31·3%-a gazdát cserélt. A múlt évi vásárok eredményessége azonban még ezeket a méreteket is túlszárnyalta, mert ebben az esztendőben darabszám szerint a felhajtásnak nem kevesebb, mint 33·1%-a vevőre talált. Haszonállatok értékesítésénél ily kedvező eredményt a békekötés óta még nem sikerült elérni.

Az egyes állatfajok közül 1930-ban a lovak értékesítése sikerült legkevesebbé; a felhajtott lovaknak ugyanis 1926—1930. évi átlagban 19·2%-a, 1929-

ben 21·6%-a a múlt esztendőben pedig csak 18·8% jutott új tulajdonos kezére.

A vásári felhajtásnál az 1926—1930. évek átlagában a sertéseknek 44·2, a juhoknak 36·5 és a szarvasmarháknak 33·1%-át megvásárolták. A legutolsó évben felhajtott sertéseknek már nem kevesebb, mint 48·2%-a, a juhoknak 38·0%-a, a szarvasmarháknak pedig 35·5%-a gazdát cserélt. Ezeknél az állatfajoknál tehát a vásárok eredményessége a múlt évben az állatárak csökkenése és az export emelkedése következtében jóval nagyobb volt, mint az utolsó öt év átlagában.

◎ KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ◎

Magyarország külkereskedelmi forgalma az egyes országokkal.

Le commerce de la Hongrie avec différents pays.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Észak- és Kelet-Európa államaival.

Le commerce de la Hongrie avec les pays d'Europe septentrionale et orientale.

Magyarországtól távolabbra északon és keleten fekvő országok földrajzilag két csoportba oszthatók.

Dánia, Norvégia és Svédország olyan gazdasági egység, amelyre jellemző a mezőgazdaság intenzitása, a tejtermelés, hús- és konzervipar, azonkívül a két utóbbi államra a nagymérvű fatermelés és az ezzel kapcsolatos fejlett papíripar. Ezzel szemben éghajlati hátrányok állanak fenn: az agrártermelés főleg gabonában nem önellátó; azonkívül számos nyersanyagban, így főbb bányászati cikkben is behozatalra szorulnak.

Második csoport a Baltikum. Ennek legészakibb része, Finnország, átmenet az előbb említett típus és a déli Baltikum között. Itt is megtaláljuk a fa- és papírtermelést, továbbá a tejgazdaság magas fokát, de az általános jelleg már inkább mezőgazdasági, mint ipari. Ész- és Lettországra szintén a szegényes, kedvezőtlen klímával küzdő extenzív mezőgazdasági termelés jellemző. A balti jelleg legtökéletesebben Lettországon található fel. A két északibb államban a nagymennyiségű rendelkezésre álló vízről az iparosodás lehetőségét rejti magában.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Észak- és Kelet-Európa államaival.

Le commerce de la Hongrie avec les pays d'Europe septentrionale et orientale.

Ország — Pays	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations			
	1 9 2 9		1 9 3 0		1 9 2 9		1 9 3 0	
	1000 P	%	1000 P	%	1000 P	%	1000 P	%
Magyarorsz. össz. — Hongrie. Total:	1,063.697	100	832.947	100	825.974	100	1,038.540	100
Ebből: — Dont: Dánia — Danemark	626	0.06	713	0.09	3.600	0.35	3.024	0.33
Norvégia — Norvège	1.587	0.15	1.662	0.20	1.530	0.15	1.342	0.15
Svédország — Suède	3.315	0.31	1.902	0.23	2.575	0.25	2.455	0.27
Finnország — Finlande	78	0.01	116	0.01	4.054	0.39	688	0.08
Litvánia — Lituanie	1	0.00	4	0.00	102	0.01	74	0.01
Lengyelország — Pologne	50.922	4.79	30.193	3.63	17.434	1.68	11.259	1.24
Danzig — Dantzig	43	0.00	50	0.01	1.198	0.12	260	0.03
Lettország — Lettonie	121	0.01	117	0.01	319	0.03	249	0.03
Észtország — Estonie	15	0.00	14	0.00	184	0.02	134	0.02
Oroszország — Russie	1.904	0.18	3.040	0.37	798	0.08	194	0.02

Dánia.

Az ország külkereskedelmi forgalmának értéke körülbelül 5 milliárd pengő. A mérleg évek óta meglehetősen egyensúlyt mutat. A gazdasági életre jellemző, hogy a legtöbb pénzt a külföldnek takarmányfélékért adják, közel 300 millió pengő értékben. A gabonabehozatal elég nagy ingadozást mutat, évi 150 és 350 millió pengő között. Ezenkívül körülbelül azonos értékben vásárolnak a külföldről olajokat, zsiradékokat, tüzelőanyagot, vasat, vasárut és gépeket.

Dánia kivitele ezzel szemben igen egyöntetű. Csak két jelentős árucsoport szerepel az exportban. Egyik a húsfélék, másik a tejtermékek. Ezek egyenként a kivitelnek egyharmadát jelentik. A húsfélék legnagyobb vásárlója Anglia, mely évente csak zsírból két és félmillió mázsát vesz fel. Ugyanígy a vajkivitelnek 75%-a — évente 1 millió mázsa — megy Nagy-Britanniába. Ezenkívül jelentős vevő Németország.

A behozatal egyharmada Németországból származik, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok kölesönösen mintegy 13—14% erejéig részesednek, míg a környező államok közül Svédországnak van a legnagyobb szerepe, 6%-on felüli arányszámmal. A kivitelnek több, mint a fele irányul Nagy-Britanniába s körülbelül egyötöd része Németországba.

Ami Magyarország szerepét illeti, már az előrebocsátottak sejtetik, hogy ez nem lehet nagyon jelentős. Legfontosabb behozatali cikkünk a vaj. Ennek, s ugyanígy a nyersbőrnek, a káposztának és a kikészített bőrnek behozatala sem találja meg magyarozatát a kiváló minőségben, mert hiszen Magyarországnak éppen arra kellene törekednie, hogy ne fogyasztója, hanem versenytársa legyen e cikkeknek. Kiviteli cikkeink között szintén igen kevés látjuk indokolva az egyes áruk szerepét. Bár minden cikk elhelyezhetőségének örülnünk kell, mégis a Dániába szállított cikkek közül nem

sok mutat tervszerű kiviteli célkitűzésre. Magyarország külkereskedelmi forgalmát Dániával áruk szerint a következő összeállítás mutatja:

Árumegnevezés	1928 1.000 P	1929	1928 %	1929
Behozatal összesen	1.264	626	100·00	100·00
Ebből:				
Vaj	284	137	22·47	21·88
Nyersbőr	86	112	6·80	17·89
Káposzta	13	81	1·10	12·94
Nyerskáv	—	80	—	12·78
Gépek és készülékek	515	61	40·74	9·74
Techn. zsiradékok	27	25	2·13	3·99
Kikészített bőr	126	—	9·97	—
Kivitel összesen	2.661	3.600	100·00	100·00
Ebből:				
Toll	516	615	19·30	17·08
Női- és leány felsőruházat	182	385	6·84	10·69
Vasfélégyártmányok	253	324	9·51	9·00
Szilva, szárítva	83	310	3·12	8·61
Vereshagyma	171	301	6·43	8·36
Vill. izzólámpa	177	218	6·65	6·06
Kikészített prémbőr	80	205	3·00	5·69
Vasárúk	142	172	4·78	4·78
Lóheremag és lucernamag	462	101	17·36	2·81
Gyapjuszövet	108	82	4·06	2·28

Svédország.

A svéd behozatal értéke évente két és félmilliárd pengőt tesz; a kivitelé ezzel körülbelül azonos, legfeljebb 100—200 millióval nagyobb. A svéd behozatal legfontosabb árucsoportja a textiliáké, amely a nyersanyag és gyártmány összevonásával évente körülbelül 460—480 millió pengőt tett. A nehézipar termékeiért évente körülbelül ugyanennyit adnak. Az évi szénbehozatal értéke szintén megközelelti a 400 millió pengőt. Élelmiszerek közül legtöbbször a gyarmatárúk és fűszerek kerülnek, — 200 millió pengőn felül, — de közel áll ehhez a külföldről importált gabonáért kiadott összeg.

A kivitel legjelentősebb tétele a papír és papírárúk. Az ezen bevett összeg évente 700 millió pengőnél is nagyobb. A fa exportára az egész kiviteli érték egyötödét jelenti. Ezenkívül az üveg-, kő-, agyag- és gépipar árucikkei biztosítanak jelentős bevételt az országnak.

Svédország külkereskedelmi forgalmának országok szerinti megoszlását a következő összeállítás szemlélteti:

	Behozatal	Kivitel
Nagy-Britannia	17·2	25·5
Németország	30·5	15·2
Dánia	6·6	6·4
Egyesült Államok	14·4	15·0

A magyar-svéd áruforgalom bizonyos rendszert mutat. Behozatalunknak nagy része a svéd nehézipar, s ott is kiválóképpen a villamosági és a tejgazdasági ipar köréből kerül ki. Ezenkívül a geológiai adottság folytán szerepet játszik a gránit is. Kivitelünkben főleg finomabb iparcikkeink, mint női ruházati cikkek, prémbőrök és szücsárúk jelentősek. Nem lekiacsiylandó e mellett az sem, hogy magkivitelünk is öröndetes fejlődésnek indult. A magyar

intenzív gazdálkodás előtt nagy lehetőségek állanak, ha el tud helyezkedni a fajnemesítés és melioráció számára mindig készenálló Skandináv piacokon.

Magyarország külkereskedelmi forgalmát Svédországgal egyes fontosabb áruk szerint a következő összeállítás mutatja:

Árumegnevezés	1929 1000 P	1930	1929 %	1930
Behozatal összesen	3.315	1.902	100·00	100·00
Ebből:				
Csapágy és transzmisziórész	692	495	20·87	26·03
Dinamógép	441	286	13·30	15·04
Tejgazdasági gépek	40	116	1·21	6·10
Gránit nyers	47	102	1·42	5·36
Sárcipő, kaucsukból	220	102	6·64	5·36
Vasárúk	91	94	2·75	4·94
Fémárúk	61	69	1·84	3·63
Robban. és égési erőgépek	17	68	0·51	3·57
Nyers vas	22	57	0·66	3·00
Kivitel összesen	2.575	2.455	100·00	100·00
Ebből:				
Női- és leányfelsőruházat	330	481	12·82	19·59
Villamoskészülékek	50	300	1·94	12·22
Prémbőr kikészített	643	269	24·97	10·96
Kész szücsáru	145	145	5·63	5·91
Maláta	16	116	0·62	4·72
Takarmányrépamag	61	112	2·37	4·56
Kaucsukjáték	135	91	5·24	3·71
Lóhere- és lucernamag	64	88	2·49	3·58

Norvégia.

Norvégia külkereskedelmi forgalmának összértéke 2 és félmilliárd pengő, miből a behozatalra másfél, a kivitelre 1 milliárd pengő esik. A norvég behozatal legfontosabb csoportját a nehézipar céljára szolgáló nyersanyagok és félgyártmányok alkotják. Ezenkívül az iparcikkek közül a textiliák importja is közel 300 millió pengő értéket jelent. Élelmickek közül jelentős behozatali áru a gabona, amely évente 100—150 millió pengőbe kerül.

A kivitel legfontosabb árucsoportja itt is a papír, melyen 300 millió pengőt vesz be az ország. Az őstermelési ágak közül viszont a halászat nyújtja Norvégiának a legnagyobb exportjövendelmet. Évente 170—200 millió pengő értékű friss és konzervált halexportot bonyolítanak le. Norvégia külkereskedelmi forgalmának országok szerinti megoszlását a következő összeállítás szemlélteti:

	Behozatal	Kivitel
Németország	24·3	13·0
Nagy-Britannia	21·4	27·0
Egyesült Államok	10·4	9·7
Svédország	9·0	5·4
Dánia	6·5	5·1

Magyarországnak Norvégiából eredő behozatalában legnagyobb szerepet a papír s a halfélék játszószák. A kivitelben viszont újabban gabona- és lisztfélék veszik át a vezetést, amit mint öröndetes tényt kell elkönyvelnünk. Ezenkívül a finomabb konfekciós ipar is részt kér az exportból s így általában, figyelembe véve a nagy földrajzi távolságot, továbbá a szárazföldi szállítás költséges voltát, Nor-

végiával szemben való helyzetünket kedvezőnek mondhatjuk.

Magyarország és Norvégia külkereskedelmi forgalma az 1928—1929. években a következőképen alakult:

Árúmegnevezés	1928 1000 P	1929	1928 %	1929
Behozatal összesen . . .	945	1.587	100·00	100·00
Ebből:				
Nyomópapiros	567	901	60·00	56·78
Halkonzerv	199	360	21·06	22·68
Tengeri hal, friss	115	200	12·17	12·60
Techn. zsíradékok	50	100	5·29	6·30
Kivitel összesen	318	1.530	100·00	100·00
Ebből:				
Rozs	—	429	—	28·04
Női és leány felsőruházat	65	320	20·44	20·92
Liszt	99	134	31·13	8·76
Kész szűcsárú	—	133	—	8·69
Vas félgyártmányok	11	66	3·46	4·31
Szilva szárítva	10	56	3·18	3·66
Kenderfonal	—	52	—	3·40
Kötél, kenderből, jutából	—	50	—	3·27

Balti államok.

A Baltikum államaival való gazdasági kapcsolatunk teljesen jelentéktelen, s úgyszólván csak alkalmoszerű szállításokban merül ki. A teljesség kedvéért röviden áttekintjük ugyan ezeknek az országoknak külkereskedelmi összképét, de hazánkkal való kapcsolatukat illetőleg csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy ott a magyar agrárkivitelnek könnyen meghódítható piaca volna. Az éghajlati viszonyok folytán gyümölcsstermelésre egyáltalában alkalmatlan Finn- és Esztországek kétségtelenül szívesen vásárolnák a magyar gyümölcsöt. Itt nagy segítségünkre volna a gazdasági kérdésekben egyébként ritkán számbavehető érzelmi momentumok hatása is. Hiszen a két testvérnép lelkesen fogad mindent, ami Magyarországról származik. Lehetetlen, hogy egy kellőképpen megszervezett esemegeszőlő-, barack- vagy dinnye- stb. propaganda célját tévesztené.

Ezekután lássunk néhány számadatot. Finnország behozatalának értéke 700—1.000, kiviteléé pedig 700—800 millió pengő között ingadozik. Legfontosabb behozatali cikke sokáig a gabona volt, ez azonban az utóbbi évben értékének csaknem a felére esett. Élelmiszerek közül közel 100 milliót adnak még gyarmatárúkért és fűszerekért. Az iparcikkek közül vezetőhelyen állanak a textiliák. A kivitel legnagyobb tétele a fa, amely éppen az utolsó években öldöklő versenyt állott ki a svéd és orosz konkurenciával szemben, másodsorban a papír, s e két, több száz milliós tétel mellett megemlíthető a 100 milliót alig elérő tejgazdasági export. Finnország a legtöbb árut Németországtól vásárolja, viszont áruinak legnagyobb része Nagy-Britanniába megy.

Esztország behozatala és kivitele egyaránt 150 millió pengő körül jár. Legfontosabb behozatali cikkei a textiliák, továbbá a gabona és a liszt. Kivitelében legnagyobb szerepet a tejtermékek, azonkívül a

fa és a papír játsszák. Importjának nagy része Németországból ered, s legfontosabb vevője Anglia. Magyar szempontból szintén kisjelentőségű Lettország. Behozatalának értéke 300 ezer pengő fölött, kivitelének értéke pedig valamivel az alatt van. Forgalmának általános karaktere hasonlít a két előbb tárgyalt országhoz. Litvániával és Danziggal való forgalmunk alig számottevő.

Lengyelország.

A tőlünk keletre fekvő államok közül behatóbban kell foglalkoznunk Lengyelországgal. A vele való gazdasági kapcsolat minden lehetőségét magában hordja a további nagy fejlődésnek.

Lengyelország külkereskedelmi forgalmát a brüsszeli nemzetközi árulajstrom csoportosításában az 1929—30. években a következő összeállítás tünteti fel:

Árúmegnevezés	1929 1.000 P	%	1930 1.000 P	%
Behozatal összesen	2,022.138	100	1,459.882	100
Ebből: Élő állatok	3.207	0·16	2.104	0·14
Élelm. cikkek és italok	246.986	12·21	186.805	12·79
Nyersanyagok és félgyártm.	844.844	41·78	599.812	41·08
Gyártmányok	927.101	45·85	671.161	45·99
Kivitel összesen	1,828.684	100	1,581.609	100
Ebből: Élő állatok	146.235	8·00	122.111	7·72
Élelm. cikkek és italok	465.022	25·43	449.563	28·42
Nyersanyagok és félgyártm.	858.738	46·95	668.385	42·26
Gyártmányok	358.689	19·62	341.550	21·60

A lengyel külkereskedelem struktúrájára jellemző, hogy behozatalának kerekén $\frac{3}{4}$ része származik az európai államokból, míg kivitelének 95%-a odairányul. Az Európán kívüli földrészekkel szemben pedig állandóan passzív a mérlege a nagymértékű nyersanyagbeszerzés folytán. Magyarország százalékszerűleg úgy az importban, mint az exportban sokkal szerényebb helyen áll, mint a lengyel részesedés a magyar forgalomban.

A lengyel külkereskedelem magyar vonatkozásain áttekintve elsősorban megállapítható, hogy a magyar gabonakivitel, amely 1928-ban még számottevő volt, megszűnt. Rámutattunk már arra, hogy ez nagy mértékben a kormány céltudatos politikájának következménye. Mezőgazdasági terményeink közül a gyümölcskivitelre esik újabban a hangsúly. Az utóbbi évek alatt főleg a magyar dinnye tört magának utat a román termények mellett. Nem lehet eléggé hangsúlyozni azonban azt a fontosságot, amit egy jól megszervezett lengyel gyümölcs piac jelentene Magyarországon mezőgazdaságára.

Ma kisebb fontosságú, de megfelelő előkészítés mellett döntő befolyással bírhatna külkereskedelmi kapcsolataink kiépítésére a borkérdés megoldása is, hiszen a lengyel borkészítés aránylag igen magas és hogy a lengyel izlésnek a nehéz, édes és erős magyar hegyvidéki borok jobban megfelelnek, mint

az olcsóbb, de könnyű és savanykás olasz és francia italok. Sajnos, Lengyelországban a borhamisítást nem tiltja törvény s így a lengyel borgyár a magyar bort felhigítja, esszenciákkal keveri, saját maga palackozza és így hozza „tokaji bor” néven forgalomba. Kívánatos volna, hogy a magyar kereskedő palackozott bort adjon el Lengyelországba. Ennek azonban útját szegi az, hogy míg 15⁰-ig 100 kg hordozott bor vámja 20 zloty, addig a palackozotté ugyanilyen fok mellett 100 kg-ként 74 zloty. (Ez a szerződéses vámtétel: az autonóm vám 16⁰-ig 100 kg-ként 344 zloty, 16—25⁰-ig pedig 688 zloty.) Ezekhez a terhekhez járul még a fogyasztási adó, úgyhogy kereken számítva 1 liter bort míg az a fogyasztóhoz jut, annak árán kívül 3 zloty terheli.

Ipari cikkek közül a villamosgépek és készülékek, kikészített bőrök és prémek találnak vevőre s aránylag jól állják ki a nyugat- és közép-európai államok versenyét. Élelmezési iparunk kolbászárúkkal, különösen szalámmal, teret hódíthatna Lengyelországban, ahol az étkezés rendje és az éghajlat egyaránt kedveznek a fűszeres, zsíros élelmiszereknek.

Lengyelország Magyarországra irányuló kivitele értékének több mint a felét a szén teszi ki. Ugyanilyen nagy szerepet játszik magyar szempontból nézve a lengyel kőszénbehozatal, mely összes kőszénbehozatalunknak 50%-nál nagyobb részét jelenti. A fabehozatalnak nincs nagyobb jelentősége, minthogy a szállítási költségek a távolság folytán igen magasak. Tudvalevő, hogy a szomszédos államok által szállított fa, mely úgyszólván egész szükségletünket fedezi, egy csekély, Karinthiából származó osztrák kontingens kivételével, kizárólag az elesatolt területek erdeiből származik.

Néhány szóval ki kell itt térnünk a már fontosságát vesztő, de közvetlen a háború után kilátásokat nyújtó ásványolajimportra. A magyar-lengyel kereskedelmi szerződés ugyanis jelentős vámkedvezményt nyújtott a lengyel petróleumnak, amit azonban a legnagyobb kedvezményt nyújtó záradék alapján Románia használt ki. A lengyelek nem tudnak konkurrálni a románokkal, akiknek az olcsó víziút áll rendelkezésükre s így a lengyel olajipar Közép-európa helyett inkább Gdnyán keresztül a balti és skandináv államokba igyekszik szállítani. A lengyel olajipar mindennek dacára kedvező helyzetben van, egyrészt az amerikaiakkal és az egymásközt kötött árkonvenció és közös eladási feltételek megállapítása folytán, másrészt, minthogy a nyersolaj kivitele tilalom alatt áll s így a belföldi finomítók nincsenek kitéve a teljes munkahiánynak.

Végezetül nézzük a lengyel-magyar külkereskedelmi kapcsolat két utolsó évének számszerű főeredményeit. A lengyel adatok szerint a lengyel import Magyarországból 1929-ben 32·8 millió zloty, 1930-ban pedig 21·9 millió zloty volt. A csökkenés

tehát 10·9 millió zloty. A lengyel export Magyarországból viszont 1929-ben 56·8, 1930-ban 36·4 millió zloty. A csökkenés 20·4 millió. Tehát a forgalom összes visszaesése az összértéknek egyharmada. Magyarországgal szemben tehát annyiban mutatkozik kedvező eltolódás, hogy az 1929. évi 24 millió lengyel aktívum 14 és félmillióra csökkent, jóllehet a lengyel külkereskedelmi mérleg az 1929. évi 300 milliós passzívum után közel 190 milliós aktívumot ért el.¹⁾

Magyarország és Lengyelország külkereskedelmi forgalma:

Áru- megnevezés	1928	1929	1930	1928	1929	1930
		1000 P			%	
Behozatal						
Összesen :	49.344	50.922	30.193	100·00	100·00	100·00
Kőszén	30.034	32.458	15.550	60·87	63·74	51·50
Nyersfémek . .	3.041	2.527	1.800	6·16	4·96	5·96
Műselyem . . .	138	781	1.611	0·28	1·53	5·33
Koksz	2.636	1.914	1.387	5·34	3·76	4·59
Nyers- és meg- munkált fa . . .	2.550	2.742	1.356	5·17	5·38	4·49
Gyapjuszövet .	1.461	1.185	1.178	2·96	2·33	3·90
Nyersbőr	13	123	747	0·03	0·24	2·48
Gyapjúfonal . .	789	735	670	1·60	1·44	2·22
Mélasz	706	572	601	1·43	1·12	1·99
Cukor- és tak- répamag	374	584	479	0·76	1·15	1·59
Trágyások . . .	304	107	468	0·62	0·21	1·55
Parafin	603	619	443	1·22	1·22	1·47
Sárcipő	148	224	335	0·30	0·44	1·11
Ásványolaj . . .	606	498	308	1·23	0·98	1·02
Pamutszövet . .	231	340	299	0·47	0·67	0·99
Kivitel össz. :	26.901	17.434	11.259	100·00	100·00	100·00
Friss gyümölcs	773	1.606	1.561	2·88	9·21	13·86
„ hal	891	1.391	1.423	3·31	7·98	12·64
Nyersdohány . .	969	2.005	1.111	3·60	11·50	9·87
Vill. gépek és készülékek . . .	1.009	1.586	863	3·75	9·10	7·66
Nyersbőr	442	291	641	1·64	1·67	5·69
Olajos magv. . .	609	432	528	2·26	2·48	4·69
Cipészárú	—	97	414	—	0·56	3·68
Bor	926	1.068	347	3·44	6·13	3·08
Búza	11.772	2.980	322	43·76	17·09	2·86
Gépek és kész. .	863	594	290	3·21	3·41	2·58
Gyapjú	631	548	257	2·35	3·14	2·28
Ásványvíz	235	322	251	0·87	1·85	2·23
Cirokszalma . .	303	290	225	1·13	1·66	2·00
Olajpogácsa . .	43	53	215	0·16	0·30	1·91
Kőles	101	150	200	0·38	0·86	1·80

Oroszország.

Az orosz gazdasági élet napjainkban tágkörű érdeklődés előterében áll, sőt a legutóbbi időben Magyarországon is újból felmerült a szovjettel létesítendő kereskedelmi kapcsolat terve.

Oroszország igen nagy erőfeszítéseket tesz abban az irányban, hogy a világkereskedelemben azelőtt elfoglalt pozícióját visszaszerezze. Ez a törekvés bizonyos sikereket mutathat fel, bár különösen az utolsó évben romlott a mérleg. A legfontosabb négy kiviteli tétel emelkedése a következő:

	1929	1930	emelkedés
	t o n n á b a n		%-ban
Gabona	262.247	4.846.024	1.747·9
Fa	5.543.961	7.421.625	33·9
Ásványolaj	3.858.222	4.712.437	22·1
Szén	1.338.590	1.857.752	38·8

¹⁾ Lengyelországgal s különösen közgazdasági viszonyaival részletesen foglalkozott *Végh Jenő*: „Lengyelország közgazdasági viszonyai” című cikkében. Magy. Stat. Szemle 1931. 11. sz.

A három legfontosabb kiviteli csoport így alakult:

	1920 t o n n á b a n	1930	emel- kedés %-ban
Ércek, fémek és termékeik	711.322	1,309.024	84·0
Élelmiszerek	274.723	537.783	95·7
Építési anyagok	30.588	107.611	251·8

Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a kiviteli cikkek ára igen erősen esett:

Az Európával lebonyolított forgalom 1929-ben aktív volt s 1930-ban passzív lett, míg Ázsiával szemben fordítva áll a dolog. Ez is mutatja azt, hogy a nagy izgalmat okozott dumping nem gyakorolt maradandó befolyást a külkereskedelemre.¹⁾

Németország az utolsó év folyamán aktív lett Oroszországgal szemben, jóllehet gabonaimportja 1929-ben nem egészen 2 millió, 1930-ban pedig több, mint 33 millió rubelt jelentett. Ezzel szemben visszaesett a tojás, a vaj, kaviár stb. importja. Ez azt mutatja, hogy az orosz mezőgazdaság a belterjes termelés cikkeiben leszorul a piacról.

Angliával szemben a szovjet közel 200 millió rubeles aktivitást mutathat fel, ami az 1929. évi mérlegnek 25%-os javulását jelenti. Ez kizárólag a gabonakivitel javára irandó, ami csak 1930-ban indult meg. A fakivitel egészében a két év alatt változatlan maradt. A vaj- és szárnyaskivitel itt is visszaesést mutat.

Az angol export Oroszország felé erősen megváltozott egy év alatt, s most egészében Oroszország industrializálásának fejlesztésére szolgál.

Az Egyesült Államokba irányuló orosz kivitel

¹⁾ Erre a kérdésre és az orosz külkereskedelem megelőző éveinek alakulására vonatkozólag l.: *Sibelka-Perleberg Artúr dr.*: „Oroszország kiviteli lehetőségei és európai piacai“. Magyar Stat. Szemle 1930. 10. sz.

főbb tételei meglehetősen visszaestek. Oroszország amerikai behozatala viszont több mint 50%-kal nőtt és éppen a legfontosabb tételek mutatnak jelentős emelkedést.

A három felsorolt ország az összforgalomnak 60%-át képviseli.

Általában az orosz közgazdasági helyzet ma még nem olyan stabil, hogy a világfogyasztás számára rendszeres szállítóként figyelembe jöhessen. Időszakos előretörései egyes árukban rendszeren egy másik termelési ág rovására mennek és az erőltetett mennyiségi fokozás okvetlenül a minőség rovására megy.

Magyarország külkereskedelmi forgalmát Oroszországgal az 1929—1930. években a következő összeállítás mutatja:

Árumegnevezés	1928 1000 P	1929	1928 %	1929
Behozatal összesen:	2.785	1.904	100·00	100·00
Ebből:				
Asbest.	511	652	18·34	34·24
Nyers ásványolaj	2.106	585	75·62	30·72
Vasérc	84	322	3·02	16·91
Kőszén	47	160	1·70	8·40
Sárcipő, kaucsukból	37	113	1·30	5·93
Kivitel összesen:	2.232	798	100·00	100·00
Ebből:				
Ló	2.215	787	99·24	98·61

Magyarországnak Oroszországgal való külkereskedelmi forgalma teljesen kis jelentőségű. Az 1930. évi adatok szerint mérlegünk Oroszországgal szemben még passzívabb, mint a megelőző évben volt. Azonban az előrebecsültől látjuk, Oroszország főtörekvése ma a mezőgazdaság industrializálása. Mangánércbehozatalunk túlnyomórészt orosz eredetű.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

A magyar posta munkássága 1930-ban.

L'activité de la Poste hongroise en 1930.

Résumé. En 1930, le nombre des services postaux, télégraphiques et téléphoniques monta à 2.817, s'accroissant de 60 par rapport à 1929. Le nombre des bureaux de poste a été de 1.830 et celui des personnes y employées s'est élevé de 20.966 à 21.036. En raison de l'aggravation de la situation économique, le trafic postal a diminué. Comparativement à 1929, le nombre des correspondances a baissé de 2,6 millions; celui des lettres et boîtes chargées, d'environ 68.000; celui des colis a aussi diminué. On a enregistré 700.000 de plus de mandats-poste et d'envois contre remboursement qu'en 1929. Il a été créé 69 nouveaux bureaux de télégraphe; le nombre de ces bureaux s'est élevé à 2.624, mais celui des télégrammes est tombé d'un demi-million environ. Le nombre des postes téléphoniques est monté de 79 mille à 84 mille; le trafic radiophonique a continué à augmenter.

★

A posta, távíró és távbeszélőszolgálat ellátására rendelt szervek a nagyközönséggel való kapcsolatot a különféle postahelyek útján tartják fenn. Az erre a célra szolgáló intézmények számát az előző évhez képest 60-nal szaporították, úgyhogy a tárgyalt évben 2.817 különféle postahely volt üzemben. A postának e szervei közül a legfontosabb szerepet a postahivatalok töltik be, melyek száma 11-gyel haladta meg az előző évit s összesen 1.830 volt. Közöttük 124 kinestári hivatalban maga az állam saját alkalmazottai útján gondoskodott a szolgálat ellátásáról, a többi pedig a postai szolgálatra szerződött postamesterek vezetése alatt állott. A már eddig is meglehetősen széleskörű postai értékcikkarúsító szervezetet a tárgyalt év folyamán jelentősen kibővítették, amennyiben a postai értékcikkarudákat csaknem félezerrel szaporították s ezzel számuk 5.220-ra emelkedett. A közönség legszélesebb rétegei által igénybevett küldeményfajnak, a levélpostai küldeményeknek a feladására, illetőleg összegyűjtésére szolgáló levélszekrényekből 206 darabot adtak át újonnan a forgalomnak s így az 1930. év folyamán már 6.425 levélszekrény volt az ország területén elhelyezve, melyből 1.799 (1929-ben 1.762) automatikusan működött.

A küldemények forgalmának lebonyolítása céljából a vezetőség igénybe vette a közlekedésnek mindegyik eszközét. A forgalom tökéletesítése érdekében a postajáratok számát ezren felül növelve 17.625-re emelték. A szaporítás a járművek mindegyik nemére kiterjedt, csak az eddig is alárendelt jelentőségű vízi úton közlekedett járatok számát csökkentették 8-ról 4-re. Egyébként közúti járatokból 16.583, vasúti járatokból 1.022, végül légi úton

közlekedett járatokból 16 állott a posta szolgálatában. Az összes járatok által naponként átlag megtett útvonal hossza 114.090 km-re rúgott, míg az év folyamán befutott út hossza közel járt a 34 millió kilométerhez.

A közúti szállítás céljaira szolgáló járművek állománya 209-cel növekedve 1.980-at tett. Ezek között a legnagyobb számmal — 655 — a láb-hajtású kerékpárok voltak képviselve. A közúti közlekedés legmodernebb eszközeiből, a gépkocsikból 138, a géperezű triciklikből 24 darab volt használatban. A vontatási célokra igénybe vett lovak száma 1.472 volt.

A postahelyek szaporítása a személyzeti létszám megfelelő kibővítését tette szükségessé. A posta, távíró és távbeszélő alkalmazottainak összes száma ugyanis 20.966-ról 21.036-ra nőtt. Ez a létszámszaporítás tulajdonképpen csak az alkalmazottak egyik nagy csoportját, a postamesteri személyzetet érintette, ahol a létszám az előző évit 63-mal meghaladva, 7.624-re emelkedett. Ez a körülmény abban leli magyarázatát, hogy az állam az év folyamán újonnan felállított postahelyek mindegyikére postamestereket szerződttetett. Az állami személyzet létszáma csaknem teljesen változatlanul 13.412 maradt. A női munkaerők az állami személyzetnél az előző évhez csaknem hasonlóan, 19,3%-kal (1929-ben 19,4%), a postamesteri személyzetnél pedig 54,7%-kal (1929-ben 53,8%) voltak képviselve.

Az egyes szolgálati ágak működését négy csoportban fogjuk ismertetni. Elsősorban a postaszolgálat, azután a távíró, távbeszélő, végül a rádiószolgálat tevékenységével foglalkozunk.

1. Posta.

A forgalom a gazdasági viszonyok kedvezőtlen alakulásának hatását tükrözi vissza, ami csaknem valamennyi küldeményfajnál a szállítmányok számának kisebb-nagyobb csökkenésében jut kifejezésre.

A levélpostai küldemények forgalma kerekén 2,6 millió darabbal maradt alatta az előző évinek s összesen 353,1 millióra rúgott. A csökkenés csak a levelek csoportját nem érintette, ahol némi emelkedést tapasztalhatunk. A többi levélpostai küldemények mindegyikénél az előző évinél kisebb volt a forgalom. A levélpostai küldeményeknek 5,2% (1929-ben 5,4%) került ajánlottan feladásra; az expresszlevelek 0,3%-kal (0,4%), a tértivevényesek 0,3%-kal (0,3%) voltak képviselve. A szállítmányok irányát tekintve, az összes levélpostai küldeményekből a belső forgalomra az előző évvel teljesen megegyezően 87,5% esett; a külföldre irányított, illetőleg külföldről érkezettek aránya szintén változatlanul 12,5% volt, az átmenő forgalom

1. Postaforgalom. — *Trafic postal.*

Származási, illetőleg rendeltetési ország <i>Pays de provenance et de destination</i>	Levélküldemények - <i>Correspond.</i>					Hírlapok — <i>Journaux</i>	Csomagküldemé- nyek — <i>Colis</i>			Értéklevelek és ér- tékdob. — <i>Lettres et boites chargées</i>		Postautalvá- nyok és pos- tautánvétek <i>Mandats- poste et en- vois contre rembour- sement</i>			
	öss- zes to- tales	közül — <i>dont</i>					száma ezrekben — <i>nombre en milliers</i>	száma ezrekben — <i>nombre en milliers</i>	súlya ezer kg-ban, — <i>poids, en 1.000 kilos</i>	nyilvánított értéke ezer pengő- ben — <i>valeur déclarée en 1.000 pengős</i>	száma ezrekben — <i>nombre en milliers</i>	súlya kilogrammokban <i>poids, en kilos</i>	nyilvánított értéke ezer pen- gőben — <i>valeur déclarée, en 1.000 pengős</i>	száma ezrekben <i>nombre en milliers</i>	értékössz. ezer pen- gőben — <i>valeur, en 1.000 pengős</i>
		levelek és levelező- lapok — <i>lettres et cartes postales</i>	nyomtatványok, üzl. papírok és árumint. — <i>imprimés, pa- piers d'affair., échantillon</i>	díjmentes postaszolg. <i>envois francs de port</i>	átalányozott hivatalos <i>envois officiels à ta- rif forfaitaire</i>										
1. Belforg. — <i>Trafic intérieur</i>	308.949	193.623	92.255	4.719	18.352	104.057	11.310	72.797	723.050	646	159.495	2.221.941	10.264	697.538	
2. Külforg. — <i>Trafic internat.</i>															
Ausztria — <i>Autriche</i>	8.719	7.119	1.499	101	—		289	2.416	7.791	22		12.228	143	11.219	
Belgium — <i>Belgique</i>	484	426	56	2	—		11	90	123	2		345	12	780	
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	209	189	19	1	—		4	31	7	2		383	1	72	
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slo- vaquie</i>	6.887	6.219	613	55	—		311	3.343	1.344	20		8.691	166	10.286	
Franciaország és Monaco — <i>France et Monaco</i>	1.969	1.374	586	9	—		81	582	6.358	6		1.541	37	3.132	
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	3.224	2.830	385	9	—		45	443	1.495	45		9.062	9	534	
Lengyelország — <i>Pologne</i>	595	395	197	3	—		18	164	803	4		1.370	3	262	
Nagy-Britannia (Írországgal) — <i>Gr.-Bretagne (Irlande compr.)</i>	1.132	837	292	3	—		41	233	265	2		669	5	453	
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	772	592	177	3	—		12	80	231	1		673	6	432	
Németbirodalom — <i>Allemagne</i>	9.356	5.390	3.917	49	—		485	3.910	8.188	10		5.351	137	9.521	
Olaszország és San Marino — <i>Italie et Saint-Marin</i>	1.675	1.473	197	5	—		27	165	203	3		1.103	13	1.219	
Románia — <i>Roumanie</i>	4.325	3.840	477	3	—		19	149	1.673	9		5.572	93	4.329	
Svájc — <i>Suisse</i>	939	783	151	5	—		48	387	2.604	2		2.436	15	1.591	
Egyéb Európa — <i>Autre Europe</i>	855	679	174	2	—		26	175	305	1)		767	6	406	
Ázsia — <i>Asie</i>	111	80	31	—	—		3	19	4	1		122	1)	33	
Afrika — <i>Afrique</i>	97	80	16	1	—		4	15	14	1)		33	1)	44	
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>	1.915	1.636	268	11	—		30	155	150	—		—	42	4.518	
Egyéb Amerika — <i>Autre Amé- rique</i>	713	633	80	1)	—		5	23	37	1)		43	7	940	
Ausztrália — <i>Australie</i>	9	6	3	—	—		1)	1	—	—		—	—	—	
Együtt — <i>Total</i>	43.986	34.581	9.138	267	—	12.149	1.459	12.381	31.595	129	6.123	50.389	695	49.771	
3. Átmenőforgalom — <i>Transit</i>	156	129	26	1	—	—	472	4.701	15.179	11	544	1.640	—	—	
Összesen (1930	353.091	228.333	101.419	4.987	18.352	116.206	13.241	89.879	769.824	786	166.162	2.273.970	10.959	747.309	
<i>Total général</i> (1929	355.651	225.997	102.993	5.016	21.645	117.533	13.879	94.558	809.216	854	177.974	2.462.996	10.284	727.926	

1) Ötszáz darabon alul. — *Au-dessous de 500 unités.*

pedig az egésznek nem is 0·1%-át tette. Az átmenőforgalomban kezelték még — az itt számbavettek kivül — 214.344 darab levélzsákot is, melynek súlya 2.263.196 kg-ot nyomott. A postai úton továbbított különféle hírlapok darabszáma szintén alatta maradt az előző évinek. A külföldi forgalomban megfordult levélpostai küldemények rendeltetési, illetőleg származási országát tekintve a viszonyok az előző évivel úgyszólván teljesen megegyezők. A velünk szomszédos államokon kívül, melyekre külföldi forgalmunk 52·6%-a esett (1929-ben 55·1%), a Németbirodalommal volt a legintenzívebb a kapcsolatunk 21·3% (20·1%).

A *postacsomagok* forgalmában is némi visszaesés jelentkezik. Ennél a küldeményfajnál a díjmentes szállítmányok kereken 153.000 darabban voltak képviselve. A súly szerinti megoszlás szempont-

jából a helyzet az előző évivel csaknem teljesen megegyező, amennyiben 5 kg és ennél könnyebb súlyú volt a csomagok 54·5%-a s többi részük az annál súlyosabbak csoportjába tartozott. A küldemények zöme értéknyilvánítás nélkül került feladásra s csak egy igen kis hányaduknál (5·1%) volt érték is feltüntetve. Az utánvétellel terhelt csomagok száma kereken 130.000-rel csökkent s a 2·1 millió ilyenmű csomag 60·6 millió (1929-ben 64·7 millió) pengő értéket képviselt. A forgalom legnagyobb része 85·4% (82·6%) az ország határain belül bonyolódott le. A külföldre feladottak, illetőleg onnan érkezettek tették a forgalomnak 11·0%-át (13·3%), míg az átmenőforgalomra a küldemények 3·6%-a (4·1%) esett. A külföldi forgalom közelebbi irányát illetőleg itt is változatlan a helyzet. A velünk határos államokon kívül, melyek ebben a forgalom-

ban 45·5%-kal (44·5%) részesedtek, a Németbirodalom szerepe a legkiemelkedőbb 33·2%, (1929-ben 36·1%).

Az értéklevelek és értékdobozok forgalmánál a csökkenés az előző évvel szemben szám szerint 68.000 körül járt, úgyhogy e küldeményekből az év folyamán 786.000 darab került továbbításra. Ezek között a szállítmányok között igen jelentős szerep jut a díjmentes postaszolgálati küldeményeknek, melyek az egész forgalomnak több mint felét (50·2%) tették. Súly szempontjából a 41—500 gramm közötti szállítmányok voltak a legnagyobb (53·6%) számmal képviselve. A 40 grammos és azon aluli értéklevelek, valamint értékdobozok aránya 39·8% volt, a súlyosabb, 501 grammot meghaladó súlyúak aránylag elég ritkán szerepeltek (6·6%). Az értéket tekintve 400 pengő és azon aluli értéknyilvánítással került továbbításra a küldemények 40·2%-a, 401—4.000 pengős értékhatár között mozgott 46·3%-a s 4.000 pengőn felüli érték volt nyilvánítva 13·5%-nál. A küldemények között az utánvételesek száma az előző évhez hasonlóan, 1.000 körül járt; az értékösszegük az elmúlt évnek háromszorosát tette s összesen kereken 187.000 pengőre rúgott. Az egész forgalomnak 82·2%-a esett a belforgalomra; a külforgalomban kezelték a küldemények 16·4%-át s az átmenőforgalomban 1·4%-át. A külföldi forgalomban itt is a szomszédállamok és a Németbirodalom játszották a legnagyobb szerepet (74·4%, ill. 7·8%).

Az eddig ismertett küldeményfajokkal szemben a *postautalványok és postautánvételek* forgalma csaknem 700.000 darabbal emelkedve, kereken 11 millióra növekedett. A belforgalomra itt az összes szállítmányoknak 93·7%-a esett, többi részük pedig külföldre volt irányítva, illetőleg külföldről származott. A külföldi forgalomban — az eddigi postaküldeményekhez hasonlóan — a szomszédállamok és a Németbirodalom volt a legnagyobb számmal képviselve (59·1%, ill. 19·7%).

A postai szállítmányok közé tartoznak még a *postai megbízási okmányok és lapok*, melyek a postautalványok és utánvételek forgalmába bele vannak foglalva. Megemlítenédnek tartjuk azonban, hogy az érkezett és kiváltott effajta küldemények darabszáma 496.610-ről 483.401-re, értéke pedig 14·8 millió pengőről 14·4 millió pengőre csökkent.

2. Táviró.

Az ország táviróforgalmának lebonyolítására szolgáló hivatalokat az elmúlt év folyamán 69-cel szaporították s ezzel az 1930. év végével 2.624 táviróhivatal volt üzemben. Tulajdon szempontjából a hivataloknak 64·2%-a állami táviró volt, az egyes vasutak kezelésében állott hivatalok aránya pedig 35·3%-ot tett. Ezekon kívül volt még 14 magántáviróállomás is. A táviróhálózat vonalainak hossza vonaláthelyezések folytán némileg csökkenve, 8.914 km kiterjedésű volt. A huzalok hossza csaknem 2.000 km-el emelkedve, 83.961 km-t tett.

2. Táviróforgalom. — *Trafic télégraphique.*¹⁾

Szarmazási, illetőleg rendeltetési ország <i>Pays de provenance et de destination</i>	A díjköteles <i>Télégrammes payants</i>	A díjmentes <i>Télégrammes exempts de taxe</i>	Az összes <i>Télégrammes payants et exempts de taxe réunis</i>
	táviratok darabszáma ezrekben — <i>nombre, en milliers</i>		
1. Belforgalom — <i>Trafic intérieur</i>	2.392·8	276·4	2.669·2
2. Külforgalom — <i>international</i>			
Ausztria — <i>Autriche</i>	248·0	17·9	265·9
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	232·6	18·6	251·2
Franciaország és Monaco — <i>France et Monaco</i>	64·3	4·9	69·2
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	77·4	9·9	87·3
Nagy-Britannia (Irországgal) — <i>Gr.-Bretagne (Irlande comprise)</i>	51·5	3·2	54·7
Németbirodalom — <i>Allemagne</i>	181·9	8·3	190·2
Olaszország és San Marino — <i>Italie et Saint-Marin</i>	126·2	4·9	131·1
Románia — <i>Roumanie</i>	158·8	9·1	167·9
Svájc — <i>Suisse</i>	46·2	1·7	47·9
Egyéb Európa — <i>Autre Europe</i>	105·6	3·6	109·2
Egyéb világrészek — <i>Autres parties du monde</i>	53·3	6·7	60·0
Együtt ²⁾ — <i>Total</i> ²⁾	1.345·8	88·8	1.434·6
3. Átmenőforgalom — <i>Transit</i>	344·4	7·4	351·8
Összesen . . . { 1930 ³⁾ . . .	4.083·0	372·6	4.455·6
<i>Total général</i> { 1929 ³⁾ . . .	4.599·4	399·9	4.999·3

¹⁾ A rádiótáviratokkal együtt. — *Y compr. les radiotélégrammes.* ²⁾ Ebből 44·5 ezer díjkedvezményes kábeltávirat. — *Dont 44·5 mille câblogrammes à tarif réduit.* ³⁾ A kimutatottakon kívül 1929-ben 379·3 ezer, 1930-ban 383·4 ezer többcímű (T. M.) és körözüvénnytávirat. — *Il a été enregistré, en outre, en 1929 379·3 mille télégrammes circulaires et portant plusieurs adresses (T. M.), et en 1930 383·4 mille.*

A forgalom ennél a szolgálati ágánál is alatta maradt az előző évnek s a csökkenés meghaladta a félmilliót. Ezen kívül volt még 383.410 többcímű és körözvénytávirat is. A táviratok között a díjmentesek az egész forgalomnak alig 8·4%-át tették. A forgalom irányát tekintve a belföldre feladott táviratok 59·9%-kal, a külföldre irányított és onnan érkezettek 32·2%-kal s a nemzetközi átmenő táviratok pedig 7·9%-kal szerepeltek. A külföldi forgalomban itt is a velünk határos államokon kívül táviró útján a Németbirodalommal érintkeztünk a leggyakrabban (53·8%, ill. 13·3%).

3. Távbeszélő.

Az egymással való közvetlen érintkezésnek napjainkban legáltalánosabban használt eszköze, a távbeszélőberendezésünk további fejlődést mutat. A távbeszélőközpontok száma 1.371-ről 1.426-ra, a távbeszélőállomások pedig 79.464-ről 84.431-re emelkedett. Az állomásoknak 90·1%-a előfizetői állomás volt, melyek száma egy év leforgása alatt kb. 3.500-al szaporodva, 76.075-öt tett. A mellékállomások szaporulata meghaladta a 8.000-et s a tárgyalt év végén összes számuk 30.119-re rúgott. A

3. Távbeszélő forgalom.

Trafic téléphonique.

Származási, illetőleg rendeltetési ország — <i>Pays de provenance et de destination</i>	Távbeszélgetések szám szerint <i>Nombre de conversations</i>
1. Belforgalom — <i>Trafic intérieur</i>	
a) Helyi forg. — <i>local</i>	165,593.390
b) Távolsági forgalom — <i>Trafic interurbain</i>	4,035.608
Együtt — <i>Total</i>	169,628.998
2. Külforgalom — <i>Trafic internat.</i>	
Ausztria — <i>Autriche</i>	535.623
Cseh-Szlov. — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	311.287
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	139.887
Lengyelország — <i>Pologne</i>	7.520
Németbirodalom — <i>Allemagne</i>	158.532
Olaszország — <i>Italie</i>	32.384
Románia — <i>Roumanie</i>	154.249
Svájc — <i>Suisse</i>	38.594
Egyéb ország — <i>Autres pays</i>	58.790
Együtt — <i>Total</i>	1,436.866
3. Átmenőforgalom — <i>Transit</i>	102.550
Összesen	171,168.414
<i>Total général</i> { 1930	171,168.414
{ 1929	172,253.548

távbeszélő vonalainak hossza kerekén másfélezer km-rel bővült s kiterjedése 24.517 km volt. A felszerelt huzalok hossza pedig 580.341 km-ről 604.516 km-re nőtt.

A kedvezőtlen gazdasági helyzet nyomot hagyott a távbeszélő forgalmának alakulásában is. A lefolytatott távbeszélgetések száma, mely évről évre jelentősen emelkedett, a tárgyalt évben 1·1 millióval csökkent. A beszélgetéseknek 96·7%-át a helyi, 3·3%-át pedig a távolsági forgalomban folytatták. A helyi beszélgetéseknek 62·7%-a Budapestre esett, ahol a beszélgetések száma — a másnemű beszélgetésekkel ellentétben — továbbra is a megszokott fejlődést mutatva, 94·2 millióról 103·9 millióra nőtt. Emelkedett a távbeszélőn közvetített táviratok darabszáma is, ahol a forgalom kerekén 467.000-ről 484.000-re nőtt. A külföldi viszonylatokat tekintve az előbbiekkal teljesen azonos a helyzet, amennyiben a szomszédállamok mellett, melyek távbeszélőforgalmunkban 79·4%-kal szerepeltek, a leggyakrabban a Németbirodalommal állottak összeköttetésben (11·0%).

4. Rádió.

A rádió táviró és távbeszélő útján lebonyolódó forgalom ellátását a posta rádió üzemközpontja és a rádió hírszolgálati hivatala intézte.

A rádió-üzemközpont forgalma ismét emelkedett. A rádióon kezelt táviratok száma kerekén ötezerrel multa felül az előző évit, úgyhogy a forgalom már a 400.000-et is meghaladta. A tárgyalt év folyamán nyolc állomással állottunk rádió útján összeköttetésben. Legsűrűbb volt az érintkezésünk Berlinnel és Rómával; az előbbire esett a rádió üzemközpont által rádióon kezelt táviratoknak 43·0%-a, az utóbbira pedig 26·4%-a.

A rádióhírszolgálati hivatalban az előző évinél szintén nagyobb forgalom bonyolódott le. A vett rádióon kezelt táviratok összes száma 9.144-re rúgott, ami 604-gyel mulja felül az elmúlt évit. Itt három országgal állottunk kapcsolatban s a táviratok zömét, 83·1%-át Angliától kaptuk. A rádiótelefonon beszélgetett periódusok száma is emelkedett. A rádióon lefolytatott beszélgetések száma ugyanis 5.672-ről 6.038-ra nőtt, az időtartam viszont 1.542 óráról 1.514 órára csökkent.

Műszaki vezetés szempontjából a posta vezetése alatt állott még a szórakoztató rádió (broadcasting) is, melynek működését a Szemle ez évi májusi számában már részletesen ismertettük.

Várszeghy János dr.

A közúti forgalmi balesetek térbeli megoszlása Magyarországon.

La répartition des accidents de la circulation en Hongrie.

Résumé. *Les cartes ci-dessous montrent la répartition des accidents de la circulation en Hongrie. La carte concernant le pays entier (non compris la capitale) indique que ces accidents sont le plus nombreux aux environs de Budapest, à Győr et à Szeged. D'après la carte relative à la capitale, il y a relativement peu d'accidents sur la rive droite du Danube; sur la rive gauche, ils sont particulièrement fréquents sur la place de Berlin, où ils peuvent être attribués surtout à la proximité de la gare de l'Ouest, et sur la place Baross, croisement des rues très fréquentées.*

★

A forgalmi balesetet előidéző ok általában a véletlen; legyen az szubjektív — a vezető ittassága, vigyázatlanság — vagy pedig objektív — éles kanyarodó, motorhiba stb. A balesetek előfordulását esetenként megakadályozni éppen ezért alig lehet. Ha azonban azt kutatjuk, hogy az előfordulás hol a legsűrűbb és ezt egyéb körülményekkel, mint a forgalom nagysága, utak állapota, vetjük egybe, mégis bizonyos következtetésekre juthatunk s így egy lépéssel közelebb jutunk a baleset megelőzésének lehetőségében is.

Az 1930. évi forgalmi balesetek előfordulási helyeit két térképen mutatjuk be. Az egyik Magyarországot, a másik Budapestet szemlélteti. A két ábrázolást egy térképre venni nem lehetett, minthogy az egy évben Budapesten előforduló balesetek száma kb. 2.800, az ország többi területén pedig évente körülbelül ugyanennyi baleset fordul elő, tehát a budapesti nagy balesetsűrűség az ország térképén nem jutna kellően kifejezésre.

Magyarország.

Az országos térkép három nagy balesetgócpontra mutat. Legjelentősebb Budapest környéke. Ameddig a város ipari vonzásköre terjed, tehát azon a területen, amelyen a Budapestre dolgozni bejáró tisztviselők és munkások laknak, feltűnően nagy a balesetek száma. Okozzák ezt a vasutak összefutó hálózata, a szétágazó közúti és helyi érdekű villamos közlekedés s az e városias jellegű tényezőkkel itt keveredni kezdő falusi közlekedési eszközök, nagyobb számú lovaskocsik, szekerek stb. Érdekes megfigyelni, hogy míg — mint az a továbbiak folyamán ki fog tűnni, — a budai városrészekben aránylag kevés baleset fordul elő, addig a Budától délre eső községek meglehetősen sok balesetet mutatnak. Másik két nagy balesetközpont Győr és Szeged. Szegednél az előfordulás sűrűségét indokolni látszik a város népességének száma. Azonban a lakosság száma nem okvetlenül áll egyenes arányban a balesetek számával.

Ezt mutatja a sokkal lassúbb érverésű, bár 100 ezernél szintén több lakossal bíró Debrecen példája. Győr nagyobb forgalma, élénkebb gazdasági élete hozza magával a balesetek előfordulásának gyakoriságát. A vidéki városok vizsgálata során egyébként szembevetődött, hogy nem mindig a megyeszékhelyen fordul elő a legtöbb szerencsétlenség s így feltehető, hogy a forgalom sem ott a legnagyobb. Ezt látjuk például Heves megyében, Békésben és több más törvényhatóságban.

Első pillanatra is szembevetődik a térképen, hogy a legtöbb baleset a Budapest—Miskolc—Sátoraljaújhely vonalon történik, s itt is a heves—borsodi szakasz a legfrekvenciáltabb. Ez nem kis mértékben a Mátra és a Bükk örvendetesen fellendült turistaforgalmának tulajdonítható. Erre mutat Gyöngyös és a tőle északra fekvő vidékek baleseteinek nagy száma. Másrészt azonban ez az útvonal a technikai szempontból is alatta marad az ország másik két nagy autóútvonalának. Valószínűleg ennek folyamánya, hogy az igen látogatott budapest—bécsi országút vonalát alig lehet a térképen követni s a harmadik nagy országút, a balatoni, sűrű előfordulást csak az óbuda—székesfehérvári szakaszon mutat, annak is inkább az északi részén, ameddig a helyi érdekű forgalom kiterjed. Közvetlen a Balaton mellett örvendetesen kevés számú balesetet jegyezhetünk fel.

Kisebbs mértékben szembevetődnek még a budapest—szolnoki, a budapest—kalocsai és a mohács—pécsi útszakaszok. Mindenesetre a budapest—bécsi és a budapest—balatoni országutak kedvező viszonyai örömmel tölthetnek el s arra mutatnak, hogy azok helyzete, forgalmi felügyelete és karbantartása nem hagy kívánnivalót hátra.

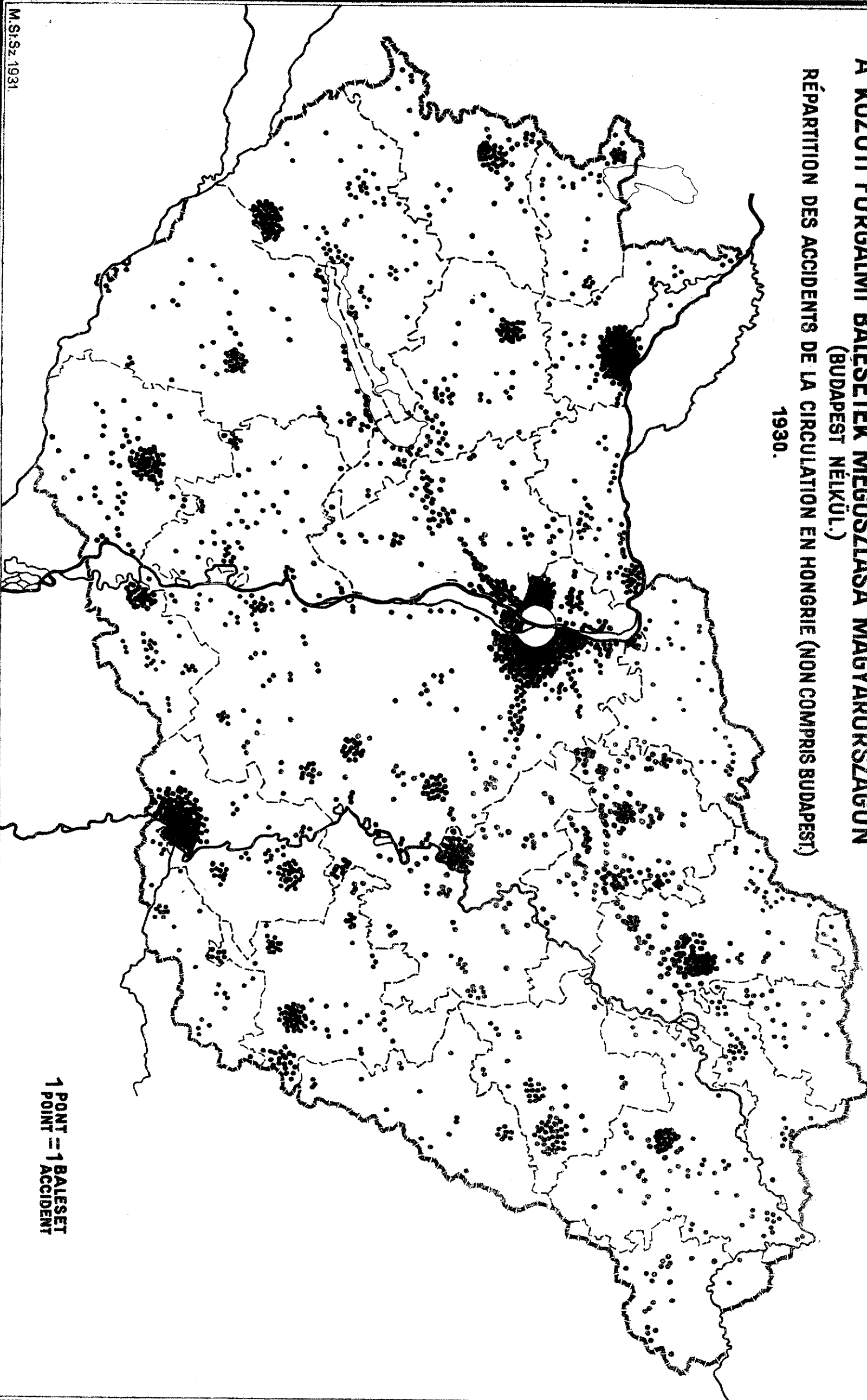
Budapest.

Ha már most Budapest forgalmi baleseteinek térképét nézzük, más szempontokat kell szem előtt tartanunk. Egy városban belül annyira tömörül a forgalom, hogy a balesetek szubjektív okainak kutatása céltalan, és a forgalmi szerencsétlenségek előfordulásának sűrűségét a forgalom sűrűségének mintegy indexe gyanánt foghatjuk fel.

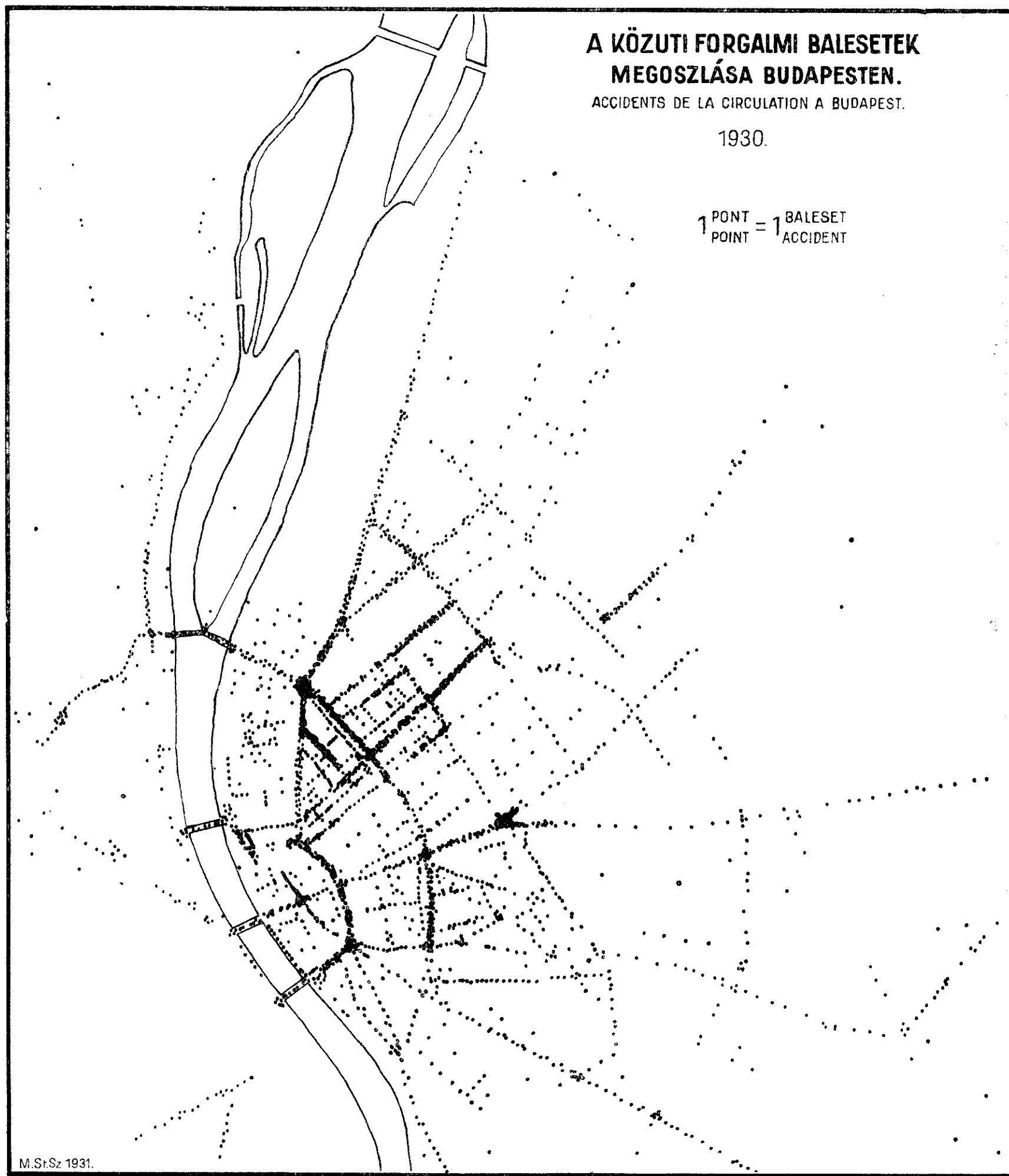
A budai oldal csaknem teljesen üres. A Margit-körúton és tőle északra eső területen, az óbudai főútvonalak kivételével, balesetek alig fordulnak elő s a történelmi városrészeket az újonnan kiépülő Lágymányos maga mögött hagyja. Meg kell jegyezni, hogy Óbuda nemesak azért központja Budán a baleseteknek, mert ósdi, szűkremért útvonalain nagy teherforgalom bonyolódik le, hanem részben azért

A KÖZUTI FORGALMI BALESETEK MEGOSZLÁSA MAGYARORSZÁGON
(BUDAPEST NÉLKÜL.)

RÉPARTITION DES ACCIDENTS DE LA CIRCULATION EN HONGRIE (NON COMPRIS BUDAPEST)
1930.

1 PONT = 1 BALESET
1 POINT = 1 ACCIDENT

is, mert a Bécs felé irányuló, továbbá a visegrad—esztergomi kiránduló forgalomnak egy jelentős része itt bonyolódik le. Az Óbudai híd megépítésével ez az egészségtelen helyzet megszűnnék. Ugyanezen híd hiánya okozza azt, hogy a balesetek előfordulásában a Margithíd tart szomorú rekordot.

A Duna balpartján a forgalmi szerencsétlenségek két csomópontban mutatkoznak. Az egyik a Berliini-tér, ez a legnagyobb, — s a másik a Baross-tér. Míg azonban a Baross-térnél előforduló baleset-

tek túlnyomórésze a pályaudvarnak tulajdonítható, addig a Berliini-téren a Nyugoti pályaudvar közelsége alig jön számításba s az ott előforduló balesetek a legnagyobb forgalmú útvonalak odatorkolásának tulajdoníthatók. Ide áramlik a Margithídról a budai teherforgalom, továbbá ez a végpontja az újpesti és rákospalotai villamosvonalaknak; ez utóbbi magában csaknem hatalmasabb tömegeket mozgat meg, mint a Nyugoti pályaudvar hétköznapi utasforgalma. A VI. kerület a legtöbb baleset előfordulásának szín-

helye. A Nagymező-utca, Andrásy-út, Aréna-út, Váci-út és Vilmos császár-út felső szakasza által bezárt területen volna a legsürgősebb szükség balesetmegelőző intézkedésekre. Az Andrásy-úttól északra fekvő aránylag kis utcák (Izabella-utca, Szív-utca, Rózsa-utca, Szondy-utca, Podmaniczky-utca) minden egyes keresztezésénél évente több baleset fordul elő. Sőt magán az Andrásy-útnak is az Oktogon és a Milleniumi Emlékmű közti szakasza a veszélyesebb. Feltűnő, hogy a Nagykörút további részei, a Józsefkörút egy részét kivéve, sokkal veszélytelenebbek. Az ú. n. Kiskörút. Károly király-út—Vámház-körúti része viszont igen sűrű előfordulást mutat. A Belváros utcái közül úgyszólván csak a Lánchídtól a Kálvin-tér irányába és az Erzsébet-hídtól a Rákóczi-út irányába vonuló útvonalon fordulnak elő balesetek, s ennek keresztezésénél ter-

mészletesen újabb veszélygócpon t ámad, az Apponyi-tér.

Igen érdekes és a város koncentrált belső forgalmára világít rá az a tény, hogy a fentemlített VI. kerület kivételével a többi kerületekben a Nagykörúttól kifelé csak azok a legfontosabb útvonalak rajzolódna ki, amelyek helyközi forgalmat bonyolítanak le. Legveszélyesebb helyek itt — mint ezt a térkép is szemlélteti — a vasúti átjárók, különösen a Hungária-körútnál. Ezen a helyzeten csak alul- vagy felüljárók létesítésével lehetne javítani, addig azonban ez a veszélyzóna meg fog maradni a város szervezetében. A Terézváros, Józsefváros és Ferencváros sűrűen lakott és amellet t meg lehetősé n szűk utcái viszont szemmel láthatólag meg lehetősé n biztonságot nyújtanak a közlekedőknek.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

A vasúti és hajózási vállalatok között lebonyolódott átrakóforgalom az 1931. év április—június havában.

Transbordements entre le schemins de fer et les entreprises de navigation de Hongrie, en avril—juinet 1931.

Az év második negyedében 10 vasúti állomáson át kerültek a hajózási vállalatok áruk átrakása révén a vasutakkal közvetlen kapcsolatba. A forgalom a hajózás megélé nkülésével az előző negyedévv el szemben természetesen erősen megnövekedett.

A küldemények zöme (74.7%) ez alkalommal is a dunai rakodóállomásokat érintette; e mellett még alaposan fellendült a Balaton mellett fekvő Fonyód forgalma, mely az egész forgalomnak 25.1%-át tette. Az állomásokon átrakott áruknak 73.1%-a hajóról vasútra került átrakásra, míg 26.9%-át vasúton indították útnak s átrakás révén hajóval jutott rendeltetési helyére.

Az árunemek szerinti osztályozást tekintve, az építkezési idény kezdetével alaposan felszökött a kavics-, kő- és homokszállítványok mennyisége,

mely az egész forgalomnak 28.0%-át képviselte. E mellett tekintélyes mennyiséggel szerepeltek még a só (19.5%), a különböző őrlemények (11.7%), valamint a különféle ásvány- és érc- (11.0%) küldemények is.

Az átrakott áruknak körülbelül egyharmada (31.1%) maradt a belforgalomban; külföldi eredetű volt az áruk 44.7%-a, külföldre irányított pedig 24.1%-a. Az átmenő áruk a forgalomban elenyészően kis hányaddal (0.1%) voltak képviselve.

A szállító uszályok nemzetiségi megoszlása szempontjából a forgalomnak kereken felét (49.2%) magyar uszályok bonyolították le. E mellett még az osztrák (21.0%), jugoszláv (12.7%) és német (9.7%) lobogó alatt közlekedő uszályok vettek leginkább részt az áruk szállításában.

Átrakóforgalom az 1931. év április—június havában. — Transbordements en avril—juin 1931.

A vízi útvonal, vasúti állomás és áruk megnevezése <i>Voies navigables, stations de chem. de fer, marchandises</i>	Az átrakott — <i>Quantité des marchandises transbordées</i>						
	összes <i>au total</i>	árúk közül — <i>dont</i>					
		a vasútról hajóra <i>de trains en bateaux</i>	hajóról vasútra <i>de bateaux en trains</i>	a belforga- lomban maradó <i>transportés intérieurs</i>	a külföldre irányított <i>expédiées à l'étranger</i>	a külföldről érkezett <i>venues de l'étranger</i>	átmenő <i>en transit</i>
árúk mennyisége métermázsákban — <i>q métr.</i>							
1. Duna — <i>Danube.</i>	A) Állomások szerint — <i>Par stations.</i>						
Adony	12.804	12.053	751	11.748	1.056	—	—
Baja, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	14.556	13.998	558	14.053	403	100	—
Budapest, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	386.663	152.897	233.766	—	152.897	233.766	—
Budapest, kikötő — <i>port</i>	276.254	93.389	182.865	20.499	93.389	161.084	1.282
Budapest, Soroksári-út — <i>rue de Soroksár</i>	123.693	—	123.693	16.036	—	107.657	—
Győr	31.009	3.710	27.299	5.528	1.572	23.909	—
Komárom	74.322	62.796	11.526	6.896	55.900	11.526	—
Mohács	30.723	672	30.051	—	672	30.051	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	950.024	339.515	610.509	74.760	305.889	568.093	1.282
2. Dráva — <i>Drave.</i>							
Bares	2.000	2.000	—	2.000	—	—	—
3. Balaton.							
Fonyód	319.660	—	319.660	319.660	—	—	—
A) Összesen — <i>Total</i>	1,271.684	341.515	930.169	396.420	305.889	568.093	1.282
B) Árúnevek szerint — <i>Par marchandises.</i>							
Őrlemény — <i>Produits moulus</i>	149.146	145.602	3.544	2.607	143.450	3.089	—
Só — <i>Sel</i>	247.925	—	247.925	—	—	247.925	—
Kavics, kő, homok — <i>Cailloux, pier- res, sable</i>	355.478	4.844	350.634	355.453	—	25	—
Ásványok és ércek — <i>Minéraux et minerais</i>	140.250	20.400	119.850	5.586	20.702	113.962	—
Egyéb — <i>Autres</i>	378.885	170.669	208.216	32.774	141.737	203.092	1.282
B) Összesen — <i>Total</i>	1,271.684	341.515	930.169	396.420	305.889	568.093	1.282
C) A szállító uszályok nemzetisége szerint — <i>Suivant le pavillon des remorqueurs.</i>							
Magyar — <i>Hongrois</i>	626.255	153.021	473.234	380.944	124.117	120.277	917
Osztrák — <i>Autrichien</i>	266.751	104.661	162.090	4.858	102.661	159.078	154
Cseh-szlovák — <i>Tchéco-slovaque</i>	69.984	22.830	47.154	—	22.830	47.154	—
Román — <i>Roumain</i>	16.293	—	16.293	—	153	16.140	—
Jugoszláv — <i>Yougoslave</i>	161.839	27.753	134.086	10.461	22.878	128.500	—
Német — <i>Allemand</i>	123.491	33.250	90.241	—	33.250	90.030	211
Francia — <i>Français</i>	6.914	—	6.914	—	—	6.914	—
Németalföldi — <i>Néerlandais</i>	157	—	157	157	—	—	—
C) Összesen — <i>Total</i>	1,271.684	341.515	930.169	396.420	305.889	568.093	1.282

Magyarország folyami kikötőinek áruforgalma az 1931. év április—június havában.

Le trafic des marchandises dans les ports de Hongrie en avril—juin 1931.

Az év második negyedében már valamennyi 50 dunai kikötő bekapcsolódott a forgalomba, a 15 tiszai kikötő közül azonban mindössze 3 kikötőnek volt forgalma.

A kedvezőbb időjárási viszonyok beálltával a kikötők forgalma is megélénkült. A fel- és le- adott áruk összes mennyisége kereken egy millió q-val emelkedve 3·2 millió q körül járt, melynek

44·8%-a a feladott árukra esett. A víziúton át lebonyolódó forgalmunkban természetesen ez alkalommal is a Duna játszotta a vezetőserepet, melyen az áruknak 95·7%-a került továbbításra, míg többi részük a Tiszán át tette meg útját. A dunai forgalomban a legnagyobb hányaddal (54·2%) a budapesti kikötők részesedtek; e mellett még Mohács (16·7%) és Esztergom (6·8%) szerepe kiemel-

kedőbb. A Tisza mentén fekvő kikötők közül erősen fellendült Csongrád forgalma, mely 38·9%-os arányával az előző évnegyedben első helyen álló s a tiszai áruforgalomban 33·4%-kal részesedő Szegedet is megelőzte.

Az áruk neme szempontjából április—június hónapokban is szénből került a legnagyobb mennyiség víziúton továbbításra, mely az egész áruforgalomnak 38·0%-át tette. Ez után továbbra is a különféle gabonaneműek és őrlemények követ-

keztek, az előbbiek 11·8%-kal, az utóbbiak 8·4%-kal voltak képviselve.

A fel- és leadott áruknak 43·6%-a a belforgalomban maradt, míg többi részük külföldi eredetű, illetőleg rendeltetésű volt. A külföldi viszonylatban ebben a negyedben legintenzívebb volt a Németországgal való kapcsolatunk, mely külföldi forgalmunknak 30·7%-át tette. Az ebből a szempontból előzőleg első helyen állott Ausztria 24·6%-os arányával ez alkalommal a második helyre került.

Kikötők áruforgalma az 1931. év április—június havában.
Trafic des marchandises dans les ports hongrois en avril—juin 1931.

A vízi útvonal, kikötők neve, áruk megnevezése, országok <i>Voies navigables, ports, marchan- dises, pays</i>	Együttes forgalomban <i>Trafic intérieur et extér.</i>		Belforgalomban <i>Trafic intérieur</i>		Külforgalomban <i>Trafic extérieur</i>	
	<i>M a r c h a n d i s e s</i>					
	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>
áruk súlya métermázsákban — <i>poids, q métr.</i>						
1. Duna — Danube	A) Kikötők szerint. — <i>Suivant les ports.</i>					
Baja, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	37.400	24.874	37.025	24.478	375	396
Budapesti kikötők — <i>Ports de Budapest</i>	407.209	1,251.559	89.105	367.001	318.104	884.558
Esztergom	196.854	11.920	185.751	10.118	11.103	1.802
Győr	32.456	68.245	12.785	19.858	19.671	48.387
Mohács, város és vasút — <i>ville et chem. de fer</i>	468.579	42.775	182.077	16.220	286.502	26.555
Egyéb kikötők — <i>Autres ports</i>	228.962	287.575	158.200	217.153	70.762	70.422
Együtt — <i>Ensemble</i>	1,371.460	1,686.948	664.943	654.828	706.517	1,032.120
2. Tisza.						
Csongrád	12.809	40.829	12.809	6.773	—	34.056
Szeged	16.692	29.374	13.855	8.851	2.837	20.523
Szolnok	31.802	6.492	31.802	180	—	6.312
Együtt — <i>Ensemble</i>	61.303	76.695	58.466	15.804	2.837	60.891
A) Összesen — <i>Total</i>	1,432.763	1,763.643	723.409	670.632	709.354	1,093.011
B) Árunemek szerint. — <i>Suivant les marchandises.</i>						
Gabona — <i>Céréales</i>	184.947	193.150	164.277	66.106	20.670	127.044
Őrlemény — <i>Produits moulus</i>	215.715	52.994	27.878	31.352	187.837	21.642
Szén — <i>Charbon</i>	652.409	561.666	357.309	336.722	295.100	224.944
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	379.692	955.833	173.945	236.452	205.747	719.381
B) Összesen — <i>Total</i>	1,432.763	1,763.643	723.409	670.632	709.354	1,093.011
C) Országok szerint. — <i>Par pays.</i>						
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	—	723.409	670.632	—	—
Ausztria — <i>Autriche</i>	—	—	—	—	310.192	132.555
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	—	—	—	7.794	245.542
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	—	—	—	—	125.397	113.971
Románia — <i>Roumanie</i>	—	—	—	—	97.218	137.931
Németország — <i>Allemagne</i>	—	—	—	—	113.168	439.947
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	—	—	—	55.585	23.065
C) Összesen — <i>Total</i>	—	—	723.409	670.632	709.354	1,093.011

© ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY ©

A jegybankok és a gazdasági válság.

Les Banques d'émission et la crise économique.

Résumé. Des Banques d'émission des pays possédant peu de capitaux, l'or va dans les pays qui prêtent à l'étranger. Pour le mois d'août 1931, la réserve-or des Banques d'émission du monde peut être évaluée à 11·3 milliards de dollars, dont environ les trois quarts (8·3 milliards de dollars) appartiennent aux 7 pays prêtant à l'étranger. La réserve-or de la France vient d'atteindre 2·3 milliards de dollars; celle des Etats-Unis était de 4·4 milliards de dollars en septembre 1931. Par suite de la crise financière éclatée en juillet dernier en Allemagne et en septembre dans la Grande-Bretagne, les quantités d'or accumulées ont augmenté non seulement en France, mais aussi en Belgique, aux Pays-Bas et surtout en Suisse.

★

A jegy kibocsátó bankok státusában páratlan érdekességgel tükröződnek vissza a gazdasági világválság jelenségei. A pénzügyi és hiteléletnek oly méretű megzavarodásával állunk szemben, amelyet régebben bárki is elképzelhetetlennek tartott volna. A *Schweizerischer Bankverein* 1930. évi üzleti jelentése, illetőleg az intézet elnöke, *Stachelin M. dr.*, joggal állapítja meg, hogy a tőkeforgalom a világpiacokon ugyanolyan természetellenesen alakul, mint az áruk forgalma és elosztódása. Az északamerikai nagy gabonatermelő területeken óriási búzakereslet halmozódna fel s a gabona úgyszólván elértéktelenedik, míg másutt éhínség uralkodik. A braziliai termelő nem tudja eladni kávéját, New-Orleansban elégetik a pamutkeresleteket, a világ más részeiben pedig az emberek a legszükségesebbeket is nélkülözik. Az áruk felhalmozódnak ott, ahol jóformán semmi hasznukat sem vehetik, és nem tudnak eljutni oda, ahol keserve sen nélkülözik azokat.

Kétségtelen, hogy a tőkepiacon a helyzet hasonló. A tőkék azokra a piacokra áramlanak, ahol semmi szükség sincs rájuk, ahol megfelelő gyümölcsöztetésük úgyszólván lehetetlen s így alig kamatoznak valamit, míg másutt, ahol hiába csábítják a tőkét igen magas kamatokkal s ahol ráadásul a tőkehiány már gazdasági katasztrófával fenyeget, a még meglévő tőkék is kiáramlanak. Míg tehát az egyik oldalon túlkínálatot és elértéktelenedést látunk, a másik oldalon a keresletet nem lehet kielégíteni és teljes a tőkehiány.¹⁾ Ez

¹⁾ L. Schweizerischer Bankverein 1931. évi 1. sz. jelentése: „Überangebot und Entwertung am

elsősorban a bizalmi válságnak a következménye. Túlközel vannak még a közelmúlt tapasztalatai és a tőke elsősorban a biztonságot keresi. A jövedelmezőség szempontja csak másodrendű jelentőséggel bír, ha magának a tőkének az állaga látszik veszélyeztetve.

A mai időkben, mikor a világ monetáris aranykészlete a jegybankoknál van felhalmozva, az egyes államok aranykészletei jellemzően mutatják a helyzetet: az arany a tőkeexportáló államokhoz áramlik, míg a tőkeimportáló államok aranykészlete következetesen fogy. Ma tulajdonképpen csak hét államot tekinthetünk olyannak, mely tőkét exportál, és pedig az Amerikai Egyesült Államokat, Nagy-Britanniát, Franciaországot, Belgiumot, Svájcot, Svédországot és Hollandiát. A Federal Reserve Board²⁾ a világ egész monetáris aranykészletét az 1931. év augusztusában 11·3, az elmúlt év végén pedig 10·9 milliárd dollárra becsülte s így e nyolc hónap alatt ez adatok szerint az egész aranykészlet emelkedése mintegy 3·7%-nak felel meg. A felsorolt hét tőkeexportáló állam részesedése a világ aranykészletében a következő volt:

	Egyesült Államok	Francia- ország	Nagy- Britannia	Belgium	Hollandia	Svájc	Svédország	Összesen (7 állam)	A világ aranykész- lete
	aranykészlet millió dollárban								
1930 XII.	4.225	2.100	718	191	171	138	65	7.608	10.907
1931. I.	4.285	2.176	679	191	175	126	64	7.696	10.953
II.	4.309	2.192	685	197	179	124	64	7.750	11.008
III.	4.343	2.200	699	200	179	124	64	7.809	11.071
IV.	4.373	2.180	712	201	181	124	64	7.835	11.107
V.	4.445	2.181	735	201	181	124	64	7.931	11.217
VI.	4.593	2.212	793	199	200	162	64	8.223	11.264
VII.	4.587	2.290	643	214	236	225	64	8.259	11.210
VIII.	4.632	2.296	649	221	260	229	62	8.349	11.288
IX.	4.362	2.326	656	346	282	328	53	8.353	

Az 1930. év végén a világ aranykészletének 69·8%-a esett a hét tőkeexportáló államra, 1931 augusztusában pedig ez az arányszám 74·0%-ra emelkedett. Ha mint egészet tekintjük e hét állam aranykészletét, az 1930. év vége óta szakadatlan emelkedést látunk, az egyes államokban azonban az arany mennyiségének változása nagyon is eltérő volt. Állandó emelkedést idéztek elő a válságos idők Franciaország, Belgium, Hollandia és

einen Orte und unstillbare Nachfrage und Mangel am anderen Orte“ (10. lap).

²⁾ Federal Reserve Bulletin, 1931 október.

Svájc aranykészletében (Svájcnál az év elején látott csökkenés csak átmeneti volt). Ha az 1930 decemberi álladékokat 100-zal vesszük egyenlőnek, e négy állam jegybankjainak aranykészlete a következő arányszámokat mutatja:

		Franciaország (1930 decemberi)	Belgium decemberi	Hollandia álladék = 100)	Svájc
1930.	XII.	100	100	100	100
1931.	I.	104	100	102	91
	II.	104	103	105	90
	III.	105	105	105	90
	IV.	104	105	106	90
	V.	104	105	106	90
	VI.	105	104	117	117
	VII.	109	112	138	163
	VIII.	109	116	152	166
	IX.	111	181	165	238

Tisztán látni, hogy az aranyözön főképp júliusban indult meg ezekbe az országokba, nyilvánvaló összefüggésben a német válság kirobbanásával. Júniusban a német nettó-aranyexport meghaladta a 200 millió dollárt s mikor azután a Hoover-akcióhoz fűzött remények pillanatnyi fellángolás után hamarosan ellobbantak, következett július 12-én a Darmstädter National Bank fizetéseképtelensége, a bankszünet és a betét- és devizaforgalomra vonatkozó kényszerintézkedések sora. Június végétől szeptember végéig a francia bank 114, a belga bank 147, a hollandi bank 82, a svájci bank pedig nem kevesebb, mint 166 millió dollárral növelte aranykincsét. Ez összesen 509 millió dollár, melynek nagyobb része azonban — a né-

1. Aranytartalék, bankjegyforgalom és bankkamatláb országok szerint 1928-tól 1930-ig.

Réserve-or, circulation fiduciaire et taux en banque, par pays, de 1928 à 1930.

Ország — Pays	Aranytartalék Réserve-or			Bankjegyforg. - Circulation de billets de banque			Bankkamatláb évi átlagban		
	az év végén millió P. — à la fin de l'année, 1,000.000 p.						Moy. du taux en banque		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930
Albánia — Albanie	1.5	2.0	2.1	11	13	14.3	9.00	9.00	9.00
Amerikai Egyesült Államok — Etats-Unis	23.653.5	24.566.4	26.262.8	15.521	15.684	14.660.4	4.50	5.16	3.04
Argentína — Argentine	3.609.4	2.295.7	2.399.5	7.727	6.816	6.955.7	—	—	—
Ausztráliai államszöv. — C. d'Australie	1.353.1	1.242.2	428.5	1.355	1.265	1.182.6	6—7	6—7	6—7
Ausztria — Autriche	135.6	136.9	172.3	861	886	877.5	6.27	7.37	5.75
Belgium — Belgique	678.9	939.0	1.091.1	1.960	2.347	2.628.6	4.25	4.35	2.96
Brazília — Brésil	857.0	852.0	88.2	2.263	2.315	1.553.4	—	—	—
Brit-India — Indes Britann.	688.7	669.8	722.1	3.959	3.732	3.366.3	6.20	6.34	5.89
Bulgária — Bulgarie	53.9	56.9	59.7	172	148	135.1	9.96	9.50	10.00
Chile — Chili	51.0	51.0	50.8	242	245	213.0	6.40	6.00	6.41
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	196.2	214.4	261.1	1.439	1.399	1.322.3	5.00	5.00	4.44
Dánia — Danemark	264.4	263.8	263.5	551	563	551.5	5.00	5.12	4.19
Délafrikai-Unió — Union Sud-Afric.	247.2	234.5	192.0	211	209	236.5	5.51	5.69	—
Egyiptom — Egypte	107.3	106.1	115.9	856	743	593.5	—	—	—
Esztország — Estonie	9.5	9.8	10.7	36	52	49.0	7.50	7.62	7.76
Finnország — Finlande	43.8	43.8	43.3	223	197	184.2	6.50	7.00	6.49
Franciaország — France	7.153.9	9.375.3	11.998.1	13.929	15.428	17.058.9	3.53	3.50	2.71
Görögország — Grèce	40.8	47.4	37.7	422	384	355.4	9.93	9.00	9.00
Holland-Kelet-India — Ind. Néerland.	392.6	323.4	319.4	711	760	611.3	—	—	—
Ír szabad állam — Etat libre d'Irlande	179.0	198.2	219.8	—	396	397.9	—	—	—
Japán — Japon	3.606.9	2.839.7	2.388.3	4.993	4.350	4.437.5	5.48	5.48	5.39
Jugoszlávia — Yougoslavie	100.2	105.0	104.0	554	588	545.1	6.00	6.00	5.70
Kanada — Canada	966.0	860.9	1.109.3	1.098	1.072	1.149.3	—	—	—
Kolumbia — Colombie	154.4	136.6	108.5	312	261	197.0	—	—	—
Lengyelország — Pologne	389.2	451.4	360.2	988	1.030	853.2	8.00	8.64	7.21
Lettország — Lettonie	26.1	26.6	26.5	92	92	94.9	6.25	6.00	6.00
Litvánia — Lituanie	19.6	20.1	22.3	48	55	66.9	—	—	—
Magyarország — Hongrie	201.1	162.7	162.7	513	501	469.2	6.25	7.60	5.92
Nagy-Britannia — Gr. Bretagne	4.281.4	4.078.2	4.126.4	10.537	10.323	10.261.9	4.50	5.50	3.42
Németalföld — Pays-Bas	997.3	1.032.6	978.9	1.994	1.991	1.946.4	4.50	5.12	3.21
Németország — Allemagne	3.801.5	3.208.7	3.018.2	7.680	7.443	7.352.1	7.00	7.10	4.93
Norvégia — Norvège	224.8	225.5	223.7	484	488	478.0	5.53	5.57	4.54
Olaszország — Italie	1.518.0	1.562.2	1.594.4	5.247	5.073	4.719.7	5.96	6.79	5.93
Oroszország — Russie	523.5	846.5	1.423.9	5.354	7.485	11.847.4	8.00	8.00	—
Peru — Pérou	150.0	150.0	73.5	170	150	102.5	6.33	6.75	—
Románia — Roumanie	172.4	179.0	182.1	731	719	666.6	6.00	8.22	9.00
Spanyolország — Espagne	2.819.0	2.764.0	2.691.3	4.461	3.746	5.258.0	5.02	5.50	5.73
Svájc — Suisse	530.0	659.3	786.4	1.054	1.108	1.171.4	3.50	3.50	2.89
Svédország — Suède	360.9	377.3	369.2	839	876	910.0	4.01	4.74	3.72
Új-Zéland — Nouvelle-Zélande	202.8	184.2	192.0	203	201	186.4	—	—	—
Uruguay	333.5	373.6	345.9	426	402	431.6	—	—	—

met kényszerintézkedések után az aranyexport a minimumra redukálódott — már angol és (szeptembertől kezdve) amerikai arany volt. Az Egyesült Államok aranykészlete az 1930. év nyarán történt aranyelvonások után emelkedőben volt és az 1930 decemberi 4.225 millió dollárról augusztusban 4.632 millió dollárra emelkedett. A szeptemberi adatok azonban már 300 millió felé járó csökkenést hoznak, mikor az egyre erősebb depresszió és a fontválság a dollár helyzetét is már-már meggingatta. Az amerikai aranyexport hivatalos adatai még nem állanak rendelkezésre, de kétségtelen, hogy októberben is folytatódott.

Angliában már a múlt esztendőben is állandóan csökkentették a Bank of England aranyállományát az elvonások, melyek az 1931. év első hónapjaiban sem szüneteltek. Ez készítette az angol bankot a font védelmében alkalmazott erélyes intézkedésekre, miután azonban a francia bank és a Federal Reserve Bankok által nyújtott segítség sem érte el a kívánt célt és a július—augusztusi aranyelvonások nettó-összege meghaladta a 150 millió dollárt, következett az aranyfizetés felfüggesztése.

A tőkeexportáló államokat tekintve tehát látjuk, hogy az arany özönlése az Egyesült Államokba, továbbá Franciaországba, Svájcba, Belgiumba és Hollandiába irányult. De míg az amerikai aranyimport az angol válság kiéleződésével megszűnt és Amerika maga is szállítani kezdte, még pedig nagy tételekben, az aranyat Európába, az említett négy európai állam csak még nagyobb tételekben vonzotta magához az aranyat. Anglia viszont már jó ideje többet veszített aranykészletéből, mint amennyit behozatal útján fedezni tudott s ez végül is a szeptemberi válsághoz és az aranyfizetés felfüggesztéséhez vezetett.

Láttuk, hogy annak a hét országnak a jegybankjai, mely országok tőkeexportálóknak nevezhetők, az egész világ aranykészletének közel háromnegyed részét mondhatják magukénak, míg az összes többi államokra csak egy negyedrészt jut. Az Amerikai Egyesült Államok egymagukban a monetáris arany 41%-ával rendelkeznek, Franciaország pedig több mint 20%-ával.

A most tárgyalt államokon kívül a többi országok valamennyien többé-kevésbé tőkeimportra szorulnak. Ezek közül a következő országok aranykincse haladja meg a 100 millió dollárt:

	1930. XII. millió dollár	1931. VIII. millió dollár
Európa:		
Németország	528	325
Spanyolország	471	439
Olaszország	279	283
Oroszország	249	293
Ázsia: Japán	412	406
India	128	162
Amerika:		
Argentína	412	311

Németország aranya tehát több, mint 200 millió dollárral csökkent, mint arról már volt szó. Elveszítette tehát ez év folyamán aranykincsének 38,4%-át. Ilyen nagyarányú csökkenést más európai államoknál nem látunk, feltűnő azonban Argentínának is 100 millió dollárt meghaladó aranyvesztése, mely utóbbi állam ez év augusztusáig elvesztette aranyának 24,5%-át. Ausztrália a fenti összeállításban nem szerepel, mert 1930 decemberében már csak 75 millió dollárnyi aranya volt, mely összeg 1931 augusztusban 52 millióra csökkent, holott a múlt év elején még jóval több mint 100 millió dollárnyi arannyal rendelkezett. Argentína és Ausztrália adatai a nagy tengerentúli agrárterületek kedvezőtlen helyzetét tükrözik vissza. Olaszország és Spanyolország aranya nem mutat nagyon lényeges változást, az előbbi valamivel emelkedett, az utóbbi csökkent. Oroszország aranykészlete — ha az adatok megfelelnek a valóságnak — emelkedőben van.

Összegezve az elmondottakat, a válságos 1931. év első nyolc hónapjában a világ jegybankjainak (illetőleg kormányzatnak) birtokában levő aranykincs a következő változást mutatta:

	1930. XII. millió dollár	1931. VIII. millió dollár	Emelkedés (+) v. csökkenés (-) mill. doll. %
7 tőke kiviteli állam	7.608	8.349	+ 741 9,7
Összes többi államok	3.299	2.939	- 360 10,9

A tőkék elosztódásának helytelen folyamata tehát a jegybankok aranyálladékának alakulásában élesen kidomborodik. Azok az államok, melyek tőkeszegénységükben tőkebehozatalra szorulnának, a gazdasági válság következtében elvesztették saját aranyálladékuknak 10,9%-át, míg a hét tőkegazdag állam aranykincsét 741 millió dollárral, vagyis 9,7%-kal gyarapította.

A pénzügyi helyzet teljes abnormitását mutatja a jegybankok hivatalos leszámítolási kamatlábának alakulása, melynek tulajdonképpen fő célja volna az arany áramlásának szabályozása. A hivatalos leszámítolási kamatlábak 1929-ben, a nagy amerikai tőzdespekulációk idején érték el legutóbbi kulminációs pontjukat, mikor a newyorki Federal Reserve Bank is 6%-ra emelte a kamatlábat, míg London 6½, Berlin pedig 7½%-ig ment el. Csak a francia és a svájci bank tartott ki végig ez évben 3½%-os leszámítolási kamatlába mellett. Az ugyanezen év őszén kitört amerikai tőzdekrach azonban hirtelen megszüntette a nemzetközi pénzpiac feszültségét és a kamatláb-leszállítások ezzel egyidejűleg megindultak. A kamatláb-leszállítások igazi évének azonban az 1930. év nevezhető, amikor az év első felében az összes számottevő jegybankok egymás után leszállították a kamatlábukat. Párizs és Svájc kamatlábai ekkor

2½%-ra, London 3%-ra csökkent és Berlin is le szállhatott 4%-ra. A newyorki kamat ez évben 5 ízben mérsékelte, mindenkor ½%-kal, úgy hogy az utolsó, december 23-i leszállításkor a newyorki kamatláb 2%-ra csökkent, ami a Federal Reserve-rendszer fennállása óta a legalacsonyabb színvonalat jelezte. Itt-ott azonban az 1930. év végén már érződött az irányzat változása és az októberi német és lengyel kamatlábemelések már rámutattak a közelgő zivatarra. Az 1931. év azután a kamatlábváltozások terén is páratlanul mozgalmas volt, ami kitűnik az alábbi összeállításból: ¹⁾

Leszámitolási kamatlábak.

A helyzet	New-York	London	Páris	Berlin	Amsterd.	Svájc	Milanó
Január 1.	2	3	2	5	3	2 ½	5 ½
" 3.							
" 22.						2	
" 24.					2 ½		
Május 8.	1 ½						
" 14.		2 ½			2		
" 16.							
Június 13.				7			
Július 16.				10			
" 23.		3 ½		10			
" 30.		4 ½		15			
Aug. 1.				10			
" 12.				8			
Szept. 2.		6					
" 21.							7
" 28.							
" 29.					3		
Okt. 9.	2 ½						
" 10.			2 ½				

New-York, London, Amsterdam és a svájci nemzeti bank ez év elején is további kamatláble szállításokat vittek véghez, Párizs pedig már amúgy is 2%-os hivatalos kamatlábat jegyzett. New-York az ő 1½%-os kamatával alacsonyági rekordot ért el a hivatalos leszámítolási kamatlábnál. Az a helyzet állott elő tehát, hogy azokban az államokban találjuk az alacsony kamatlábat, ahová az arany áramlott és azokban az államokban a magasat, ahonnan az arany kiszivárgott. Ez már tisztára a válságnak, a teljes bizalom hiányának a dokumentuma s a tőke elszivárgása az elértéktelenedéstől való félelem következtében való menekülés jellegét öltötte magára. Még inkább mutatja ezt, hogy a tőkék tömegeinek özönlése azokon a piacokon, amelyek felé áramlott, a

magánkamatlábat mélyen a hivatalos kamattétel alá szorította. New-Yorkban a 90 napra szóló bankfogadványok kamatlába már az év elején 1½% alá süllyedt s mikor májusban bekövetkezett a hivatalos kamatláb leszállítása, tovább esett 0.88%-ra és ezen a színvonalon maradt meg hónapokig. Svájcban, Hollandiában és Franciaországban is 1% körül állott ekkor a bankkamatláb. A Németbirodalmat pedig a tőke kiszivárgása közben egyre súlyosabb helyzet elé állította, amin már nem segíthetett a júliusi válság kitörése után a 7, 10, majd 15%-os kamat, mely utóbbi már az inflációs idők kamattételeire emlékeztet. Az angol szeptemberi válság idején a Bank of England 6%-ra emelte leszámítolási kamatlábat, amit követett Milánó 5%-ról 7%-ra való emeléssel. Október 9-én New-York, 10-én pedig Párizs 2½%-ra emelte a kamatlábat, míg Svájc végig kitartott a 2% mellett.

A kamatláb magasságának vagy alacsonyágának befolyása az aranyáramlás irányára egyéb tényezők behatása mellett jóformán teljesen elenyészett, vagy legalább is felismerhetetlenül elmosódott. A tőkék a biztonságra való tekintettel oda áramlottak, ahol jóformán semmi kamatot sem hoztak és azokról a piacokról áramlottak ki, ahol sokszorosán magasabb volt a kamatláb.

A bankjegyforgalomnál általában azt látjuk, hogy a kibocsátott bankjegyek összege azokban az államokban, ahová az aranyözönlés irányul, emelkedik, a többi államokban inkább csökken. Így Svájcban, ahol a bankjegyforgalom évek óta 900—1.000 millió frank között volt, júliusban 1.255, szeptember végén pedig 1.462 millióra emelkedett. De míg azelőtt 500—600 millió effektív arany fedezte a kisebb forgalmat és 300—350 millió frank értékű deviza, a szeptemberi 1.462 millió frank bankjegyforgalommal szemben 1.699 millió frank arany és 341 millió idegen valutával és devizával rendelkezett a svájci nemzeti bank. A francia bankjegyforgalom már elérte a 78 milliárd frankot, holott 4—5 évvel ezelőtt még csak 50 milliárd körül volt a rendes színvonala. Emelkedő a belga és a hollandi bankjegyforgalom is. A német bankjegyforgalom egész volumene az 1929. év végén 5.044 millió, 1930 végén pedig 4.773 millió márka volt. Áprilisban ez az összeg 4.077 millióra csökkent, de azután ismét fokozatosan emelkedve szeptember végén 4.609 millió márkát ért el.

¹⁾ A Federal Reserve Bulletin adatai nyomán.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Hollós József dr. és Hollós István dr.: A racionalizálás.

Joseph Hollós et Etienne Hollós: La rationalisation.

Budapest, 1931. 168 l. — p.

Hollós József dr. és Hollós István dr. műve a racionalizálás kérdésének összes vonatkozásait szakavatott tollal és tömör, de áttekinthető formában ismerteti. A munka két részből áll. Az általános rész a legszélesebbkörű alapokra fektetve magyarázza meg a kérdés mibenlétét, majd rövid történelmi áttekintés során módját ejti, hogy a racionalizálás három legismertebb szisztémájának, — a Taylor-, a Ford- és a Fayol-rendszereknek — igen érdekes és bő leírását nyújtsa. Sorra veszi ezeketán mindazokat a szerveket és hivatalokat, amelyek a különböző országokban vagy pedig nemzetközi úton a munkarendszerek egyszerűsítését, egységesítését tűzték ki feladatul.

A különös rész végighalad a gazdasági élet minden ágán. Tárgyalja a már megtett, a lehető és a szükséges lépéseket, amelyek a termelés és az igazgatás gyorsabb, egységesebb és célszerűbb végrehajtását lehetségessé teszik. Külön ki kell emelni a közlekedési fejezetet, mely 60 oldalon keresztül, minden szállítási ágának a racionalizálással összefüggő problémáit elemzi, nemcsak üzleti, hanem technikai vonatkozásban is. Egy-egy fejezet veszi számba külön a közigazgatás, a bankügy és az iparüzem tennivalóit és a racionalizálástól várható eredményeit.

S.-P. A. dr.

Le Cours et les Phases de la Dépression Economique Mondiale.

Kiadja a Nemzetek Szövetsége. Genf, 1931. 375 l.

Publié par la Société des Nations. Genève, 1931. 375 p.

A világgazdasági válságról szóló tanulmányt Ohlin, a stockholmi egyetem tanára szerkesztette. A munka a Népszövetség gazdasági és pénzügyi bizottságainak 15 állam és négy nemzetközi gazdasági szervezet részvételével tartott ankétje útján létrejött eredményeket tartalmazza.

Az első rész a háborút követő és a válságot megelőző idők közgazdasági viszonyaival foglalkozik. Az 1925. év a fordulópont. Európa termelése körülbelül ekkor érte el a háború előtti színvonalat s a világkereskedelem mennyiségi forgalma ekkor állott először az 1913. évi níví felett. 1926 és 1929 között a népszaporodás évi arányszáma 1%, a nyerstermékek termelése évi 2,6%

és a kereskedelmi forgalomé 4,4%. Ez nagyrészen a racionalizálási törekvéseknek és a közlekedés megjavulásának következménye. Természetes, hogy a fellendülés nem volt egységes, sem pedig általános. A tengerentúli termelés 1928-ban érte el tetőpontját.

Ugyanezen periódus alatt a kereslet is lényeges szerkezeti változásokon ment át. Néhol a közterhek megnövekedése elvonta a forgalomból azokat az összegeket, amelyek különben a fogyasztást növelték volna, más országban viszont a gyermektelenség, a nők fokozott elhelyezkedése kereső állásokban és a korosztályok előbbi egyensúlyának megbomlása kedvezően befolyásolták egyes árucikkek fogyasztását. A korosztályok eltolódásában vezet Európa és ezen belül is Németország és Nagy-Britannia. E tényezőkön kívül elhatározó befolyással volt a kereslet alakulására a fogyasztók ízlésének több vonatkozásban való megváltozása. Így a kenyérmagvak fogyasztása a gyümölcs és tejtermékek javára visszaesett. A pamut és gyapjú szintén tért vesztenek a selyemmel és műselyemmel szemben. A világ hústermelése 1927-ben 5, 1928-ban pedig 20%-kal állott az 1913. évi színvonal felett. Ugyanakkor a világ népessége legfeljebb 10%-kal szaporodott. Igen érdekes táblázat mutatja be Nagy-Britannia fejenkénti fogyasztását a főbb cikkekből.

A következő fejezet a pénzügyek alakulásával foglalkozik, kiemelve az osztrák, magyar és német pénzügyek szanálásának és a részvények árfolyamának alakulását.

Ezután a világgazdaság struktúális alakulásával foglalkozik. Különösen nagy figyelmet szentel a nyers élelmicikkek s az ipari nyersanyagok kérdésének. Igen érdekes összeállítás szemlélteti, hogy az egyes iparcikkek ára hány százalékat jelent a felhasznált nyersanyag értékének. Az eltérés itt oly jelentős, hogy például a gabonát 100-nak véve a liszt az Egyesült Államokban 111, Kanadában pedig 103. Számokat közöl az agrárrolló szemléltetésére. Figyelmet szentel azoknak a jelenségeknek, melyek a gazdasági élet ciklikusságára mutatnak rá. Az erre vonatkozó újszerű grafikon külön figyelmet érdemel. Igen változatos anyag öleli fel az utolsó három válságév kereskedelmére vonatkozó adatokat. A munka legfontosabb része az ötödik fejezet, mely magát a válságot ismerteti és elemzi. Szembetűnő itt az a nagy nyomás, amelyet egyrészt a munkanélküli tömegek, másrészt a túl-

termelés és a vevőképesség megcsökkenése következtében eladatlan árukészletek gyakorolnak a közgazdasági életre. A nemzetközi tőkemozgalom áttekintése után a tőkekihitelezések kérdésével foglalkozik. A tőkemozgalom 4 periódusra osztható fel. Az elsőt a prosperitás jellemzi 1927 és 1928 elején, a hosszú lejáratú hitelekre kedvező felfogással. A második időszakban, mely 1929 őszéig tartott, a hitelező államok inkább belföldön és rövid lejáratra helyezték el pénzüket. A harmadik periódus rövid volt, csak 1930 elejéig tartott és összeesik a jóvátételi kérdések rendezésével. A viszonyok általános romlása, amely társadalmi és politikai térre is áttért, hozta magával 1931 folyamán a bizalmatlanság légkörét, amely teljes bizonytalanságot teremtett. A történelmi visszapillantás során megállapítható, hogy a legutóbbi válság a világkereskedelem forgalmának oly nagy, — 15—40%-os, — visszaesését hozta magával, amelyre eddig példa nem volt. Ugyanígy az áresés is egyedülálló: Nagy-Britanniában 28, Franciaországban és az Egyesült Államokban 24%.

Az utolsó fejezet a helyzetnek az 1931. év nyarán történt alakulásával foglalkozik, sorra véve az összes tényezőket.

A tárgyalt munkát ki kell emelni a többi, egyébként szintén igen alaposan szerkesztett, népszövetségi kiadványok sorából. Oly tüzetesen világít be a bonyolult kérdések útvesztőjébe és oly gazdag nemzetközi anyaggal felszerelve ismerteti a tényeket, hogy nélkülözhetetlen segédeszköz lesz mindazoknak, akik a legújabb kor gazdasági eseményeiben akarnak elmélyedni. S.-P. A. dr.

La Crise Agricole.

Kiadja a Nemzetek Szövetsége gazdasági bizottsága. Genf, 1931. 331. l.

Publié par la Société des Nations. Comité économique. Genève, 1931. 331 p.

Az 1927. év óta egyre nyomasztóbban érezhető mezőgazdasági válság ügyében tartott tárgyalások eredményeit foglalja össze. A testes kötet hat részben foglalkozik a krízis különböző vonatkozásaival. Az első rész a válság általános jellegét foglalja össze, a második rész az okokat keresi, a harmadik meglehetősen részletesen kitér az egyes áruk piacaira, a negyedik a javítás lehetőségeinek nemzetközi módozatait tárgyalja, majd az ötödik röviden összefoglalja az egyes szempontok végeredményét. Végül a mű második fele az egyes országok mezőgazdaságának speciális kérdéseit tárgyalja.

A háború alatti és közvetlen utána való idők kedvező konjunktúrája helyenkint már 1928 folyamán megromlott és 1930-ban egyenesen katasztrófálissá vált. A mezőgazdasági árak 1929-ben is alacsonyak voltak az ipari árindexhez viszonyítva, de még mindig a háború előtti színvonal felett

állottak. 1930 folyamán oly mélypontra jutottak el, amilyen a legtöbb exportáló államban fél évszázad óta nem fordult elő. A termelők nemcsak az árcsökkenéstől szenvedtek, hanem az árak meg nem állapodott voltától is, különösen nagy veszteségek állottak be azáltal, hogy közvetlenül az aratást követő időben legalacsonyabb árakon is kénytelenek voltak értékesíteni terményeiket. 9 állam (Németország, Nagy-Britannia, Kanada, Egyesült Államok, Magyarország, Olaszország, Új-Zéland, Lengyelország és Svájc) bocsátott rendelkezésre többé-kevésbé összehasonlítható alapon számított árindexeket. Az árak csökkenése magával vonta az ingatlan értékének esetenként 50%-os csökkenését. A termelési költségek viszont 60—100%-kal emelkedtek. A mezőgazdasági munkabérek nem estek olyan arányban, mint a termények árai. Egyéb hátrányok mellett a legtöbb országban a közterhek túlzottan megnövekedtek a háború előtti viszonyokhoz képest. Ugyancsak a termelési költségek növelésére hat közre a hitelviszonyok megromlása. Az Egyesült Államokban a mezőgazdasági birtok jelzálogterhe 1920-ban 7·8 milliárd, 1928-ban pedig 9·5 milliárd dollár volt.

Ezek azonban csak a szimptomái a válságnak. Okai közül első helyen és összefoglalólag azt lehet megemlíteni, hogy a termelés és fogyasztás egyensúlya megbomlott. A legfontosabb mezőgazdasági cikkek fogyasztása nincs nagy változásoknak alávetve. A gabonafélék és a kenyérmagvak, legnagyobb fogyasztóterületeiken bizonyos állandóságot értek el; ezzel szemben a bor fogyasztása csökken, teret adva a kávénak, teának stb. Egyes cikkekben, mint hús, vaj, cukor, nagyobbak az igények. Másutt viszont még lehetőségek nyílnak a további fejlődés számára. Így: ha Németország annyi tojást fogyasztana, mint más ipari államok, piaca 50%-kal növekedne, s ha a tejfogyasztás fejadagja elérné a svájci színvonalat, akkor a német tejgazdaság önellátóképessége megszűnnék. Hogy ezzel szemben a mezőgazdasági termékek és termények elhelyezhetősége megromlott, annak oka abban keresendő, hogy a munkanélküli tömegek felvevőképessége a minimumra ment vissza. Ugyanakkor a másik oldalon egyes cikkekben háttározott túltermelés észlelhető. Mik ennek az okai? Egyrészt a termelés technikájának nagymérvű megjavulása, másrészt pedig a háborút követő gazdasági szervezetlenség. A hadviselő államok ellátására a tengerentúli államok termelésüket oly nagy mértékben fokozták fel, hogy a konjunktúra elmúltával ezt visszafejlesztetni már nem lehetett. Ehhez járul még az orosz termelés újólagos fellépésének lehetősége.

A legtöbb állam már az 1926-os áresés után vámvédelemmel igyekezett saját mezőgazdaságának színvonalát fenntartani. Ez az évtized végéig

olyan fokot ért el, amilyenre még nem volt példa a gazdaságtörténelemben. Újabbkori történelmünk általában csak két hasonló válságperiódust ismer, az egyik 1820 és 1821 között lépett fel, a másik pedig 1875-ben kezdődött és a 20. század elején szűnt meg.

A gabonapiac helyzetét vizsgálva érdekes megállapítás például az, hogy az Egyesült Államok kenyérfogyasztásában beállott és részben a bevándorlás visszaesésének következménye, mint-hogy a szláv és latin fajok aránytalanul több kenyert esznek, mint az amerikaiak. A gabona, húsfélék, tejtermékek, ipari növények, gyarmatárúk piacain és áralakulásán áttekintve, a tanulmány áttér a válság nemzetközi tényezőire. A két alap-tétel: a normálisnál kisebbre csökkent fogyasztás és a termelési és eladási költségek közti diszharmónia. A javítási módokat illetően a szakértők azonban nem tudnak megegyezni, hogy vajjon a szabadkereskedelem vagy a vámvédelem elve helyesebb-e? Mert, ha például Svájc eltörölné a sertésvámokat, a sajtgyárak a mellékterményként előállított savót és egyéb hulladékot, amit így hízalásra használnak, a csatornába önthetnék és ezáltal a sajttermelés drágulna meg, ami természetesen visszahatna az egész gazdasági életre. Marad tehát három út a válság leküzdésére. Úgy-mint: a fogyasztás fokozása, a termelés csökkentése és a piacok megszervezése. Ezeket az egyes államok saját maguk hivatottak megvalósítani. Viszont a legfontosabb teendő nemzetközi úton volna megvalósítandó, s ez a mezőgazdasági hitelkérdés rendezése.

A tanulmány ezek után 39 állam mezőgazdaságának kérdésével foglalkozik. A Magyarország-ról szóló részt *Somssich* László gróf írta.

S.-P. A. dr.

Ernst Döblin : Theorie des Dumpings.

Verlag von Gustav Fischer. Jena, 1931. 128 l. — p.

A dumping meghatározása magában is probléma, minthogy az importáló és az exportáló állam szempontjából kiindulva különböző definíciókhoz lehet jutni. Az egyes államok vámpolitikai eszközökkel igyekeznek gyakorlati úton közelebb kerülni a kérdés lényegéhez. Így igen különböző rendszerek épültek ki a célból, hogy a külföldi áruk „alákínálása” ellen a belföldi termelést megvédjék. Ennek folytán a legegyszerűbb definíció „kivétel a belföldi piaci árak színvonala alatt”, mely azonban szintén nem minden szempontból kielégítő. *Döblin* munkája az elméleti kérdések után a dumping okaira és megjelenési formáira tér át. Kiinduló pont az, hogy a dumpingnél a vám és a monopolisztikus helyzet játssza a főszerepet. Szerző szerint a dumping problémája a klasszikus nemzetgazdaságtan kereteibe nem tud

beilleszkedni. A mai gazdaságpolitika két ellentétes szempont között vergődik. Az egyik szerint minden lehetséges módon ki kell használni a nagytermelés előnyeit, másrészt a kínálatot az árnívó magasantartása céljából lehetőleg korlátozni kell. A megoldás a belső piactól független területeken való alacsony áron való értékesítésben rejlik. Hogy a dumpingáru vissza ne áramolhasson az országba, arra szolgálnak a vámok.

A munka az ár és mennyiség kérdésével is foglalkozik. Behatóan tárgyalja a termelési költség és a monopóliumár problémáit. Számítást közöl arra vonatkozólag, hogy az árváltozás folytán hogy alakul a monopóliumár. Ugyanezt grafikus ábrázolások is szemléltetik.

A dumping hatása a népesség megélhetésére, hogy a kivívó ország fogyasztói hátrányos helyzetbe kerülnek, másrészt azonban a támogatott termelési ág munkásai előnyöket élveznek.

A gazdaságpolitika liberális művelői is jogosnak tartják a dumping elleni fokozott védekezést, mert az éppen az általuk hirdetett nemzetközi munkamegosztás kialakulását veszélyezteti.

Az egyéni szempontokat eláruló és érdekesen megírt könyvet számos nemzetközi összehasonlító táblázat egészíti ki.

S.-P. A. dr.

Wilhelm dr.: Volk im Dienst. Wesen und Wirkung der allgemeinen Arbeitspflicht. Ein Deutscher Sieben-Jahr-Plan.

Leipzig, 1931. 227 l. — p.

Wilhelm dr. munkája abból a tételből indul ki, hogy korunk gazdasági bajainak főoka a munkanélküliség. Ennek folytán a megoldást is ennek megszüntetésében, még pedig a munkakényszer behozatala által teremtett helyzetben keresi. Könyve a német viszonyokról szól, de általános érdeklődésre tarthat számot. Végigtekintve a háborús veszteségeken és az ennek következtében beállott gazdasági jelenségeken, megállapítja, hogy Németországban az átlagos jövedelmet terhelő adóteher, mely 1913-ban 18,6% volt, 1930-ban 45%. A munkanélküliek száma viszont 1927 elejéről 1931 elejére megkétszereződött. Igen érdekes összeállításban szemlélteti az eladósodás mértékét és ütemét. Rámutat arra, hogy a munkanélküliség évente körülbelül 10 milliárd termelési értékesítést és hat milliárd vevőképességbeni visszaesést jelent. Megfelelő meliorációk útján kétféle hektár területen annyi kishirtokot lehetne teremteni, hogy az a munkanélküliség jelentős részét levezetné. A mezőgazdaság emelése annyival fontosabb volna, mert mint kimutatja, a külföldi élelmiszer- és nyersanyagbehozatal a háború előtti viszonyokhoz képest megnövekedett.

A könyv azután a nemzeti munka megszervezésének alapvonalait tárgyalja. Rámutat arra, hogy

a kötelező nemzeti munka rendszere Bulgáriában már 1920 óta fennáll s felsorolja a végzett teljesítményeket. Az ötéves orosz terv ismertetése után összefoglalja a németiség számára mutatózó tenivalókat.

Dacára a könyv német vonatkozásának, nemzetközi összehasonlításai, elgondolásának újszerűsége és a gazdag statisztikai anyag a statisztikus számára is érdekessé teszi.

S.-P. A. dr.

Dr. Roman Gorecki: La Pologne Nouvelle.

Varsovie, 1931. 50 l. — p.

Gorecki dr. műve igen előnyösen egyesíti magában mindazokat a tulajdonságokat, amelyeket egyrészt a népies ismertetéstől, másrészt a szakember által is használható adatokat összefoglaló munkától elvárhatunk. Az első rész Lengyelország történetét tárgyalja, igen ügyesen kiemelve azokat a szempon-

tokat, amelyek a külföldi olvasó számára a legfontosabbak. Igen érdekes a gazdasági történet áttekintése. Itt hosszabb kitérésben foglalkozik és szembeáll azokkal a közkeletű tévhitekkel, amelyek a szlávság improduktivitásáról és szervezésre való alkalmatlanságáról szólnak. Ezután a jelen idők helyzetének ismertetésére tér át, rámutatva arra, hogy a nagyarányú természetes szaporodás mily dinamikus erővel segíti előre a gazdasági expansiót. Grafikus ábrázolásokkal gazdagított rész tárgyalja a pénzügyeket. Ez az egész munkának egyharmadát teszi. Azután a mezőgazdasági termelés, ipar, bányászat és kohászat, közlekedés, végül a kereskedelem kérdéseit tekinti át.

A rövid, tartalmas, élvezetes stílusban megírt, esinos kiállítású munka öröme fog szolgálni mindazoknak, akik érdeklődéssel kísérik a baráti lengyel nép sorsát.

S.-P. A. dr.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *The mineral industry, its statistics, technology and trade*, 1930. Edited by G. A. Roush. New York.

Statistisches Jahrbuch für die Eisen- und Stahlindustrie, 1931. Statistische Gemeinschaftsarbeit der Nordwestlichen Gruppe des Vereins Deutscher Eisen- und Stahl-Industrieller und des Stahlwerksverbandes Aktiengesellschaft. Düsseldorf.

La silicose. Compte rendu de la conférence internationale tenue à Johannesburg du 13 au 27 août 1930. Bureau international du travail. Genève. (Études et documents. T/13.)

Bibliographie d'hygiène industrielle, 1931/V. Bureau international du travail. Genève.

Der wirtschaftliche Wert der Sozialpolitik. Eine Sammelschrift. Jena. 1931. (Schriften der Gesellschaft für soziale Reform. 84/85.)

Magyarország. (*Hongrie.*) — *A magyar egyetemi hallgatók statisztikája*, 1930. Szerk. a M. kir. Közp. Statiszt. Hivatal. Szövegét írta Laky Dezső dr. Budapest.

Amerikai Egyesült Államok. (*États-Unis.*) — *Les problèmes du chômage aux États-Unis.* Par H. B. Butler. Bureau international du travail. Genève. (Études et documents. 17.)

Labor legislation, 1929. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 528.)

Workmen's compensation legislation of the latin american countries. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 529.)

Consumers', credit, and productive cooperative societies, 1929. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 531.)

Wages and hours of labor in the cigarette manufacturing industry, 1930. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 532.)

Annual report of the State tax commission, 1928. Albany.

Belgium. (*Belgique.*) — *Relevé officiel du chiffre de la population du Royaume à la date du 31 décembre 1930.* Statist. générale. Bruxelles. (Extrait du Moniteur belge du 1er août 1931.)

Brazilia. (*Brésil.*) — *A febre amarella no Brasil. Notas e documentos de uma grande campanha sanitaria.* Departamento nacional de saude publica. Rio de Janeiro.

Estatística da imprensa periodica no Brasil, 1929/1930. Departamento nacional de estat. Rio de Janeiro.

Cseh-Szlovákia. (*Tchéco-Slovaquie.*) — *Landwirtschaftliche Industrie in der Čechoslovakischen Republik*, 1927/1928. (Brauinindustrie, 1927/1928, Malz-, Zucker-, Spiritus- und Stärkeindustrie und Dextrinerzeugung, 1926/7 und 1927/8.) Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 69.)

Aussenhandel der Čechoslovakischen Republik, 1929. II. Spezialhandel. 2. Abt. Zollvormerk und Durchfuhr. 1930. I. Spezialhandel. 1. Abt. Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 67, 73.)

Prager geophysikalische Studien. IV. Stumpff, Dr. Karl: Neue Analyse der Sonnenfleckenrelativzahlen nach der Schusterschen Methode. 1. Teil. Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 65.)

Dánia. (*Danemark.*) — *Annuaire statistique*, 1931. Département de statist. Koebenhavn.

Olaszország. (*Italie.*) — *Statistica delle cause di morte*, 1927, e notizie sommarie per gli anni 1928/1929. Istituto centrale di statist. Roma.

Palesztina. (*Palestine.*) — *Blue book*, 1930. All statistics and returns, except where otherwise stated. Government of Palestine. Jerusalem.

Románia. (*Roumanie.*) — *La population actuelle de la Roumanie. Chiffres préliminaires du recensement général*, 1930. Direction du recensement général de la population. Bucureşti.

Spanyolország. (*Espagne.*) — *Anuario estadístico de España*, 1929. Dirección general del instituto geografico, catastral y de estadist. Madrid.

Estadística del comercio exterior de España, 1930. I. Comercio par partidas. Dirección general de aduanas. Madrid.

Svájc. (*Suisse.*) — *Zürcher Märzahlen*, 1931. Statist. Amt der Stadt. Zürich. (Statistik der Stadt Zürich. 37.)

Svédország. (*Suède.*) — *Ut- och invandring*, 1930. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Postverket, 1930. Kungl. generalpoststyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Fattigvården, 1929. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Allmänna väg- och vattenhyggnader, 1930. Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Rusdrycksförsäljningen m. m., 1930. Kungl. kontrollstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Törökország. (*Turquie.*) — *Statistique annuelle du commerce extérieur de la Turquie*, 1929. II. Direction générale des douanes. Ankara.

Uruguay. *Anuario estad. de la República oriental del Uruguay*, 1929. Parte 4., 5. Dirección general de estad. Montevideo.

Folyóiratszemle.

Revue.

Economica (32. sz., London 1931, ang.). — *Hayek F. A.*: A takarékoság paradoxonja. — *Hicks J. R.*: A bizonytalanság és haszon elmélete. — *East W. G.*: Kingston-upon-Hill kikötője az ipari forradalom alatt. — *Gilbert Walker*: A jóvátételi fizetések. — (33. sz.). — *Hayek F. A.*: John Maynard Keynes pénzelméletére vonatkozó megjegyzések. — *Greaves H. R. G.*: Bentham a törvényhozási eljárásról. — *Hartman D. A.*: Angol és amerikai nagykövetek összehasonlítása statisztikai alapon 1893—1930.

Erde und Wirtschaft (5. évf. 3. f., Greifswald 1931, ném.). — *Aust O.*: Európa agrár-földrajzi helyzete. — *Witt W.*: A német népesség belső vándorlásai az 1910—1925. években.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (46. évf. 8. sz., Milano-Róma 1931, ol.). — *Fubini R.*: Bank és pénzügyi aktivitás. — *De Clerj R.*: A német jóvátétel problémája és Hjalmar Schacht gazdasági elméletei. — (9. sz.). — *Kretschmann G. J.*: Az árak alakulása és a „szabályozott” közgazdaság.

Journal de la Société de Statistique de Paris (73. köt. 7-8-9-10. sz., Párizs 1931, fr.). — *Jéramec P.*: A termelés egy dinamikai elmélete és ennek illusztrálása a párisi környéki ipari aktivitás tanulmányozásával.

Journal de la Société Hongroise de Statistique (9. évf. 1. sz., Budapest 1931, fr.). — *Dobrovits S.*: Szabóky Alajos (1873-1931.). — *Thirring G.*: A születések csökkenése és népmozgalmunk újabb fejleményei. — *Kovács A.*: A magyar népszámlálás előzetes eredményei. — *Szá-*

deczky-Kardoss T.: Az ipari munkabérek alakulása Budapesten a háború óta. — *Elekes D.*: A világgazdasági válság statisztikai képe. — (2-3. sz.). — *Thirring G.*: II. József népszámlálásai Magyarországon (1784-1787). Adalék a magyar demográfia történetéhez. — *Heller F.*: A világgazdasági válság okai. — *Korányi S.*: A háborús évek tuberkulózis-statisztikájának tanulságai. — *Szél T.*: Az oknyomozó statisztika és a matematikai statisztikai irány között lévő eltérésekről, demográfiai példákkal. — *Thirring L.*: A Trianon előtti és a Trianon utáni Magyarország népgyarapodásának vázlata és a lélekszámhullámszám néhány jellegzetessége. — *Thirring G.*: Régi soproni statisztikusok.

Közzgazdasági Szemle (55. évf. 8-9. sz., Budapest 1931, m.-ném.). — *Laky G.*: A német és a magyar jövedelemadó rendszere. — *Kallós A.*: A racionalizálás határai. — *Deseő A.*: Nagybritannia 1931/32. évi költségvetése. — *K. Nagy D.*: A gazdálkodás metafizikájához. — *Mannheimer E.*: Értékpapírpiac és gazdasági helyzet.

Külügyi Szemle (8. évf. 4. sz., Budapest 1931, m.). — *Gratz G.*: Németország válságos helyzete és a Hoover-terv. — *Móricz K.*: A leszerelési kérdés története és jelenlegi állása. — *Geöcze B.*: A német-osztrák vámunió a hágai Cour előtt. — *Antal G.*: II. Vilmos császár menedékjogának kérdése. — *Szondy V.*: A követségi szolgáloményzet tagjainak büntetőjogi mentessége. — *Auer P.*: Miért nem tagja az Egyesült Államok a Nemzetek Szövetségének? — *Weninger L. V.*: Vitás területek a nemzetközi jogban. — *Szakáts K.*: Az Európai Egyesült Államok alapeszméi a természetjog és a

nemzetközi jog szempontjából — Szende Z.: A spanyol forradalom világpolitikai helyzete. — A XV. Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet. — Bonkáló S.: A kisebbségi kérdés szovjetország megvilágításban.

Kwartalnik Statystyczny (8. köt. 3. f., Varsó 1931, lengy.-fr.). — Fogelson S.: A statisztikai sorok alkalmazása, különös tekintettel a népesség korszerinti megoszlására. — Miller J.: A statisztikai adatok gépi feldolgozási költségeinek becslési alapjai. — Piekalkiewicz J.: A mezőgazdasági hitelbankok statisztikai szolgálata. — Doskocz M.: A vámmentes raktárak a lengyel vámterületen. — Szymkiewicz S.: Az 1792-i varsói népszámlálás.

Magyar Kisebbség (10. évf. 19. sz., Lugos 1931, m.). — Nagy I.: A Nemzetek Szövetsége XII. közgyűlésének mérlege a kisebbségek számára. — (20. sz.) — Fritz L.: „A törvények egységesítése“.

Metron (9. köt. 2. sz., Róma 1931, ang.-ol.). — Lotka A. J.: Az árvaság demográfiai tényezőkhöz viszonyítva. — Ciccotti E.: Az antik világ demográfiai problémája. — A Népeségkutató Nemzetközi Kongresszus (Róma, 1931 szeptember 7—10.) programja.

Mezőgazdasági Közlöny (4. évf. 8—9. sz., Budapest 1931, m.). — Vantsó Gy.: Az eladósodott kisbirtokok kérdése. — Szabó M.: A német mezőgazdasági standardtörvény.

Munkaügyi Szemle (5. évf. 10. sz., Budapest 1931, m.). — Farkas E.: A betegsegélyző pénztárak és segélyegyletek nemzetközi központjának V. közgyűlése. — Pfisterer L.: A balesetbiztosítás V. veszélyességi táblázata. — Bikkal D.: A társadalombiztosítás helyzete 1930-ban. — Kutis J.: A „vis major“ jelentősége a bejelentések elmulasztása vagy késő teljesítése szempontjából. — Holub J.: Építési Takarékos az O. T. I. tőkével? — Gáspár G. G.: Felelősség vagy érdekeltség. — Bikkal D.: Közforgalmú Vasúti Betegségi Biztosító Intézetek 1930. évi működése. — Gáli G.: A tüdőtuberkulózis befolyása a keresőképességre. — Dvorscak R. és Schlächter M.: A tuberkulózis és a munkaképesség.

Nation und Staat (5. évf. 1. f., Bécs 1931, ném.). — Ammende E.: A Népszövetség vitája a kisebbségi kérdéstről. — Bauer G. W.: Gazdasági válság és nemzetiségi politika.

Népegészségügy (12. évf. 18—19. sz., Budapest 1931, m.). — Antal L.: Az ipari balesetek és foglalkozási betegségek VI. nemzetközi nagygyűlése. — Ormos P.: Hódmezővásárhely közegészségügye. — Bielek T.: Középeurópai tanulmányutamatanságai. — Zolnay V.: Régi babonás hiedelmek a dohány gyógyító hatásáról. — Felber L.: Ásványvízkereskedelmünk fél éves mérlege. — Daday A.: Ronyodalmak a nagykorúsi régi „fűtött melegfürdő“ körül. — (20. sz.) — Petrilla A.: Epidemiológiai adatok az 1931. évi influenza-járványhoz. — Gáli

G. és Sebők L.: Megfigyelések az ismert és ismeretlen eredetű gyermekkori tüdőtuberkulózis klinikai lefolyásáról és a beteg gyermekek szociális helyzetéről. — Zámbo E.: Az élelmiszerpiacok egészségügyi rendszete vidéken. — Győry T.: Patikárius-tiszteség. — (21. sz.) — Petrilla A.: Az 1931. évi Heine-Medin-járvány. — Steiger-Kazal D.: Az iskolai nemi felvilágosításról. — Braunhoffner J.: A székesfőváros községi óvodáiban és elemi iskoláiban az 1930—31. tanévben végzett folytatólagos diftéria elleni védőoltások.

Notiziario Demografico (4. évf. 18. sz., Róma 1931, ol.). — Nemzetközi népességtanulmányi kongresszus Rómában. — A IV. nemzeti tuberkulózis elleni kongresszus Bolognában. — Nagy-Britannia népmozgalma 1931 első felében. — Svédország népmozgalma 1930-ban. — Svájc népmozgalma 1930-ban. — A születési arányszámok hullámzásának okai. — (19. sz.) — Az olasz kivándorlás 1876-tól 1930-ig. — Bulgária népessége. — Belgium népmozgalma 1930-ban. — Mexikó házassági statisztikája. — Nemzetközi vándorlások. — Az alpesi völgyek elnéptelenedése Svájcban. — Munkanélküliség az Amerikai Egyesült Államokban. — (20. sz.) — Románia népszámlálása. — Az Amerikai Egyesült Államok népességének fajok szerinti megoszlása. — Munkabalesetek statisztikája Svédországban 1928-ban, összehasonlítva az előző évek adataival. — Kanada bűnügyi statisztikája 1926—1930-ban. — Európa vidéki népességének halandósága.

Recueil mensuel de l'Institut International du Commerce (11. évf. 21. köt. 6. sz., Brüsszel 1931, fr.). — Dupriez L. H.: Belgium közgazdaságkonjunktúrájának analízise és az 1929—1930-i válság. — (22. köt. 1. sz.) — Keynes J. M.: A valutaösszeomlás néhány következménye. — (2. sz.) — Gonnard R.: A részlet-eladás és az üzleti forgalom.

Reichsarbeitsblatt (11. évf. 27. sz., Berlin 1931, ném.). — Schmitt: A 15. Nemzetközi Munkaügyi Konferencia határozatai a nem ipari üzemekben dolgozó gyermekek korhatárának megállapításáról és a nők éjjeli munkájára vonatkozó megegyezés revíziójáról. — Weber W.: A munkanélküliség elleni küzdelem az Amerikai Egyesült Államokban. — A hivatalos munkabérstatisztika felülvizsgálása és átdolgozása. — A munkaviszályok a Németbirodalomban 1931 második negyedében. — Augustin G.: Társadalmi biztosítás Luxemburg nagyhercegségben. — (28. sz.) — Ascher L.: A munkanélküliség hatása a betegségekre.

Revue Internationale du Travail (24. köt. 4. sz., Genf 1931, fr.). — Martin P. W.: A Macmillan-jelentés nemzetközi fontossága. — Das R. K.: A női munka Indiában.

Statistický Obzor (12. évf. 7—8. f., Prága 1931, cseh-fr.). — *Bajkov A.*: A külkereskedelem fejlődése és jelen helyzete Oroszországban. — *Konopáč J.*: A legfontosabb mezőgazdasági termékek behozatala Cseh-Szlovákiába az 1924—1931. évek folyamán. — *Konopáč J.*: Lakbérek Prágában, Brünnben és Pozsonyban az építkezési törvények alapján állami támogatással épült lakóházakban 1919-től 1924-ig. — *Janko J.*: A munkanélküliek megszámllálása Svédországban 1927-ben. — A munkanélküliség problémája Svájcban és Japánban. — *Kollar R.*: A statisztika a közigazgatásban. — Nemzetközi racionálizálási konferencia. — *Janko J.*: A statisztika és a matematika.

Statistische Nachrichten (9. évf. 8. sz., Bécs 1931, ném.). — Az 1930-i szövetségi zárószámadás. — Ausztria széngazdasága 1930-ban. — (9. sz.). — Az 1928. évi jövedelmi adó. — A népmozgalom Ausztriában 1929-ben. — A postatakarék-pénztár működése 1923—1929-ben. — (10. sz.). — Az osztrák államvasutak 1930-ban. — A munkanélküliek foglalkozás szerint 1931 augusztus 31-én.

The American Economic Review (21. köt. 1. sz., Cambridge 1931, ang.). — *Hammond B. M.*: Közgazdasági konfliktus nemzetközi kérdésekben. — *Means G. O.*: A nagyszervezet az amerikai gazdasági életben. — *Stocking C. A.*: A hirdetés és a gazdaságelmélet. — *Evans H. G.*: Elsőbbségi részvények az Egyesült Államokban. — *Schmidt C. T.*: Az üzletmenet ciklusainak tanulmányozására alakult német intézet. — *Copeland M. A.*: Közgazdasági és természettudományi elmélet. — *Burns E. M.*: Az institucionalizmus és az orthodox közgazdaságtan. — *Hendrichs H. G.*: A benzin-(gazolin-)adó. — *Kendrick M. S.*: A benzin-(gazolin-)adó. Válasz. — *de Gruchy A.*: Az érték változása. Megjegyzés. — (Melléklet.) — *Watkins M. W.*: Trösztösítés és gazdasági elmélet. — *Thorp W. L.*: A centralizálódási irányzat fejlődése. — *Davis J. S.*: A Federal Farm Board programja. — *Black J. D.*: A mezőgazdasági termelés korlátozásának szociális következményei. — *Patterson E.*: Közeledés a világgazdasághoz. — *Donaldson J.*: Nemzetközi ipari kapcsolatok: A vállalkozás vándorlása és az azt befolyásoló körülmények. — *Snyder C.*: Az 1930. évi világdepresszió. — *Schumpeter J.*: A jelenlegi válság: kísérleti diagnózis. — *Gruening E.*: Hatalom és propaganda. — *Dervej L. R.*: A villamos világítás és energiaszolgáltatási szabályok hibái és néhány javasolt módosítás. — (2. sz.) — *Wolff A. B.*: A jólét kielégítése. — *Robinson L. N.*: A Morris-terv. — *Boswell J. L.*: A világháborúban felvett adósságok fizetésének kilátásai. — *Subercaseaux G.*: Aranystandard és Dél-Amerika. — *Stockton F. T.*: A Molders Union termelő szövetezetei. — *Whitaker A. C.*: Részvényosztalékok és a tőzsde. — *Fossum P. R.*: Aranytermelés és mezőgazdasági termelés. — *Bennett J. W.*:

Nemzeti jövedelem. Megjegyzés. — *King I. W.*: Nemzeti jövedelem. Válasz. — (3. sz.). — *Goodrich C.*: Amerikai tervek az állami munkanélküliségi biztosításra. — *Myers R. J.*: Időszakos munkanélküliségi biztosítás. — *Anderson M. D.*: A mezőgazdasági üzleti ciklusok elmélete. — *Davies G. R.*: A gazdasági törvények jelentősége. — *Johnson E. A. J.*: Nehemiah Grew: egy elfelejtett merkantilista. — *James C. L.*: A nyerscukor nemzetközi ellenőrzése. — *Brown G. H.*: Morsehall kritikája Jevonsról. — *Henig K.*: A jólét kielégítése. Megjegyzés.

Vierteljahrsberichte des Thüringischen Statistischen Landesamts (10. évf. 1. sz., Weimar 1931, ném.). — *Müller J.*: A thüringiai országutak forgalma 1928-29-ben. — Kilépések az evangélikus, a katolikus egyházból és a zsidó hitközségből 1928-, 1929- és 1930-ban. — *Steingrüber W.*: A Thüringiából 1924-1930-ban kivándorlók keresőképessége és foglalkozás szerinti felosztása. — Építkezések Thüringiában 1930-ban. — Az 1926. és 1927. évi forgalmiadóstatistika eredményei az 1927 és 1928-i kivétel alapján. — *Mommer P.*: Az állattartás Thüringiában.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (40. évf. 2. f., Berlin 1931, ném.). — A német részvénytársaságok tőkái (1930 december 31-én.). — Építkezés a Németbirodalomban 1930. évben. — A Németbirodalom állatállománya 1930 december 1-én. — A Vilmos császár-csatorna forgalma 1930-ban. — A német tengeri hajóállomány 1930 január 1-én. — A hivatalos munkabérstatisztika felülvizsgálata és új átdolgozása. — A munkajogi bíróságok 1930-ban. — (39. évf. 5. mell., 1930.). — A Németbirodalom közoktatásügye az 1926-27. iskolai évben.

Weltwirtschaftliches Archiv (34. köt. 2. f., Kiel-Jena 1931, ném.). — *Zwiedineck-Südenhorst O.*: A munkanélküliség és az időszakos jövedelemsorozat törvénye. — *Moeller H.*: Racionálizálás és munkanélküliség. — *Röpke W.*: Gyakorlati konjunktúrapolitika. — *Balogh T.*: Bérek, munkanélküliség és vámok. — *Woytinsky W.*: Az 1901-1912. és 1925-1930. évek ármozgalma. — *Michels R.*: A strukturális változások kérdése egyes délamerikai államokban. — *Britzelmayr W.*: A nemzetközi reál-munkabérösszehasonlítás problematikája. — *Roscher M.*: A nemzetközi posta- és táviróforgalom 1930/31-ben. — *Held H. J.*: A kereskedelmi szerződések krónikája 1929-ben. — *Mahr A.*: A munkanélküliség kérdésének újabb irodalma.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (4. évf. 8. f., Bern 1931, ném.). — Áringadozásoktól mentesített exportgörbe. — A svájci nagykereskedelmi index fejlődése 1921-től 1931-ig. — Ötven évi tengerentúlra kivándorlás Svájcban. — (12. mell.). — A svájci munkajogi és társadalombiztosítási törvényhozás 1930-

ban. — (9. f.). — A kereskedelem terjeszkedése Svájcban. — Az építkezések 1931 első felében. — (10. f.). — Svájc gazdasági helyzete. — Szerencsétlenül járt munkások bére a svájci nagyvárosokban 1930-ban.

Wirtschaftsdienst (16. évf. 30. f., Hamburg 1931, ném.). — *Buschmann J.*: A német automobilipar export-problémája. — *Fenichel L.*: A világ hajórakománypiaca 1931 első felében. — (31. f.). — *Brech J.*: A német külkereskedelem a depresszióban. — *Buschmann J.*: A német automobilipar export-problémája. — A világkereskedelmi flotta 1931 közepén. — (33. f.). — *Kupczyk E.*: Németország műselyemipara a krízisben. — *Kiesewetter B.*: Elektrokereskedelem Délkelet-Európával. — (34. f.). — *Drews M.*: A német hajóépítés 1930-ban. — *Kiesewetter B.*: Elektrokereskedelem Délkelet-Európával. — A Panama-csatorna forgalma az 1930—31. évben. — (35. f.). — *Bandmann E.*: Lakbérék a deflációban. — *Oberascher L.*: A tőkeexport válsága. — (38. f.). — *Utermann W.*: A birodalmi vasút terhei. — *Drews M.*: A német tengeri halászat 1930-ban. — *Berkenkopf P.*: A „szovjet-dumping“ kérdéséhez. — (39. f.). — *Keynes J. M.*: A pénz értékének összeomlása és a bankok. — *Drews M.*: A fémáru-világexport. — (40. f.). — *Flint R.*: A francia kiviteli kereskedelem válsága. — (41. f.). — *Oberascher L.*: Bankválság Amerikában. — (43. f.). — *Neisser H.* és *Krämer C.*: Devalváció és megélhetési költségek.

Wirtschaft und Statistik (11. évf. 14. sz., Berlin 1931, ném.). — Az ingaszerű vándorlás a közép-német iparvidékeken. — A sertésállomány a Németbirodalomban 1931 június elején. — A német külkereskedelem 1931 első felében. — A német belvizi hajóutak áruforgalma 1930-ban. — Az ármozgalom 1931 első felében. — Az Amerikai Egyesült Államok kincstárának megtérítési politikája. — A birodalmi pénzügyek az 1930-31. pénzügyi évben. — A dohányadó hozadéka az 1930-31. pénzügyi évben. — Népmozgalom az európai országokban 1930-ban. — (15. sz.). — Az idegenforgalom a Németbirodalomban és külföldön. — A német légiforgalom 1930-ban. — Az 1928. évi birodalmi területi adókiivetés eredményei. — A német részvénytársaságok zárszámadásai 1930 október 1-től december 31-ig. — (16. sz.). — Az ipari közép- és nagyüzemek 1930-ban az iparfelügyeleti hatóságok statisztikája szerint. — A községek és község szövetségek kiadásai az 1929-1930. számadási évben az 1930-31. évi becslés eredményeivel. — A hosszúlejáratú intézeti hitelek (jelzálogok és községi kölcsönök) 1930-ban. — (17. sz.). — A bőrpar 1930-ban. — A német külkereskedelem 1931 első felében, különös tekintettel a származási és rendeltetési országokra. — A német tengeri áruforgalom 1930-ban. — A hivatalos munkabérstatisztika revíziója és újabb átdolgozása. — A világ arany-

állománya 1931 első felében. — A Németbirodalom tudományos főiskoláinak látogatottsága az 1930-31. téli félévben. — (18. sz.). — A bevetett területek a Németbirodalomban 1931-ben. — A fémbányászat a Németbirodalomban 1930-ban. — A géperejű járművek a Németbirodalomban 1931-ben. — A birodalom, országok és nagyobb községterületek adósságai 1931 június 30-án. — A német országok pénztárszerű adóbevételei és adóátutalásai 1931 áprilistól júniusig. — Házasságkötések, születések és halálozások a Németbirodalomban 1931 első negyedében. — A népmozgalom a német nagyvárosokban 1931 első felében. — A német élelmi és élvezeti cikk külkereskedelem 1931 első felében. — A német országok adósságai 1930 március 31-én. — A német takarékpénztárak működése 1930-ban. — A német részvénytársaságok tőkéje 1930 december 31-én. — A szénbányászat a Németbirodalomban 1930-ban. — A német külkereskedelem 1931 első kilenc hónapjában. — A külföldön készült géperejű járművek a Németbirodalomban. — Az adóköteles összvagyon 1928-ban. — Az értékpapírkibocsátások a fontosabb tőkepiacokon 1930-ban.

Zeitschrift des Sächsischen Statistischen Landesamts (76. évf., Drezda 1930, ném.). — *Pfütze A.*: A hivatalos országos statisztika fejlődése Szászországban. — *Burkhardt F.*: A szász idegenforgalmi statisztika eredményei. — *Zahn A.*: A szász népesség foglalkozási és szociális tagozódása az összes városokban és az 5.000-nél több lakosú községekben. — *Zahn A.*: Az ipari vállalatok Szászországban, jogi formáik és üzemgazdasági kapcsolatuk. — *Brückner C.*: A bankok Szászországban. — *Gerlach O.*: Az energiagazdaság Szászországban. — A birodalmi pénzügyi statisztika. — *Burkhardt F.*: A szász főiskolák és a szász népesség főiskolai végzettsége a statisztika megvilágításában. — *Bauer J.*: A kórházak Szászországban. — *Wohlfarth O.*: Szászország földművelési szisztémája.

Zeitschrift für Demographie und Statistik der Juden (5. évf. 1. sz., Berlin 1930, ném.). — *Segall J.*: A zsidók statisztikája 1905-1930. — *Simon E.*: Poroszország zsidó népességének mérlege 1922-1928-ban. — *Koralnik I.*: A kelet- és középeurópai zsidó főiskolai hallgató-problémához. — (2. sz.). — *Segall J.*: Alapvető megjegyzések a nem vegyes és vegyes házasságok statisztikájához. — *Ruppin A.*: A zsidóság vesztesége kikeresztelkedés és kilépés által. — *Koralnik J.*: A zsidók öngyilkossági statisztikája Poroszországban 1920—28-ban. — (3. sz.). — *Segall J.*: A zsidók foglalkozás szerinti tagozódása és társadalmi rétegződése Szászországban 1925-ben. — *Linfield S. H.*: Kísérlet a zsidók számának megállapítására az Amerikai Egyesült Államokban 1927-ben. — (4. sz.) — *Koralnik I.*: Széljegyzetek a német főiskolai statisztikához. —

Ruppin A.: A vegyesházasság terjedése a zsidók közt. — *Gergel N.*: A zsidó kolonizáció eredményei Szovjet-Oroszországban. — (5. sz.). — *Gutfeld A.*: A zsidók a német népiskolákban. — *Theilhaber F. A.*: A zsidók Németországban és Lengyelországban korábbi századokban. — (6. sz.). — *Koralnik I.*: A zsidók Poroszország gazdaságában 1925-ben. — *Bornstein I.*: A lengyelországi zsidó községek pénzügyei. — *Theilhaber F. A.*: A zsidók Németországban és Lengyelországban korábbi századokban. (6. évf. 1. sz., Berlin 1931.). — *Letschinsky J.*: A zsidók gazdasági struktúrájának karaktere Lengyelországban. — *Gergel N.*: A zsidók az Orosz Kommunista Pártban. — *Gutfeld A.*: A zsidók a porosz felsőbb iskolákban. — (2. sz.). — *Koralnik I.*: A zsidók ipara és kereskedelme Poroszországban. — *Segall J.*: A zsidók népességi és foglalkozási viszonyai Németországban. — *Menes A.*: A zsidó munkavállalók száma és megoszlása Palesztinában. — *Becker R.*: A zsidó elmebeteg gonosztevők statisztikája a kongresszusi Lengyelországban. — (3. sz.). — *Koralnik I.*: Vizsgálatok a zsidók számáról Európában 1931

elején. — *Gutfeld A.*: A zsidók statisztikája a porosz népiskolákban.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (91. köt. 2. f., Tübingen 1931, ném.). — *Winter E. K.*: A vallás-szociológia problémája. — *Spitzmüller A.*: A jelen bankpolitikája. — *Brauer T.*: Tőke és munka. — *Walther A.*: A német szociológia újabb fejlődése.

Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (67. évf. 2. f., Bazel 1931, ném.-fr.). — *Sonne C.*: A dán mezőgazdaság a világpiacon. — *Howald O.*: A svájci mezőgazdaság a világpiacon. — *Anrooy J.*: A németalföldi szántóföldművelés helyzetének rövid szemléje. — *Niederer E.*: Közlemény egy tuberkulózis-biztosítás statisztikai alapjairól. — *Grütter-Mojon W.*: A megélhetési költségek különbségei 587 svájci községben 1929 tavaszán. — *Yost W.*: A munkások haszonrészesedése és annak biztosítása Svájcban. — A mezőgazdasági termények árai 1930-ban. — *Pittard E.*: A termet növekedése Svájcban 25 év leforgása alatt.

◎ E G Y É B ◎

A római Nemzetközi Népeségkutató Nagygyűlés.¹⁾

*Le Congrès International de Rome pour les Études sur la Population.*¹⁾

Az ókori romoktól festői, közel háromezeréves multú Róma tudományegyetemének tantermeiben, a világ statisztikusainak nagy érdeklődése mellett ült össze f. évi szeptember 7-től 11-ig a népességi kérdések tudományos kutatására alakult Nemzetközi Népeségkutató Nagygyűlés. E nemzetközi kongresszust egybehívó nemzetközi szervezet csírája a két év előtt Rómában ülésezett Nemzetközi Eugenetikai Társaságban van, a jelenlegi római nagygyűlés pedig főképp *Gini* buzgólkodásának következménye. E nagygyűlést szervezői különböző nagyvárosokban ezentúl kétévenként megismételni tervezik s az előkészítési munkálatokra már több országban — így Olasz-, Francia- és Spanyolországban, Belgiumban és Argentínában is — megalakult az illető ország „népeségkutatói albizottsága“.

Mi sem bizonyítja jobban, hogy jelenleg a római nagygyűlés iránt az érdeklődés tényleg szokatlanul nagymérvű volt, mint az, hogy e nagygyűlésre 255 előadó összesen 323 felolvasást jelentett be. A kongresszus tiszteletbeli elnöke maga *Mussolini*,

ügyvezető elnöke pedig *Gini* Konrád volt, aki a római egyetem tanára, az olasz állami statisztikai intézet elnöke s mint ilyen, *Molinari* igazgatónak is főnöke. *Gini* volt az elnöke a római Nemzetközi Népeségkutató Nagygyűlést előkészítő „olasz népeségkutatói albizottságnak“ is.

A díszelnökség soraiban ott láttuk *Federzonit*, az olasz szenátus elnökét, *Giuliano* olasz népnevelési és *Rocco* kultuszminisztert, *Boncompagni* Lajos herceget, aki Róma kormányzója, más olasz minisztereket és az olasz közigazdaság és statisztikai tudomány előkelőségeit. A nemzetközi díszelnökség 16 tagja közül statisztikusok előtt *Davenport* és *Westergaard* neve a legismertebb. A végrehajtóbizottság 23 olasz egyetemi tanárból állott, akik közül *Ginin* kívül *Niceforo*, *Savorgnan*, *Zingali*, *Molinari*, *Ercole*, *Boldrini* és *Barbadoro* nevei a legismertebbek. A szakosztályok elnökségeiben szerepelt még a már idős *Benini* és *Mortara* is.

Az előadók közül első helyen ismét *Giniről*, az elnökről kell megemlékeznünk, ki egymaga 13 előadást tartott, részben önállóan, részben más olasz tanárokkal, pl. *Ferrarellivel*, vagy *Berardinissal*, vagy magyar származású asszisztensével, *Somogyi István*nal együttesen. *Gini* a mai olasz statisztika legaktí-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaságban 1931. évi október 20-án tartott előadás. — *Conférence faite dans la séance du 20 octobre 1931 de la Société Hongroise de Statistique.*

vabb, leglelkesebb és legszorgalmasabb képviselője. *Gini* lelkes fiatal statisztikus gárdát gyűjtött maga köré, részben olasz tanárokból és asszisztensekből, részben idegenekből, külföldi állampolgárokból. Sok fiatal egyetemi tanár van ma Olaszországban, a számos új olasz egyetemen, de más kereskedelmi és jogakadémiaszerű olasz főiskolákon is több új tehetséges előadó fejlődik. Ma már a régi, patinásnevű olasz egyetemi városokon, Bolognán, Páduán, Firenzén, Milánón, Rómán, Nápolyon kívül, sok egészen újhangzású, különösen délolasz város egyetemi tanára szerepel, mutatva, hogy Cataniában, Sziciliában, Palermóban, Bariban, Modenában, Messinában, sőt Cagliáriban, Camerinóban, Sassariiban, Sienában és más egészen kis olasz városokban is egyetem van már. Az említett 323 előadás közül 178-at, az előadások 55·1%-át olaszok olaszul tartották!

A külföldi előadók közül a német statisztikusok jól ismert nevei tűntek előttünk szembe, *Wolfé*, a valláserkölcsi tényezők régi apostoláé, aztán *Würzburger*, *Burgdörfer*, *Muckermann*, *Bernstein*, *Grotjahn* és *Zahn* rég ismert neveit olvashatjuk sűrűn. Előadtak még a berlini *Rosse*, *Meier*, *Wagenführ* is. A franciák közül *Lucien March*, *Boverat*, *Lefebure-Dibon*, *Vieuille*, *Bonvoisen* és *Siredey* említhetők. Az angolok közül *Carr-Sanders*, *Malinovsky*, az amerikaiaknál *Willcox*, *Macomber*, *Meaker* és *Ogburn* a nevesebbek. A cseheket *Bohač*, a hollandokat *Met-horst*, a lengyeleket *Rosset* és *Kawan* képviselték. A japánok közül *Yanagisawa* és *Shimojo* vett részt. Még Szovjet-Oroszország kiküldötte is megjelent, *Bounak* és *Boleslay Smulevic* képviselték. Ez utóbbi az orvosstatisztikai osztály ülésén elnökölt is.

Az előadásokat illetőleg, ha azok tudományos színvonalát s a sok szép gyakorlati tanulságot el is ismerjük, szigorú szakkritikával meg kell jegyeznünk azt is, hogy azok rendkívül nagy száma (323!), meg az a körülmény, hogy meg nem hívott statisztikusok szintén jelenthettek be előadásokat, nem biztosította azt, hogy az előadások tudományos értéke egyformán meglegyen. Sok régismert demográfiai szabályszerűség ismertetését kellett újból végighallgatnunk, részben fiatal kezdő statisztikusok részéről, részben legkülönbözőbb államok képviselői részéről, amint saját adataikat kommentálva, bemutatták ugyanazt és ismét ugyanazt a törvényszerűséget, vagy amint saját országuk statisztikájában elvileg újból felfedezni véltek olyan jelenségeket, amelyek máshonnan régen ismeretesek. A számos előadás szétfolyó tömkelegébe mégis lelket és rendszert vitt az agilis szervezőbizottság előkészítő munkája, mely az egyes szakosztályokba bejelentett előadásokat főtárgyak szerint egyes kérdések körül csoportosította, — jó részt a már előre megvitatásra kitűzött s a kongresszusra való meghíváskor már körlevélben megadott problémák! — s így az egész kongresszus tárgyalásait kellőképpen megszervezte. Az egyes előadáso-

kat nem, hanem csak az előadás csoportokat követték a hozzászólások, esetleg a viták.

Rátérve magukra az előadásokra s az ülésekre, meg kell említenem, hogy a tulajdonképeni tudományos üléseket megelőzően szeptember 7-én reggel a Viktor Emanuel-émlék mögött lévő „Campidoglio“-nak nevezett régi olasz palotában együttes ünnepi üdvözlés volt, míg a felolvasások a római egyetem 8 tantermében folytak a statisztika 8 ágazata szerint való elkülönítésben. Ez a 8 ágazat vagy „szakosztály“ (szekció) a következő volt: I. biológia és eugenetika, II. antropológia és geográfia, III. orvostudomány és közegészségtan, IV. demográfia, V. szociológia, VI. közgazdaság, VII. történelem és VIII. módszertan. Mindegyik szakosztályban úgy az előadások, mint a hozzászólások ötféle nyelven voltak eszközölhetők és pedig a program szerint való sorrendben felsorolva: olaszul, franciául, angolul, németül vagy spanyolul.¹⁾ A különböző nyelveken elhangzott beszédeket más nyelvre nem fordították le. A nyolc szakosztály munkásságának ismertetése a nevezetesebb eredmények méltatásával röviden a következő:

Az I., a *biológiai és eugenetikai szakosztály* tárgyalásai főleg a következő tíz kérdés megvitatására szolgáltak: 1. a születési arány csökkenésének biológiai tényezői, 2. az elhalálozás alakulásának u. e. tényezői, 3. a sterilitás, 4. a vérrokonság demográfiai és genetikai hatásai, 5. különböző népek táplálkozási módszerei testi és lelki tulajdonságaikkal való összefüggésben, 6. az élet meghosszabbítása, 7. a háború fajbiológiai hatásai, 8. az intelligencia és a születési arány kapcsolatai, 9. az örökléstan és a népegészségi problémák összefüggése, 10. a szexuális szelekció. E 10 tárgykörön kívül eső egyéb dolgozatok összesen 11 előadótól érkeztek be.

A születési arány csökkenésének kérdését az I. szakosztály első problémájául kitűzni indokolt volt, mert hiszen a több mint félszázadja regresszív születésszatisztikai számsorok a fehér faj fejlődésének válságos megtörését jelentik s e jelenség a mai népességpolitika legégetőbb kérdése. E csökkenéssel fajbiológiai szempontból fontos foglalkozni. A statisztikusok a vonatkozó arányszámok csökkenését ugyanis gyakran olyképp indokolják, hogy annak „nem a faj romlása az oka, a termékenyülést kívánó akarat hiányzik“. Hiányzik és lanyhul gazdasági okokból, a valláserkölcs hanyatlása, az életmód megváltozása és sok egyéb okból. Kérdés azonban, hogy a faj romlásáról nem lehet-e szó, nem az egészségesek termékenységének megváltozása révén, de a népesség összetételének módosulása útján. Azt látjuk — különösen nagyvárosokban —, hogy a kényszerűen steril

¹⁾ Az előre bejelentett előadások közül 178 volt olasz nyelvű (55·1%), 45 francia, 44 angol, 42 német és csak 14 spanyol.

házasságok aránya évtizedek óta emelkedik, máshol meg a sterilitásra vezető nemi betegségek terjednek. Szó lehet tehát arról, hogy — legalább némely országban, avagy a nagyvárosokban — nem csökken-e a népesség szaporodási képessége is s nem járul-e ez némiképp szintén hozzá a születési arány visszafejlődéséhez, bár bizonyos, hogy annak főoka tényleg a termékenységet mind gyakrabban nem kívánó akaratban van.

A születési arány csökkenésének biológiai tényezőiről a római kongresszuson *Siredey*, a párizsi orvosakadémia tagja és *Foa* Károly milánói egyetemi tanár adott elő; kisebb referátumokkal *Allaria*, *Faelli*, *Gini*, *Somogyi*, *Guiñazú* és *Brebbia* szólottak e tárgyhoz hozzá. *Siredey* tulajdonképpen nem is élettani, hanem több oly patológiai körülménnyel foglalkozott, amelyeknek meddőség lehet a következménye. A sterilitás az egészség megzavarásának a következménye. A meddőség patológiás állapot. Az emberi szervezetben rejlő okai nem a biológia, hanem a patológia körébe tartoznak. Patológia is volt mindaz, amit a párizsi neves orvos biológia néven előadott. Patológiai elméletek, általánosságok minden statisztikai adat nélkül. Felsorolásai azon körülményeknek, szervezeti rendellenességeknek és betegségeknek, melyeknek az anya vagy apa részéről való fennforgása esetén gyermek nem születhet. *Siredey* a nemi szervek rendellenes fejlődésével, rendellenes helyzetével, az androgyn hermafroditizmussal, a tuberkulózissal, a nemi betegségekkel s aztán a gyermekágy következményeivel, coli vagy coccogén afekciók nyomán fejlődő női betegségekkel foglalkozott, hogy ezeknek mennyiben lehet sterilitás a következménye. A preventív sterilizálás orvosi módjait is fel említette, a tuba alákötést, a röntgenes besugárzásokat stb. Statisztikai adatok nélkül, orvosi praxisából állapítja meg, hogy a legtöbb sterilitásnak a nemi betegségek az okai, melyek pedig elkerülhetők. Éppen ezért az ifjúság erkölcsös életre való nevelése a steril házasságok csökkentése céljából is felette fontos.

A kongenitalis szifilisz terméketlenítő hatásával s arányaival *Allaria*, a diabetesnek a születések számát csökkentő befolyásával pedig *Faelli* foglalkozott. *Faelli* nem ismeri *Melly* könyvét s olasz adatokra támaszkodik. Olasz statisztikák szerint ama házasságok közül, ahol a házastársak egyike cukorbeteg, 20% a meddő. Igen magas (54%) e mellett az ily házasságkötésekben az abortusok, a kora- és a halvaszületések aránya is. Két angolnyelvű felolvasás, *Macomberé* és *Meakeré* szólott még a sterilitásról. *Macomber* szerint a nem akaratlagos sterilitás gyarapodásának négy főoka van: 1. a városbatömörülés, 2. a testileg nem dolgozók és a gyári munkások fizikai degenerációja, 3. az élelem devitalizálódása, különösen a városélelmzésben, 4. lelki szuperstimuláció.

Tényleg biológiai körülménynek a születési arány csökkenésében való szerepével foglalkozott *Gini* és *Somogyi* előadása. Ez a különböző korú anyáktól eredő szülések csökkenésének mérve között lévő különbségeket vizsgálta, ismét igazolva a régi tételt, hogy az idősebb korban szülő nők szülei intenzívebben gyérülnek, mint a fiatalabbakéi. *Guiñazú* és *Brebbia*, Argentina hivatalos kiküldöttjei, a születési aránynak Argentínában mutatkozó csökkenését mutatták be, az arány 1925—29-ben csak 32·0‰ az 1910—13. évi 38·2‰-kel szemben. Minő magas délamerikai arányok ezek a mai európai születési arányokhoz képest! Buenos-Ayresben ugyanezen két időszakban 34·9‰-ről 23·5‰-re történt visszafejlődés. Indokolásul az argentiniaiak a népesség korösszetételének megváltozását, a fogamzást gátló szerek terjedését, s a nehéz közgazdasági helyzetet emlegették.

„Az elhalálozás alakulásának biológiai tényezői“ címmel egyetlen előadás, *Bernsteiné*, a göttingai egyetem matematikai statisztikai tanszékének tanáré érkezett be. Főleg a halandóság kor szerint való alakulásának a XX. és XIX. századbéli különbségeit állítja szembe. Azt találja, hogy az öreg korban a férfiak és nők halandósága között lévő különbség csak külső körülményekre vezethető vissza, talán alkoholizmusra és nikotin hatására, míg a legfiatalabb korban a fiúk nagyobb halandóságát hajlandó konstitucionális különbségek hatásainak tulajdonítani, amire már *Lexis* is utalt. A kínai *I-Chin Jaun* statisztikusnak az angol *G. Reed* ösztönzésére végzett tanulmányai azt bizonyítják, hogy a nemek s életkorok szerint Kínában is u. a. különbségeket mutatják, mint Európában. Am a halandóság emelkedő irányzata csak a kínai adatok sajátága.

A vérrokonság demografiai és genetikai hatásainak megvitatása a berlini Kaiser-Wilhelm-Institut osztályvezetőjének, *Muckermann* Hermannak elnöklése mellett, az olasz *Gianferrari* Lujza felolvasásával kezdődött, mely után több olasz tag olaszul élénken vitatkozott. Utána mutattam be a vérrokonság diszgenetikai hatását bizonyító magyar adatokat.¹⁾ *Istene* igazgató a budapesti Állami Siketnéma-intézetben 1891-től 1927-ig kezelt 1.011 siketnéma adatait bocsátotta rendelkezésemre. Előadásomhoz többen hozzászólottak s kérdezték, hogy a budapesti intézet adatainak az országos népszámlálásbeli eredményekkel való összehasonlítása indokolt-e, mire rámutattam a budapesti intézet növendékeinek az egész országból való származását igazoló származási statisztika adataira. Ezután *Cantoni* olasz statisztikus beszélt az északolaszországi hegyvidéki falvakban gyakori vérrokoni házasságokról.

¹⁾ L. Szél T.: „Les effets disgéniques de la consanguinité“ (Róma, 1931.).

Különböző népek táplálkozási módjával s annak testi-lelki tulajdonságaikat alakító hatásaival hét előadó foglalkozott. *Doré*, a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet kiküldötte, az ilyirányú statisztika nehézségeit fejtegette. A varsói *Maurizio* az alsóbb néposztályok s a mezőgazdasággal foglalkozó népesség táplálkozásának mérlegét vizsgálta. Ez könnyebb feladat, mert kutatásuk hozzáférhetőbb. A háborús élelmezés egykori szomorú jelenségeit *Giuffrida* és *Pietra* emlegették. A szociális fejlődés s az élelmezés alakulása között való kapcsolatot a milánói egyetem élettanára, *Angelo Pugliese* választotta dolgozata tárgyául. „Az ember abból van, amit eszik“, mondja *Feuerbach* Lajos aforizmája s tudományosan sem vonható kétségbe, hogy a konstitúció s a testi-lelki alkat a táplálkozással benső összefüggésben van.

A hosszú élet lehetőségeivel *Gininek* és *Berardinisnek*, az élet mesterséges meghosszabbításának illúziójával pedig a bolognai egyetem élettanárának, *Patrizinek* előadása foglalkozott.

A háborúnak népességi hatásait is számos előadás vizsgálta. Sok olyan, az elmúlt évtizedben már számos alkalommal megvitatott kérdést, amelynek elméletéhez az újabb dolgozatok csak további számszerű adalékokat hoztak, de a teóriát tovább nem fejlesztették. Ilyen előadások voltak *Briandé* a fiúszületések arányának háborús emelkedéséről, *Rosseté* a nemi betegségek háborús terjedéséről, *Würzburgeré* a világháborúnak a népmozgalomra való hatásáról, *Burgdörferé* az eugenetika és a háború kapcsolatáról.

Négy előadás foglalkozott az intelligencia és a születési arány között lévő kapcsolatokkal: *Eduard Julié*, *Woodsé*, *Gemellié* és *Pittardé*. A már említett berlini *Muckermann* pedig mélyenszántó elméleti értekezést mutatott be a kultúrnépek jövőjéről s a differenciált szaporodás kérdéséről. A szexuális szelekció kérdéseiről *Gini*, *Haskovec* és *Tirelli* szóltak s nagy tetszéssel találkozott az az indítvány, hogy a házasságkötést orvosi vizsgálat előzze meg s hogy azt orvosi bizonyítványhoz kellene kötni. Főleg *Haskovec* és *Harmsen* pártolták azt.

Igen különböző biológiai és eugenetikai tárgyú felolvasások szóltak még a délolasz kalábriai nők korai pubertásáról és menopausájáról az öregezésről, a fehér faj fizikai standardizálásáról, az embrióknál mutatkozó nemi különbségekről. A program szerint 11 olyan felolvasás volt, mely nem tartozott az eugenetikai szakosztályban megvitatott tíz főkérdés egyikének tárgykörébe sem.

A II. szakosztálynak, az *antropológiai és geográfiai szakosztálynak* tárgyalásai a statisztikusokat kevésbé érdekelhetik. Embertan és földrajz legalább is kívül esnek a tömegjelenségek hivatalos statisztikai megfigyelési körén. Ám az e szakosztályban elhangzott 57 előadás is tanuskodik róla,

hogy a statisztikai módszer e tudományok körében is gyümölcsöző alkalmazást talál. Másrésztől azért sem hagyhatjuk statisztikai szempontból sem figyelmen kívül ezen szakosztály előadásait, mert azok nem tulajdonképeni földrajzi vagy antropológiai előadások voltak s nem is csak a statisztikai módszernek e szaktudományok körében való alkalmazásai, hanem olyan demográfiai kérdések megvilágításai, amelyeknek e szaktudományokkal kapcsolataik vannak. Ilyenek pl. a termékenységnek meg a halandóságnak a konstitúcióval való kapcsolata, a vérfajták szerint mutatkozó különbségek. Az északi vérfajták általában szaporábbak, mint a déliek. Igen szapora a kollektív érzésű dinári fajta, vagy az alpesi sváb. Nálunk idevágó *Gáspár* „Fajismeret“ című, újabban megjelent munkája, melyben fajbiológiai alapon kísérli meg a dunántúli egyke magyarázatát. Az egykés református községek lakói ugyanis túlnyomóan a kevésbé szapora türáni fajhoz tartoznak, míg a katolikusok a magyarság másik vérfajtájához, a minden más európai országban is termékenyebb kelet-balli vérfajtából valók. Nem hisszük, hogy a vérkép a milliónél, a nevelésnél, vagy az erkölcsnél a szaporaságra jelentősebb hatású, avagy éppen predesztináló volna, de — közvetve, más körülmények révén — e szempontból is lehet némi korreláció.

Számos oly felolvasás volt az embertani és földrajzi szakosztályban, mely csak a statisztikai módszer e tudományok körében való alkalmazásának tekinthető s a demológiától már többé-kevésbé eltávolodott. Ilyen volt pl. az emberfajták kereszteződéseire, vagy számos család antropometriai és konstitúcióbeli kialakulására vonatkozó felolvasás, a népek testi és lelki tulajdonságainak állandóságára, morfológiai és patológiai sajátosságaira vonatkozó vizsgálatok. Egyenesen embertani és földrajzi természetű volt *Bernsteinnek* a vérfajtáknak geográfiai elhelyeződésére vonatkozó értekezése.

Többen foglalkoztak a római kongresszus e szakosztályában az antropológiai és eugenetikai múzeumok felállításának elveivel, különösen ezen intézeteknek a népességi problémákhoz való — statisztikai szempontból is figyelemreméltó — vonatkozásaival. Így különösen *Krauss*, az uppsalai fajbiológiai intézet kiküldötte fejtegette, hogy minő tanulságos a statisztikai ábrázolás és múzeumszerű gyűjtés az ily antropológiai és fajbiológiai intézetekkel kapcsolatban.

E szakosztály munkálatai között figyelemreméltó *Clayton Conyers Morell*¹⁾ érdekes állítása, hogy a népmozgalmi statisztika eredményeinek cik-

¹⁾ *C. Conyers Morell*: „An investigation and theory concerning cyclo-periodicity in vital rates and its possible relationship to meteorological and astrophysical cycles“ (Roma, 1931).

likus, periodikus változásai s meteorológiai és asztrofizikai ciklusok között összefüggés lehet. Első pillanatra túlzásnak látszik, de bizonyos, hogy az időjárás változásaitól a mezőgazdasági termés, attól meg az egész közgazdaság függ. Másrészt pedig az időjárás asztrofizikai tényezőktől függ. A közgazdasági élet kedvező vagy kedvezőtlen alakulása pedig tudvalevőleg visszahat a házasságkötések, a születések és az elhalálozások alakulására is. Így juthatunk el csillagászati, napfoltváltozásbeli, meteorológiai és más, tőlünk látszólag igen messze fekvő tényeknek a népmozgalmi arányszámok alakulására való hatásához, bizonyos párhuzamos vagy ellentétesen kifejlődő periodikus változásokhoz, korrelációkhoz.

Az is bizonyos, hogy az időjárás a népmozgalmi alakulásának havi eredményeire több kétségtelenül kimutatható közvetlen hatással is van, így különösen egyes halálokok — hüléses betegségek, nyári bélhurut, stb. — gyakoriságára, de az egész csecsemőhalandóság vagy éppen az összhalandóság havi eredményeire is. Még a születések statisztikájában is vannak az időjárástól kétségtelenül függő eredmények. Ilyenek a halvaszületések arányának havi adatai. Ez ugyanis télen, a szülés kedvezőlenebb körülményei miatt magasabb (fűtetlen, téglás, szegény szobák!), mint tavasszal vagy nyáron. Én is foglalkoztam ez utóbbival s kimutattam, hogy a halvaszületések s a havi átlagos hőmérséklet között lévő negatív korreláció a műveltebb, több analfabétát felmutató felekezeteknél magasabbfokú, mint a műveltebbeknél. Nálunk pl. Budapesten magasabbfokú a római katolikusoknál, mint az izraelitáknál. A műveltség terjedése mindenkor a természet hatásaitól való eltávolodást, azoktól függetlenebbé válást jelent!

A III., az *orvosstatisztikai szakosztály* nem pusztán orvosi kérdésekkel foglalkozott, nem is csak a közegészségtannal, hiszen a csecsemő- és gyermekhalandóságra, a jelen kor járványaira, a városi népesség különös halandóságára, s az egyes halálokokra, különösen rákra, öngyilkosságra, stb. vonatkozó dolgozatok mind e szekcióba tartoznak. Amikor *Gini* az olasz statisztikában is kimutatta a veleszületett gyengeségnek, mint csecsemőhalandósági haláloknak magas arányát — mely egyébként a legtöbb országban legnagyobb jelentőségű csecsemőkorai halálokok — visszagondoltam arra, hogy a hazai csecsemőkorai halálokok első feldolgozásáról a Budapesti kir. Orvosegyesületben tartott felolvasásom alkalmával minő éles ellenzést és kritikát váltott ki a hazai statisztika e megállapítása. Pontatlannak mondta *Zalka* akkor a magyar statisztikát s a Szent István-kórház prorektúrájának eljárásával jellemezte a haláloki statisztika pontatlanságát, hogy utólag a boncolások eredményei sze-

rint a statisztikát nem javítják. Úgyhogy akkor e tárgyban köriratot is intéztünk a kórházakhoz. Érdekes volt látni *Okasaki* Japánra vonatkozó előadásából, hogy a csecsemőhalandóság ott 1929-ben csak 14,6%, míg a megfelelő magyar adat a legújabb években is 17—18%. Amit *Böhmert* előadott, hogy a rákhalandóság Németországban nem emelkedett, viszonylag sem, csak több ma a rák által leginkább veszélyeztetett öreg, azt nálunk *Melly*, *Puder* és mások régen bemutatták már magyar anyagon.

A IV., a *demográfiai szakosztály* tárgyalásait *Gininek* a házasok s a házasságkötések arányára vonatkozó felolvasásaival kezdte meg. *Gini*¹⁾ első felolvasása a házasságban még nem élt egyéneknek a bennszülött s a bevándorolt népességbeni különböző arányára vonatkozott. Először az 1920. évi svéd népszámlálás tette azt az érdekes megállapítást, hogy az egyes községekbe csak bevándorolt, szóval idegen népességben a nőtlenek és hajadonok aránya sokkal alacsonyabb, mint az ú. n. környéken született lakosoknál. A különbség enyhül, de nem szűnik meg teljesen, ha a bennszülött és bevándorolt népesség kor szerint való megoszlásának eltéréseit kiküszöböljük. Berlinre vonatkozólag *Brückner* és *Knapp* foglalkoztak még a múlt század végén hasonló jelenséggel, *Savorgnan* pedig ugyanevvel a svéd népszámlálás eredményei alapján. *Gini* az olasz városok, nevezetesen Róma, Genua és Bari statisztikáját dolgozta fel hasonló szempontból és azt találja, hogy a bevándorolt népesség alacsonyabb műveltségi fokon áll s nagyobb arányban tartozik alsóbb testi munkából, esetleg iparból, kereskedelemről élők közé, melyek között több a házas, míg a városi intelligencia, ház- és földbirtokos és vagyonosabb osztály — melynél magasabb műveltségénél fogva kevesebb a házas — a belső vándorlásokban kevésbé vesz részt. A jelenség azért érdekes, mert a tétel vidéki községekre is érvényes.

Gini másik előadása a házasságkötési hajlandóságnak foglalkozási csoportok szerint való különbségeit kutatta s kimutatta az olasz statisztikában is, hogy az értelmiség ebbeli hajlandósága a legkisebb. Adatai szerint Olaszországban 1920-ban száz 35 éven felüli lakos közül a szabad értelmiségnél csak 58 élt házasságban, a mezőgazdaságnál 79. *Gini* előadásához csatlakozott volna *Castrilli* és *Wagemann*²⁾ hasonló tárgyú előadása, de az illetők — bár dolgozataikat a nagygyűlésre benyújtották s az szétosztásra is került — felolvasásra nem jelentek meg. Magyar szempontból érdekes,

1) L. *Gini* C.: „La percentuale dei celibi nella popolazione nativa e nella popolazione immigrata“, és „Sulla nuzialita differenziale delle varie classi sociali“.

2) L. *Wagemann* E.: „Heiratskurve in den Agrar- und Industrieländern seit 1870“

hogy *Wagemann* benyújtott dolgozatában sűrűn idézi *Weiss* Béla 1879. évi munkáját, mely a gabonaáraknak a házasságkötések gyakoriságára való hatásáról szól. Nyilvánvalóan nem tudja, hogy ezen törvények nálunk — a szerző névváltoztatása miatt — mint *Földes*-féle törvényszerűségek közismertek.

A lengyel *Kawan* az exodosokról, nagy néptömegek egyidejű kivándorlásáról értekezett. Az exodos a kivándorlásnak pathológiás jelensége, kivételes események okozta tömeges vándorlás. Okai lehetnek: 1. fizikaiak, pl. földrengés Messinában és Calábriában, mely ott 1908-ban 77 ezer halálozást is okozott, vagy járványok a középkorban, 2. gazdaságiak, pl. nomád népeknél legelő elégtelensége, népvándorlások, 3. rendkívül kedvezőtlen gazdasági viszonyok, pl. éhínség, rossz termés, 4. vallási és politikai üldözések, forradalmak, polgárháborúk és általában háborúk. A jelenkorban az utódállamok menekültjeinek a csonka területre való özönlése s a kommünben exponáltak vagy a törökországi örmények tömeges kivándorlásai: exodosok. Modern korban ezeknek politikai okaik vannak.

Az elvetelésnek s a gyermekölésnek a népesség fejlődésére való hatásai körül csoportosuló felolvasások között csak egy elvi jelentőségű értekezés volt, *Engelsmann* kiel orvosé. A többiek csak kisebb közlések, melyek egy-egy állam vagy város e kérdésre vonatkozó statisztikai adatainak bemutatására szorítkoztak. Így *Alberti* milánói egyetemi tanár az abortusok milánói alakulásával, *Falcone* a kínai gyermekkötéssel, *Spallanzoni* általában a vonatkozó olasz statisztikával stb. foglalkoztak. *Engelsmann* vizsgálódásaira, hogy a bűnös abortusok, melyek különösen a 2. és 3. gyermek megszületése után gyakoriak, mennyiben okai a születési arány csökkenésének, csak azt jegyzem meg, hogy az abortusok s a conceptio megakadályozása nem okai, hanem módjai a születési arányt csökkentő akarat érvényesülésének. Orvosi körökben az okot a móddal e kérdésben rendszerint felcserélik, így *Schubert* is a Népegészségügyben. A valódi okok: a gazdasági okok, a megélhetés megnehezülése, az erkölcsi okok, a csökkent vallásosság stb., ugyanis nem tartoznak az orvostudományok körébe.

Azok az előadások, melyek az exotikus és más primitív népek demográfiájával foglalkoztak, tőlünk távollévő s nekünk egészen idegen tömegjelenségeket mutattak be. Egész sora az előadásoknak foglalkozott különböző gyarmatok népmozgalmával. A francia *Meunier* általában foglalkozott a bevándoroltaknak a gyarmatokon csökkent mérvű szaporodásával, a mexikói *Gamio* az amerikai őslakosokkal és primitív népekkel; *Jonghe* Kongó, *Bunle* Togo, *Passarge* általában Afrika bennszülötteivel. Az egyik szovjetorosz kiküldött, *Bounak*, a moszkvai egyetem tanára, a szibériai idegenek fejlődésével, gyarapodásával foglalkozott, ami nekünk

— kik Szibériában csak éhséget és szenvedést tudunk elképzelni — felette idegenül hangzott.

Mi lesz a jövő? Fejlődés, szaporodás, európai szűrpopuláció vagy depopuláció, fogyás, pusztulás, halál: vagyis, hogy messzi évszázadok múlva mi lesz Európa és általában a fehér faj jövője, olyan kérdés, melyről a római kongresszuson is számos előadás szólt. Amíg a német *Burgdörfer*, vagy a franciák, különösen *Boverat*, a legfelső francia születési tanács alelnöke, aggódva vizsgálják, hogy mikor fog a népesség számszerű csökkenése is országaikban már megkezdődni, ha a születési arány mai csökkenése még tovább, pl. 1935-ig vagy éppen 1955-ig folytatódik, addig más világrészbeli, különösen amerikai és japán statisztikusok lakosságaik rendkívül mérvű szaporodásáról számolnak be. Az amerikai *Whelpton* szerint az északamerikai Egyesült Államok népessége csak a trianoni békétől napjainkig ismét több mint kétszer annyi emberérettel gyarapodott, mint amekkora Magyarország mai egész lakossága. 1920-ban ugyanis még csak 105·7 millió, 1931 január 1-én pedig már 123·6 millió lakosa volt. A születések száma náluk évente ma is 2·5 millió körül mozog. Japánál, a már Napoleon részéről megjósolt és sokat emlegetett sárga veszedelemmel, a ma is 30% felett álló japán születési aránnyal pedig, azt hiszem, nem kell külön foglalkoznom.

A demográfiai szakosztályban is többen adtak elő a háború hatásairól. Így különösen *Hersch*, kinek immár 15 éve számos dolgozata jelent meg a háborús csökkent házasságkötési és születési arányokról s az akkor emelkedett halandóságról. *Rosset* a lódzi statisztikus, *Briand*, *Burgdörfer*, *Würzburger* és mások is foglalkoztak e kérdéssel.

A zsidók népmozgalma, különösen az e fajnál nagy szerepet játszó külső vándormozgalmak is külön kérdéscsoportként szerepeltek napirenden. Az idetartozó előadások jórészt izraelita írótól származtak. A jelenleg olasz állampolgár *Bachi* és *Livio Livi* foglalkozott az olaszországi zsidók népmozgalmának az utolsó száz évben való alakulásával, alacsony születési és kedvező halandósági arányukkal, *Lestschinsky* Jakab berlini író és *Hersch* neves genfi demográfus a XIX. századbéli zsidó vándorlásokkal. A magyarországi származású *Somogyi* István a magyar zsidóság fejlődéséről értekezett.

A népmozgalom havi alakulása s annak havonként mutatózó különbségei, *Gini* e kedvenc kérdése, ismét elsősorban az ő előadásával kapcsolatban került szónyegre. Van *Zanten* hollandi, *Fegiz* triesti és *Cianci* római statisztikus ugyanerről értekeztek.

A tíz előre kitűzött demográfiai szakosztálybeli előadáscsoporton kívül eső, az előre megvitatandónak jelzett problémákhoz nem csatlakozó értekezé-

sek közül nevezetes *Kovács* Alajosé, mely „a házassági termékenység magyarországi statisztikájáról” szólott.¹⁾ Régi magyar büszkeség a mi közel fél-százados, még a nyolcvanas évekből származó jeles-módszerű házassági termékenységi statisztikánkat a külföld előtt emlegetni. *Ráth* Zoltán is ezzel ment annak idején a Nemzetközi Statisztikai Intézet budapesti ülésén a nyilvánosság elé. Hazánkfia, *Kőrösy* volt a Nemzetközi Statisztikai Intézetben az e statisztika megszervezésére kiküldött bizottság előadója. És mégis, ami büszkeség eltölthet minket a módszert illetőleg, annyi szomorúság fog el a gyűjtött számok alakulásának láttára. Magyarország lakosai termékenységének esökkenését, a nemzet gyengülését demonstrálják az adatok.

Az V., a szociális szakosztály tárgyköre is tartalmazott számos olyan előadást, melyet a magyar hivatalos statisztika a népmozgalmi osztályban művel s melyek így a demográfiai szakosztály programjába is beillettek volna. E szakosztályba előre bejelentett 43 felolvasás közül 18 a születési arány alakulásának fejtegetését tűzte ki céljául. Program szerint való sorrendben első lett volna *Wolf*nak, a katolikusok születési arányának kedvező alakulását régóta és számos könyvben ismertető hírneves berlini statisztikusnak előadása, aki előre benyújtotta értekezését „a különböző felekezetek differenciális születési arányáról”.²⁾ Ebben a dolgozatban *Wolf* ismét újabb adalékokat nyújt a poroszországi katolikusoknak a többi hitfelekezetek poroszországi hívőinél kedvezőbb születési arányaihoz. Nevezetesen hogy Poroszországban 1920-tól 1926-ig száz házasságkötésre a katolikusoknál 275, a protestánsoknál 195, a zsidóknál pedig csak 169 születés esett. Ám *Wolf* az ülésen nem jelent meg, hasonlóképen hiányoztak *Baron*, *Bohač*, *Katznelson* és *Lorenc* is, akik Németország, Csehország, Palesztina, illetve Olaszország születési arányának vallás szerint való alakulásáról nyújtottak be dolgozatokat. Így a születések vallás szerint való alakulását megvitató ülés első tényleg elhangzott előadása *Sanders*-é³⁾ volt, ki Rotterdam születési arányának a legutolsó 50 évben mutatkozott hanyatlásával foglalkozott társadalmi osztályok és hitfelekezetek szerint való részletezésben. *Sanders* azt vitatta, hogy Rotterdamban az evangélikusok születési aránya úgy színvonala, mint időben kisebb mérvű esökkenése révén a katolikusokénál kedvezőbben alakul, nem fejtette azonban kellőképpen ki azt, hogy ebben a rotterdami evangélikusok

és katolikusok foglalkozás vagy vagyonosság tekintetében való eltérő megoszlásának minő szerepe van, mert hiszen a *Wolf*-féle skála értelmében az ilyen jelenségek csak a vallás és a valláserkölc hatásának nem tulajdoníthatók. A protestáns egyházak, bár közülük az evangélikus áll legtöbb tekintetben — dogmák, tanok, valláserkölesi felfogás — a katolikus egyházhoz a legközelebb, távolabb tőle a református, még inkább az unitárius: mégis a születési arány tekintetében a *Wolf*-féle skálában a katolikus után sorakozik. *Sanders* előadása után következett az enyém,⁴⁾ a magyarországi hitfelekezetek születési és termékenységi arányszámainak alakulásáról, különös tekintettel azokra a zavaró körülményekre, amelyek miatt a mutatkozó számszerű különbségek nem tulajdoníthatók csak a vallás vagy a valláserkölc hatásának.

A születési arányszámoknak társadalmi osztályok szerint való különbségéről *Jasuma Takata* japán statisztikus értekezett. Távol keletnek a mienktől számos tekintetben különböző társadalmi berendezkedése tárult elénk. Japánban a születési arány esökkenése még nem mutatkozik, legfeljebb az európai műveltség hatásának leginkább kitett nagyvárosokban, különösen Tokióban, ahol a konsziderációs születési típus némi első jelei már jelentkeznek. Japán születési aránya ma magasabb, mint volt 1913-ban (33·7‰), hiszen 1919-ben 36·2‰ volt, 1924-ben 34·9‰, 1927-ben 34·4‰. Ám a tokiói arány 1927-ben csak 22·8‰ s az osakai is 26·95‰. De jellemző, hogy *Koyama* japán statisztikus azt vitatja, hogy Japánban még nincs különbség gazdagabb és szegényebb társadalmi osztályok szaporodási képessége között. *Takata* is hoz fel példákat, hogy a nagyobb jövedelműek születési aránya kedvezőbb s a kisebb városokat és a vidéket illetőleg igazat ad *Koyamának*. Ámbátor *Takata* ismeri *Bertillon* vonatkozó tétéleit, hangoztatja, hogy az európai műveltségtől már nem intakt Tokió s más nagyvárosok már nem mutatják az ősrégi japán erkölcsre a vidéken még jellemző e sajátságot.

Az egyes társadalmi osztályok születési arányai között lévő különbséggel *Dieulefait* az argentinai, *Hersch* a párizsi, *Somogyi* és *Veronese* az olaszországi, *Sorokin* és *Anderson* pedig az angolországi eredmények alapján foglalkozott. Ezen előadásokban érdekes volt az egyes országok társadalmi berendezkedése között lévő különbségeket látni s olyan osztályok viszonyait is megismerni, amilyenek ná-

¹⁾ *Kovács* Alajos: „La statistique hongroise de la fécondité des mariages” (Róma, 1931.).

²⁾ *L. Wolf* J.: „Differenzialgeburtenziffer der verschiedenen Konfessionen” (Róma 1931.).

³⁾ *L. Sanders* J.: „Le déclin de la natalité à Rotterdam pendant les derniers 50 ans dans les différentes classes sociales et dans les religions différentes” (Róma, 1931.).

⁴⁾ *L. Szél* T.: „Über die Gestaltung der Geburts- und Fruchtbarkeitsverhältniszahlen in Ungarn, mit besonderer Rücksicht auf jene störenden Umstände, wegen denen die wahrnehmbaren Unterschiede nicht bloss der Wirkung der Religion oder der Glaubensmoral zugeschrieben werden können” (Róma, 1931.).

lunk nincsenek, mint pl. az egykori rabszolgákból származó délamerikai proletáriátus.

Igen jelentős és számos előadással és hozzászólással megvitatott kérdés volt a szociális osztályban a család fejlődésének és a „sokgyermekes családok”-nak kérdése. *Lefebure—Dibon*, a francia népszaporodás elősegítésére alakult nemzeti szövetség elnöke ezzel kapcsolatban szólott a franciaországi legújabbkori prémiumokról, melyeket ma Franciaországban tudvalevőleg részben az állam, részben társadalmi alakulatok osztanak ki sokgyermekes családoknak.

Feltűnéstkeltő, szép felolvasás volt a szociális statisztikai szakosztályban *Hersché*¹⁾ a szegénységnek s bizonyos betegségekben való elhalálózásnak párhuzamos alakulásáról. Ez az előadás eredetileg az orvosstatisztikai szakosztály programján szerepelt, de *Gini* azt *Hersch* kérelmére áttette a szociális osztályhoz, minthogy tárgyánál fogva inkább ez osztály keretébe való. *Hersch* Párizs kerületek szerint részletezett területi számsorain végezte vizsgálatait s e 24 kerület vagyonsági fokára adózás és lakásviszonyok alapján külön függvényt konstruált. E függvény adatait grafikusán ábrázolta a derékszögű koordináta-rendszer tengelyén olyképen, hogy az abszcisszán egyenlő távolságban a 24 kerületet jelölte meg. Az egyes halálokokkal való korrelációt grafikusán mutatta be olyképen, hogy a kerületek vagyonsági viszonyait a fenti módon ábrázoló grafikonra az illető betegségben való mortalitás arányait is felvitte. Foglalkozott a légzőszervek betegségeiben, a tuberkulózisban, az influenzában, a gyermekfertőző betegségekben és több más betegségben való elhalálózásnak a kerületek jólétével párhuzamos alakulásával. A lépték megfelelő választásával több haláloknál elérte azt, hogy a vagyonság fokát ábrázoló görbe az illető mortalitásra vonatkozót majdnem teljesen fedte. *Hersch* előadásához való hozzászólásomban kifejtettem azt, hogy a szegénység s az egyes halálokok korrelációját vizsgálva helyesebb a szegénység egyes jellemző tulajdonságait kiemelni és pedig az egyik betegségnél a kedvezőtlen táperezű, nagy tömegben kevés kalóriát tartalmazó élelmezést, a másokban a nagyfokú műveletlenséget, az analfabéták magas arányát vagy a sűrűn való lakást, mint mindig az egész szegénységet, annak pénzbeli, vagyontalansági értékelését állítani párhuzamba az egyes betegségekben való elhalálózás arányával. A tuberkulózisnál a szegényeknél a táplálkozás kedvezőtlen, elégtelen volta, a gyermekfertőző-betegségeknel a szegények műveletlensége, rossz lakásviszonyai a kedvezőtlen mortalitást közvetlen előidéző okok. E közvetlen okok az egész szegénységben

irányító jelentőségűek. Az influenzamortalitás s a vagyonság összehasonlításánál standardszámítást is ajánlottam, mert a vagyonos kerületekben a sok produktívkorú háziessel emeli az ebben való mortalitás arányát. *Hersch* válaszában ragaszkodott teoretice megalkotott „szegénységi függvényéhez”, azt állítva, hogy ez — olyik betegségnél meg ennek négyzetgyöke! — igen nagyfokú párhuzamos változást mutat egyes betegségekben való elhalálózással s ő éppen azt akarta megvizsgálni, hogy ily tulajdonságú szegénységi függvényt lehet konstruálni.

A munkanélküliség — e nagyfontosságú, napjainkban annyira égető szociális probléma — a gazdasági osztály munkaprogramjába került.

A VI., a gazdasági szakosztály nem volt a szó szoros értelmében vett gazdasági statisztikai osztály. Nem foglalkozott a közgazdaság egyes tényezőivel, a mezőgazdaságnak, iparnak vagy kereskedelemnek statisztikájával, hanem e szakosztályba is csak úgy népességstatisztikai tárgyú előadások tartoztak, mint a többiekhez. Ide olyan népességi statisztikai referátumok kerültek, amelyeknek gazdaságstatisztikai vonatkozásaik is voltak vagy amelyek egyenesen a demográfiának egyik vagy másik közgazdasági kérdéssel való kapcsolatát fejtették. Így e szakosztály kérdései között láttuk a demográfia és a munkaügyi kérdések kapcsolatát, a munkanélküliség európaszerte égető kérdését. Ezt a legutóbb említett nagy kérdést, melynek Amsterdamban ezidén már külön nemzetközi kongresszusa volt, tehát a római gyűlés is tárgyalta.

A népesség fejlődése és vagyonsága között való kapcsolatot, vagyis azt a nagy kérdést, melyet egykor az angol *Malthus* nevével kapcsolatban ismert meg az egész világ, most is elsősorban angolul tárgyalták, angolok, amerikaiak és egy japán: *Shiomi Saburo*. Az angolok közül a cambridgei *Spengler*, az amerikaiak közül pedig *Guire* és *Howard Woolston* nyújtottak be a római ülésen ily tárgyú tanulmányt.

A belső s a nemzetközi vándormozgalom kérdése a római ülésen szintén a gazdasági szakosztály programjába tartozott, hiszen e vándorlások rugói elsősorban gazdaságiak. A belső vándormozgalommal túlnyomóan olaszok foglalkoztak, az olasz viszonyokat ismertetve, részben a városképződés, az urbanizálódás folyamatát, részben pedig a magas hegyek némely vidéken mutatkozó elnéptelenedését. A nem olasz előadók közül a német városokba irányuló vándormozgalmat *Tauber*, a XIX. századbéli francia belső vándorlásokat *Gaston Richard*, a palesztinaiakat *Preusz*, az argentinaiakat *Guiñazú* és *Brebbia*, a svájci alpesieket pedig *Schwarz* adta elő.

Az éhségstatisztikák is gazdasági kérdésnek minősültek. *Kawan*, *Vagnetti* és *Maurizio* előadásai voltak ilyenek. Több igen különböző, gazdasági vo-

¹⁾ L. *Hersch* L.: „Pauvreté et mortalité selon les principales causes de décès d'après les statistiques de la Ville de Paris“ (Rome, 1931).

natkozású kérdésről volt még e szakosztályban szó. Nevezetesebbek: *Rajani Kanta Das* a jelenleg Genfben a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalban alkalmazott indiai statisztikus felolvasása India túlnépességéről, *Hsu* kínai statisztikus előadása Kína népességéről s gazdasági viszonyairól és *Engelsmanné* „*Malthus redivivus*“ címmel. E cím méltó jellemzője is a sok gazdasági nyomorúsággal küzdő legújabb kornak, melynek születési aránya, szaporodása is elsősorban gazdasági okokból csökkenő irányzatú.

A VII., a történelmi szakosztályhoz tartozó értekezések legnagyobb része a különböző államok népességének számszerű fejlődésével foglalkozott. E szakosztály 37 előadása közül 23 volt ily tárgyú. A föld legkülönbözőbb államainak, s a legkülönbözőbb történelmi korszakoknak népszámlálásaiból készültek a bemutatott dolgozatok. Különösen az olaszok tettek ki e szakosztályban magukért. Program szerint *Gelderen*-nek, Batávia és Jáva fejlődéséről szóló munkájának kellett volna a sort megkezdenie, de csak *Javier Ruiz Almansának* Spanyolország fejlődéséről, különösen természetes szaporodásáról szóló dolgozata érkezett be. *Ciccotti* az ókori Róma, *Craig* Egyiptom, *Gamio* Dél-amerika, *Koren Ko* Kórea, *Shimojo* Japán, *Vulhopp* Belgium népességének történelméről olvastak statisztikai adatokat. Olasz városok és vidékek közül *Aquila*, *Piemont*, *Sardegna*, *Liguria*, *Friulánia*, *Parma* stb. középkori és ókori története elevenedett meg újból s a kiosztott különlenyomatok az olasz szerzők rendkívül alapos forrástanulmányait dokumentálják. Külön kiemeljük *Pecori* előadását arról, hogy az ókori Róma népességében a malária minő pusztításokat végzett.

A járványok közül *Bilanconi* a légzőszervek járványtanának történetével, *Costa* pedig az 1656/57. évi genuai pestissel foglalkozott. Más előadások a népsűrűség történelmi időkben való változásait, a régi censzusok szervezetét és eredményeit és több hasonló történelmi vonatkozású rész kérdést tárgyaltak.

A VIII., a módszertani szakosztály aránylag kevés felolvasást ölelt fel s amazoknál kevésbé látogatott is volt. Mindössze 16 metodológiai értekezést jelentettek be s még azok egy részét sem olvasták tényleg fel, minthogy szerzőik — mint pl. *Kuczynski* — nem jelentek meg a római kongresszuson. E szakosztályban éppen *Kuczynskynak* kellett volna az első felolvasást tartania a természetes szaporodás mérésének módszereiről.¹⁾ Benyújtott dolgozatának módszertani tételei demografusok előtt jórészt ismertek. A születések, halálozások és a természetes szaporodás nyers arányszámain kívül szükséges tiszta arányszámok számításainak elő-

nyeiről szólt, melyek tudvalevőleg az egyes népmozgalmi jelenségek abszolút számainak nem az egész, hanem az illető népmozgalomban résztvenni képes népességhez való viszonyításából állanak elő. A születések tiszta arányszámait termékenységi mutatóknak nevezi s ezzel szembeállítja a természetes szaporodás mérésére szolgáló arányszámokat. Mindössze az szokatlan, hogy a természetes szaporodásnak nemcsak az egy-egy évre, hanem az egy-generáció átlagos fennállására eső arányszámait is kiszámítani ajánlja. Ám a generációk fennállásának átlagos időtartama is változik országokint. *Kuczynski* szerint az átlagok 28·1 és 32·4 év között vannak.

A módszertani osztály második vitakérdése *Savorgnannak* az endogamia és homogamia mérésének módszereire vonatkozó értekezése, a harmadik pedig *Furlan*, *Pietru* és *Ferrari* társelőadóknak az ember pénzbeli értékét ismertető dolgozata volt. Ezek után következtek a népesség középpontjának és súlypontjának megállapítására törekvő módszereket tárgyaló előadások, miután az ezt megelőzőleg előadni tervezett kartografiai ábrázolásmódokra vonatkozó tanulmányok nem érkeztek be. A népesség középpontjára vonatkozóan eredetileg négyen akartak felolvasni, de *Galvani* előadása elmaradt. Így első lett *Griffinnek*, az oregoni (Egyesült Államok) Reed College matematikai tanszéke tanárának elméleti előadása — minden statisztikai adat nélkül, csak képletesen — arról, hogy különböző területi eloszlást mutató népesség „középpontja“ miképpen határozandó meg. Második volt *Linders* hasonló előadása — de nem angol nyelven, mint az előző, hanem németül — ugyanarról s még ezenkívül a népesség „tehetetlenségi elipszisének“ meghatározásáról. Ez utóbbi a mechanikában ismert ilyenmű elipszis adatai meghatározásának megfelelő módon történnék. Harmadik *Douglas E. Scates*, a cincinnati (Ohio, Egyesült Államok) kutatóintézet igazgatójának előadása arról, hogy de facto hol fekszik az Északamerikai Egyesült Államok népességének középpontja. Azt találta, hogy az — az 1920. évi népszámlálási adatok alapján — Montgomery countyban, Ohio államban fekszik 15 milesre, vagyis 29 km-nyire északra *Dayton* várostól.

A korrelációs számítás módszereivel¹⁾ angolnyelvű előadásom foglalkozott, melyben a térbeli formákkal kifejezhető többváltozós népmozgalmi jelenségek összehasonlítását tanulmányoztam.

Ezután programmszerűen *Weinbergnek* az örökéletesség megfigyelésének módszertanáról szóló dolgozata következett.

Nevezetesebb előadások voltak még a módszer-

¹⁾ L. R. R. *Kuczynski*: „Methods of measuring the balance of births and deaths“ (Róma, 1931).

¹⁾ L. Szél T.: „On the correlations of multi-variable demographic mass phenomena expressible by forms of space“ (Róma 1931).

tani szakosztályban *Bernstein* Félixnek, a göttingai egyetem matematikai statisztikai tanárának felolvasása „az emberi élet természetes hosszáról s annak egyéni és statisztikai megítéléséről”. Ez az előadás azonban csak biológiai, szövettani tények felsorolásából állott s minden statisztikai adatot vagy képletet nélkülözött. Felemlíthető még a két argentinai előadó, *Guiñazú* és *Brebbia* spanyolnyelvű ismertetése Argentina hivatalos statisztikájának technikájáról, mely tulajdonképen az ott megszervezett — elég szegényes — népszámlálási és gazdasági adatgyűjtések felsorolásából állott.

Mindezen kivonatolt eredmények csak halvány színekkel ecsetelik a római nagygyűlésen megtárgyalt rendkívül terjedelmes statisztikai anyagot, melyet a maga teljességében majd a többkötetesnek tervezett kongresszusi jegyzőkönyv fog elénk tárni.

A sok tudományos értéket felmutató s gyakorlati eredményekben gazdag római nagygyűlés 11-én a Tarquiniába, Róma környékére tett kirándulással zárult. Úgy ez alatt, mint az ülés napjain is számos alkalommal láttuk esodálkozással az előnöklő *Ginivel* élén dolgozó s olasz egyetemi tanárokból állott rendezőbizottság mindenre kiterjedő figyelmességét, vendégszerető kedvességét. Róma kormányzója, *Boncompagni* herceg vacsorára látta vendégül a kongresszus tagjait, teát adott az olaszországi földművelési minisztérium s a Marco Besso-alap is. A résztvevők ismereteikben, tudásukban gazdagodva, a jelenleg rohamos gyarapodásban lévő olasz nemzet nagyságának és műveltségének impozáns fejlődéséről meggyőződve, felejthetetlen emlékekkel távoztak az örök városból, az olasz kultúra és tudományos élet központjából.

Szél Tivadar dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések.¹⁾ — *Séances de sections.*

A második szakosztály ülése május hó 21-én zajlott le *Serbán* Iván dr. elnöklete alatt. Az ülésen jelen voltak: *Benedek* Sándor, *Blitz* Miksa, *Frankl* Mór, *Gergely* István és *Tasnády-Szűts* András kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Havas* Menyhért szakértő.

A bizottság meghallgatta *Pongrácz* Sándor jelentését a hagymakereskedelemről.

1930. évben a hagymával és fokhagymával bevetett terület úgy Magyarországon, mint az összes hagymatermelő államokban majdnem megkétszereződött. Magyarországon határozottan túltermelés volt, mégis csaknem az egész termelt mennyiséget sikerült elhelyezni. Ez annak köszönhető, hogy a földművelésügyi minisztérium a kivitt exportprémiummal és fuvardíjkedvezményekkel támogatta.

Felolvasásra került *Kecskeméti* Adolf beszámolója a gyümölcskereskedelemről.

Az 1930. év a gyümölcstermelés szempontjából a gyenge-közepes évek közé sorozható, amennyiben, a mostoha időjárási viszonyok miatt, úgy gyümölcsben, mint főzelékfélékben gyenge hozam volt. A kereskedelem szempontjából pedig az évi végeredmény katasztrofális volt, minthogy az összes exportőrök sok pénzt vesztek. Belföldön a kereskedők nagy mohósággal vetették magukat a készletek felvásárlására, külföldön azonban, a rossz kereseti viszonyok folytán, a gyümölcs és zöldség csak nyomott árakon volt értékesíthető és különösen lesújtó volt a helyzet az eddig favorizált Cseh-Szlovákiában, ahol gyakran a bevásárlási ár 20—40%-a veszett el. Szőlőexportunk ez évben meglehetősen nagy lendülettel indult és nemcsak cse-

mege, hanem több borfajta szőlőből is nagyobb mennyiségek kerültek kivitelre. Kár, hogy a szüret elején beállott fagy miatt a kivitt idő előtt kellett beszüntetni. Ha termelőink a gyümölcs minőségi termelésére nagyobb súlyt fektetnének és nem volna egyes gyümölcsfajta 70%-a férges, nagy mennyiségeket lehetne, könnyű szerrel, vámkül-földön értékesíteni.

Ezután *Benedek* Sándor tartott előadást a gyümölcs- és zöldségkereskedelemről.

Gyümölcs- és zöldségkivitelünket az 1930. évben az előző évekhez képest igen kevés eltéréssel bonyolítottuk le. Eltérés csak szőlőexportunk fejlődésében található.

A magyar kertgazdaság még mindig külterjes és nehezen lehet a magyar gazdát a belterjes termelés szükségességéről meggyőzni. Ennek oka a gazdatársadalom tőkehiányán és megfelelő képzettségén kívül a termelési költségek aránytalanul magas voltában keresendő. A magyar termelőnek, szemben az amerikai, holland stb. termelőkkel, számolnia kell a magas kamatteherrel, szállítási költségekkel és teherbírását erősen meghaladó közadókkal; amiből következik, hogy nem tudja tőkehiányában igénybe venni azokat az eszközöket, amelyek a termelés intenzívvé tételéhez szükségesek. A balkáni államok gyümölcstermelése a mienkéhez hasonlóan szintén kezdetleges stádiumban van. Ellenben ott, ahol a fent felsorolt okok a gyümölcs- és zöldségtermelés elé jelentékenyen kisebb

¹⁾ *Helyreigazítás.* A Magy. Stat. Szemle 1931. évf. 9. számában megjelent I. szakosztály ülésének jelentését a szalámi ipar helyzetéről nem *Brauch* Ferenc, hanem *Bokor* Adorján ismertette.

mértékben gördítenek akadályokat, pl. Olasz-, Francia-, Spanyolországban, gyümölcs- és zöldségtermelést sikerült olyan színvonalra emelni, hogy az eddig szinte konkurrencia nélkül álló amerikai gyümölcstermelésnek is versenytársává fog emelkedni. Gyümölcstermelésünk a régi megszokott mederben folyik, holott úgy termelés, mint a szállítás gyorsabbá tétele és a szállítási, s egyéb költségek csökkentése tekintetében azonnali intézkedésekre lenne szükség, különben a többi termelő országok versenye teljesen ki fog szorítani bennünket a fogyasztópiacokról, bár gyümölcsfajtáink íz tekintetében úgyszólván az egész világon versenytárs nélkül állanak.

Zöldségtermelésünk még mindig az utóbbi 30—40 évben alkalmazott módon történik. Ennek következtében a legfontosabb zöldségtermelő államokkal, ú. m. Olaszországgal és Hollandiával szemben, különösen korai zöldség és főzelékek tekintetében teljesen elmaradtunk. Olaszország, Franciaország, de különösen Hollandia zöldség- és főzelékexportja sok ezer vagónra rúg. Hollandia 8—9.000 vagón uborkát, 6.000 vagón paradicsomot exportál Németországba, ugyanakkor, amikor a mi paradicsomexportunk szervezés hiánya miatt meg sem kezdődött. Hasonló a helyzet a Németországba irányuló dinnyeexporttal.

Arra nézve, hogy mit jelenthet valamely helyesen alkalmazott állami intézkedés az export fejlesztésére, fel kell említeni a földművelésügyi minisztériumnak a szőlőexport intenzívebbé tételére tett, adótérítésben nyilvánuló intézkedését. Ennek hatása alatt a magyar exportőröknek sikerült — bár egy kicsit megkésve — a borszőlő értékesítését helyes irányba terelni. Ma a szőlősgazda sokkal jobb áron értékesítheti szőlőjét csemegeszőlő gyanánt, mintha bornak szüretelte volna le. Annál is inkább, mert nemcsak a bor ára alacsony, hanem annak értékesítése körül is számos akadály tapasztalható.

Feltétlen szükség van egy jól működő és célszerűen intézkedő olyan szakemberekből álló tanács irányítására, amely intézkedéseivel, a termelés megszervezésével, az export akadályainak elhárításával elérhetné Magyarország jelenlegi gyümölcs- és zöldségexportjának tízszeresére való fokozását.

Meg kell említeni, hogy, ha a gyümölcs- és zöldségféléket szállító vonatok a legfontosabb németországi piacra, Berlinbe, két órával hamarabb érkeznének be, úgy a kiszállított áru egy teljes nappal hamarabb lenne értékesíthető. Ilyen módon az áru minősége nem szenvedne és a berlini piacot teljesen uralhatnánk.

A bizottság ezek után áttért a gyarmatárúk és fűszerek, gyümölcsök, vetemények, zöldségek és más növényi nyersanyagok élelmezési és élvezeti célokra, dohánygyártmányok, cukor, cukorrépa-

mag és répaszeletek egységértékének a megállapítására.

A huszonharmadik szakosztály ülése május hó 27-én délelőtt zajlott le *Kertész János* kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Az ülésen jelen voltak: *Bakos Mór*, *Balogh Gábor*, *Castiglione Henrik*, *Chmura László*, *Dworak Ferenc Albert*, *Heteés Alfréd*, *Szabadi Adolf* és *Tieberger Imre* kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Donáth Sándor*, *Herpy Arnold* és *Lipp Ernő* szakértők.

A szakma általános helyzetéről az elnök terjesztett elő jelentést.

A szakosztály körébe tartozó áruk termelési viszonyai az 1929. évi termeléshez viszonyítva nagyobb változást mutatnak fel. A fogyasztás csökkenésének a termelésre való visszahatása, a szakosztály körébe tartozó áruk nagy részénél az árak visszaesésében mutatkozik.

A sportcikkék, különösen a fa, vas tornaszerek, bőrlabdák, behozatali mennyisége igen erősen csökkent; ugyancsak csökkenő irányzatot mutatnak ezen cikkek árai is. Csakis a vívócikkek behozatalában mutatkozik némi emelkedés. Egyébként a bőrdíszes áruk, acélárúk, ollók, zsebkések, különösen a luxuszeszkékek behozatalában erős visszaesés tapasztalható. A különféle díszműárúk behozatala az előző évek minimális keretei között mozog; különösen a dörzdíszműárubehozatalnál mutatkozik erős visszaesés, mert ezen áruk nagy része ma már itthon készül.

A norinbergi, díszmű és játékaru szakmára az 1930. esztendő katasztrofális helyzetet teremtett.

A fogyasztóképesség erős visszafejlődése folytán úgy a belföldön gyártott, valamint a külföldről importált árucikkek forgalmában súlyos visszaesés mutatkozik az előbbi esztendővel szemben. Néhány cikkben kivételünk csökkenését az a körülmény idézte elő, hogy Cseh-Szlovákia néhány cikkében, amelyből nekünk is jelentős exportunk volt, — olyan dumping árakon lepte el a külföldi és főleg a tengerentúli piacot, hogy a mi termelésünk nem tudott velük lépést tartani.

Az árak nagy általánosságban lefelé menő tendenciát mutatnak, kivéve azokat a cikkeket, ahol kartellek, árkonvenciók, közös eladási szervezetek akadályozzák meg a nagy versenyben kifejlődött és egészségtelen árrombolást.

A súlyos gazdasági helyzetből való egyetlen kínálkozó kivezető út egy nagyobb gazdasági egységhez való közeledés, akár preferenciális alapon, akár a vámunióhoz való csatlakozás útján.

A hangszer szakmában a termelés a nehéz gazdasági helyzet következtében ismét csökkent. A hangszer szakmában az árak 1930. évben még tartottak voltak és csak 1931. évben észlelhető ár-csökkenés. A szakmának igen nagy kárt okozott a beszélő film, mert kb. 800 elbocsátott mozzenész

van állás nélkül, akik természetszerűleg árut nem fogyasztanak. Ezenkívül 2800 cigányzenész van jelenleg állás nélkül, ami szintén nagy kárt okoz.

Hátrányosan befolyásolja az is a szakmát, hogy megszállott területre cimbalmot, tárogatót szállítani nem lehet.

A nemesfémszakmán ugyancsak erősen érezhető volt az 1930. évnek romló gazdasági helyzete.

A filmiparban a hangosfilm meghonosításával kapcsolatos nagy átalakulás, párosodva az egyre súlyosbodó gazdasági viszonyokkal, adja az 1930. évi filmipar karakterét.

A magyar filmgyártásra csak most rendezkedünk be. A Hunnia filmgyár átalakulása hangosüzemmé csak 1931 tavaszán készült el. Mindamellett négy nagyobb filmünk készült a tárgyalt évben, de ezek inkább a hangosfilm konjunktúrájának jegyében készültek és mert igen primitív eszközökkel állítottak elő, sikerük is igen mérsékelt volt. Így a magyar filmgyártást az idén is jobbra csak a riportfelvételek (a magyar híradók) és reklámfilmek képviselték.

A filmkereskedelem, dacára annak, hogy a hangosfilm meghonosítása épp a tárgyalt évre esik, igen kedvezőtlenül alakult.

A súlyos viszonyokat az a körülmény okozta, hogy a filmkereskedők az első hangosfilmek nagy sikere nyomán, — nem várva be a kialakulást, — oly megállapodásokat vállaltak, melyek a hangosfilm népszerűségének csökkenésével komoly válságba sodorták őket.

1929 szeptemberében szólalt meg nálunk elő-

szőr a film. Tagadhatatlan tény, hogy az első egy-néhány hangos, illetve beszélő filmnek igen nagy sikere volt, de ez a jelenség csak az újdonság varázsának bizonyult. A visszahatás igen hamar bekövetkezett és jelenleg az a helyzet, hogy a mozgófényképszínházak forgalma alatta marad a néma filmek idején elért forgalomnak.

Az első 15 beszélő filmpremierben (a megjelentető színházakban) 382 napig volt egyhuzamban műsoron, már az 1930/31. szezón első 15 filmje csak 234 napig, vagyis 39%-kal rövidebb ideig.

A helyzet súlyosságát növelte azon körülmény, hogy hangosfilmek licencdíja hallatlanul magas. A legdrágább némafilmek licencdíja alig haladta meg a 3.000 dollárt. Ezzel szemben ma a normál hangosfilmek kerülnek ennyibe. Egy közepes kvalitású hangosfilm 5000 dollárba, a kiválóbbak 7000—10.000 dollárba kerülnek.

Az üzleti pangás utóbb már tartózkodásra készítette a filmkereskedőket, de akkor már késő volt: vagyonuk egy részét elvesztették. Az ily körülmények között bekövetkezett filmhiány sem segített a helyzeten, mert a gyöngébb képeket még kevésbé nézte meg a közönség.

Sajnos, 1931-ben a nyomasztó gazdasági viszonyok csak növelték a válság súlyát.

A bizottság ezek után áttért a műszerek, hangszerek, órák, nemesfémek, érepenz és más értékek, a nemesfém feldolgozás termékei: drága- és fél-drágakövek és ezekből készült áruk, gomb, tű, olló, zsebkés, fésűárúk, díszműárúk, játékszerek, fényképeszeti papiros, üveglemez és film értékelésére.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — Séances d'étude.

La séance d'étude du 20 octobre 1931 a été présidée par M. Alojse Kovács. M. Théodore Szél, membre ordinaire, lut une communication ayant pour titre Le Congrès de Rome pour les études sur la population, que nous publions d'autre part.

M. le président Alojse Kovács, exprimant ses remerciements pour cette précieuse communication, souligna qu'au Congrès de Rome, M. Szél avait fait plusieurs conférences et représenté dignement la statistique hongroise.

A Társaság 1931. évi október 20-án Kovács Alajos elnöklete alatt lefolyt előadóülésén Szél Tivadar r. tag „A római Nemzetközi Népeségkutatási Nagygyűlés“ címen tartott előadást, melyet Szemlénk más helyén közlünk.

Kovács Alajos elnök köszönetet mondott az előadónak értékes előadásáért s azért is, hogy a római kongresszuson a magyar szaktudományt több előadásával oly méltóan képviselte.

Edelényi-Szabó Dénes dr. † (1881—1931).

Edelényi-Szabó Dénes dr. 1881 július 18-án Pápán született. Miután középiskolai tanulmányait 1898-ban Fiumében befejezte, a budapesti tudományegyetem jog- és államtudományi karán hallgatott előadásokat. Itt szerezte meg 1907-ben államtudományi tudori oklevelét. Időközben állást is vállalt: 1902-ben háromnegyed éven át a fiumei kormányzóságnál teljesített szolgálatot, majd még ugyanazon év szeptemberében a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalba lépett be. Először több éven át a statisztikai szakon fejtett ki buzgó munkásságot; majd 1912-ben a fogalmazási szakra került át, ahol gyorsan haladt előre s már 1921-ben miniszteri osztálytanácsossá neveztetett ki. Ugyancsak 1921-ben lett tagja a kormányjelentés szerkesztésére alakított vegyes bizottságnak, 1927-ben pedig az Országos községi törzskönyvbizottságnak is. A Magyar Statisztikai Társaság 1928-ban választotta be rendes tagjai közé. Nagyrértékű munkásságát váratlanul félbeszakító, hosszúságos, kínos betegség után 1931 október hó 31-én hunyt el. Temetésén *Kovács Alajos dr.* h. államtitkár, a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal elnöke a következő szavakkal búcsúztatta el a hivatal tudós halottját:

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal tisztviselői nevében mondok utolsó Istenhozzádot kartársunknak, *Edelényi-Szabó Dénesnek!* Őt is elérte legtöbb tisztviselőnek a végzete: letört, vége szakadt életének, mielőtt a megérdemelt nyugalmat élvezhette volna. Közel 30 évig szolgálta a statisztikai hivatalt becsülettel, szorgalommal és kötelességtudással. Pontosságban és lelkiismeretességben egyike volt az elsőknek kartársai között.

De nemcsak pontos és lelkiismeretes tisztviselője volt hivatalunknak, hanem könyvtárunknak hosszú éveken át tudós és szakavatott vezetője.

Valósággal benne élt könyveiben, szeretettel és sokoldalú tudással foglalkozott velük. Mintaképe volt a szerény, magábavonult tudós, akinek a régi könyvekben, levéltári iratokban való búvárkodás és azokból való adatgyűjtés szinte élet-eleme volt. Bámulatos szorgalommal gyűjtötte az anyagot és adatokat egy-egy általa felvetett témához. Semmi fáradságot és költséget nem sajnált, hogy a helyszínén szerezze be azokat. Így Komárom vármegyére vonatkozó nagy munkájához bejárta a megye valamennyi községét és a temetők sírköveiről is gyűjtötte a genealógiai adatokat.

Újabban szabadságát minden évben Olaszország felső részén töltötte, csak azért, hogy a Valdens-eket, az olasz protestánsokat, kikről igen sok adatot gyűjtött, a helyszínén tanulmányozhassa. Sajnos, betegségét is itt szerezte, mely korai halálát okozta.

Edelényi-Szabó Dénes nem volt produktív ember. Tudomásunk szerint csak két nagyobb tanulmányt írt, egyiket Komárom vármegye községei felekezeti és nemzetiségi viszonyainak alakulásáról a mohácsi vész óta, a másikat Magyarország közjogi alkatrészeinek és törvényhatóságainak területi változásairól. Mindkét munkája évenként, mondhatni évtizedeken át folytatott adatgyűjtéseinek az eredménye és valóságos forrásmunka. Történeti, földrajzi és statisztikai tekintetben is kiváló mű mind a kettő. Ezenkívül rengeteg feljegyzés, vázlat és írásanyag maradt utána különböző genealógiai, történeti, statisztikai, sőt teológiai témákról, amelyeknek kidolgozására már nem maradt ideje.

A Magyar Statisztikai Társaság is egyik kiváló tagját gyászolja benne, mi pedig, kartársai, őszinte részvétellel álljuk körül ravatalát és kegyelettel őrizzük meg munkás életének emlékét.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

Személyi hírek — Nouvelles personnelles.

Az osztrák Szövetségi Statisztikai Hivatal elnöke, *Breisky Walter* volt alkancellár, aki a Magyar Statisztikai Társaságnak külföldi tiszteletbeli tagja, a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek pedig rendes tagja s számos világtudományos résztvevője, 1931 október 1-én súlyos szembaja miatt nyugalomba vonult. Elnöki munkásságához fűződik az osztrák statisztikai szerv háború utáni újjászervezésének, nemzetközi tekintélye emelésének érdeme. *Breisky* egyik irányítója Ausztriában a konjunktúrakutatás-

nak is. Utóda *Drexler Károly* udvari tanácsos, vorarlbergi képviselő lett.

A közel százéves, 1833-ban életrekeltett *Mexikói Földrajzi és Statisztikai Társaság Kőrösi Albin* földrajztanárt levelezőtaggá választással tüntette ki.

Brentano Lujo † (1844—1931). 1931 szeptember 9-én hunyt el a német közgazdászok és társadalompolitikusok nesztora, *Brentano* professzor. *Brentano* a Schmoller köréhez tartozó történelem-iskola markáns egyéniségeinek egyike volt, akit azonban a gazdasági liberalizmus mellett vallott fel-fogása választott el az iskola legtöbb követőjétől.

Brentano négy évtizednél hosszabb időt töltött el az egyetemi katedrán: 1872-ben lett a boroszlói egyetem tanára, majd a strassburgi, bécsi, lipcei és müncheni egyetemen tanárkodott 1914-ig, mely évben nyugalomba vonult. „Geschichte der englischen Gewerkvereine“ c. 1871-ben megjelent művét úttörő hely illeti a német szociálpolitikai irodalomban; hatalmas irodalmi munkásságának számos más terméke foglalkozott még a munkáskérdésekkel. Elméleti közgazdasági tanulmányai ugyancsak alapvető értékűek. Minthogy munkáiban a statisztikai módszert is szerencsés kézzel alkalmazta, a Nemzetközi Statisztikai Intézet már 1886-ban tagjai közé sorozta; egyik ismert dolgozata (*Die Malthusche Lehre und die Bevölkerungsbewegungen des letzten Dezenniums*, 1909) kifejezetten statisztikai tárgyú s így a német szociálpolitika és közgazdaságtan gyászában a statisztikai tudomány is osztozik. A Magyar Tudományos Akadémia pedig *Brentanoban* külltagját vesztette el

Népességi kérdések tudományos vizsgálatára alakult nemzetközi egyesület.

Une organisation internationale pour l'étude des questions démographiques.

Egy új népességkutató egyesület megalakítására irányuló törekvések az 1927 augusztus 31—szeptember 3-i ú. n. *Népességi világkongresszus* alatt és után öltöttek határozottabb formát. Ezen az erősen egyoldalú (neo-malthusianista jellegű) kongresszuson kilenc tagból álló bizottság kapott mandátumot a népességi problémák vizsgálatával foglalkozó nemzetközi tudományos szervezet megalakításának előkészítésére. Egy évvel később, 1928 július 4-én a *Bernard L.* elnöklete alatt Párizsban megtartott *első közgyűlésen* megalakult az egyesület, de már szigorúan kikapcsolva működési köréből a vallási, erkölcsi és politikai szempontokat. Alapszabályai szerint a cél a népességi kérdésekre vonatkozó tudományos vizsgálatok szélesebb körben — a demográfián kívül a közgazdaságtan, társadalomtan, biológia, mezőgazdaságtan stb. határszéli területén — való eszközlése, a kutatási eredmények megvitatása, közreadása, információk kicserélése; mindezt a meglévő nemzetközi intézményekkel karöltve s a statisztikai adatok kettős publikálását elkerülve szándékozik az új egyesület megvalósítani. A nemzetközi központ mellett mint helyi szervek tevékeny részt vesznek a munkálkodásban az egyesülethez csatlakozó tagállamok nemzeti szervezetei, *országos csoportjai*: a népességi kutatás előmozdítására létrehozott külön bizottságok, vagy az ilyenek szerepkörét elvállaló meglévő egyesületek, illetve társasági szakosztályok. Ez ideig főleg az olasz és az amerikai nemzeti csoport munkálkodott eredményesen, míg a többi országos szerv, sőt általában az egész nemzetközi egyesület te-

vékenysége nem nagyon ismeretes. Tény azonban, hogy már az első közgyűlési jelentés 21 tagállamról ad számot s ez a szám azóta bizonyára emelkedett (Magyarország neve azonban tudunkkal máig nem szerepel a tagállamok sorában). Hogy az új nemzetközi munkaműhelyben a kutatási vágy és szándék nem aludt ki, erre mutat még a megkezdett munka újabb állomását jelző, 1931 jún. 15—19-én megtartott *második közgyűlés*, melyre számos európai állam küldötte el képviselőjét Londonba. A legnépesebb és legagilisabb az Egyesült Államok delegációja volt. A közgyűlésen alapszabálmódosítások és választások mellett, melyek során az alakulóülésen elnökké választott, most lelépő *Pearl R.* utóda *Close Ch.* lett az elnöki székben, tudományos előadások domináltak a napirendet. Ezek közül kiemelendők a következő tanulmányok: *Dublin*: Az amerikai élveszületési arány alakulása a jövőben; *Lotka*: Egy gyarapodó népesség struktúrája; *Whelpton*: Az Egyesült Államok népgyarapodási arányának gyors esőkénése 1920 óta és ennek következményei; *Fairchild*: A népességi teória új szempontjai; *Wicksell*: A viszonylag kevésse változó házassági arány kihatásai; *Bowley*: A brit népesedési tendencia közgazdasági kilátásai; *Methorst*: Az 1907—1911. években Hollandiában kötött házasságok újabb adatainak analizálásánál követelt módszerek; *Edin*: Az egyes társadalmi osztályok termékenysége Stockholmban. — A nemzetközi egyesülés munkásságának intenzívebbé tételére *Dublin*, az amerikai nemzeti bizottság (csoport) elnöke nagyobb anyagi támogatást helyezett kilátásba. *Fischer* német tudós meghívására az egyesület elhatározta, hogy a következő közgyűlést 1934-ben Németországban rendezi meg.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

Cseh-Szlovák Statisztikai Társaság (*Československá Statistická Společnost*). A Társaság harmadik évi közgyűlését 1931 július 19-én tartotta meg *Mildschuch* professzor elnöklete alatt. Az elnökség beszámolójából kitűnik, hogy a gazdasági válság s a fokozott elfoglaltság ennek az akadémikus jellegű testületnek működésére is reányomta bélyegét: az érdeklődés általában nem megfelelő, anyagi nehézségek miatt pedig tagdíjfizetési kötelezettség bevezetésére gondolnak. Mindössze öt előadás alkotta az évi működés gerincét: az 1930. évi ipari üzemi számlálás módszeréről *Malik* adott elő, az államfizetési mérlegéről, továbbá az ideális adó problémájáról *Smutny* számolt be, a népszámlálással *Bohac* foglalkozott s a statisztikai sorok konjunk-

¹⁾ A cseh-szlovák társaság szervezetét és történetét *I. M. Stat. Szemle* 1931. évf. 392. l., az egyiptomi társulatét 1929. évf. 223. l.

turális hullámzásának kérdéseit *Hraše* vizsgálta. Ezenkívül a közgyűlési tárgyrenden *Janko* „Statisztika és matematika“ c. előadása szerepelt. Említésre méltó, hogy az előadók által felvetett gondolatokat külön vitáuléseken beszéltek meg a társulat tagjai; továbbá, hogy jövőben az előadásokért tiszteletdíj jár (függetlenül a statisztikai szerv kiadványaiban is közlésre kerülő előadások szerzői tiszteletdíjától). A Társaság néhány vezetőtagja a külföld statisztikai egyesületeinek munkásságát, — köztük a Magyar Statisztikai Társaságét is — alaposan áttanulmányozza és arról a hivatalos statisztikai szerv kiadásában megjelenő „Statistický Obzor“-ban behatóan számot ad; ugyanez a folyóirat publikálja az előadások és a vita szövegét.

Société Royale d'Économie Politique, de Statistique et de Législation (Kairó). A közgazdasági, statisztikai és jogi tudományok ápolására alakult egyiptomi testület 1931 április 14-i közgyűlésén felolvasott főtitkári jelentés megemlíti, hogy az 1930. év folyamán tizenhárom előadás hangzott el a Társaság tagjai előtt. Az előadások eléggé arányosan oszlottak meg a három tudományszakma között, 1931-ben azonban az aktuális gazdasági események megvitatása kerül a társulati tevékenység középpontjában. A Társaság „*L'Égypte contemporaine*“ c. értékes folyóirata az előadásokon kívül nagyobb, érdekes dolgozatokat, gazdag statisztikai és bibliografiai anyagot ad közre. A közgyűlést a Társaság elnöke, *Peter F.* vegyesbírósi elnök vezette.

Adatok a gümőkórbetegek sorsáról.

Renseignements sur les tuberculeux.

A gümőkórletalítás a tuberkulózisstatisztika egyik számokban legnehezebben kifejezhető problémája. Egy-egy év gümőkórhalálozási számának az illető év tuberkulózis betegszámához való viszonyítása ugyanis csupán fogyatékos és megtévesztő képet ad a letalítás valóságos alakulásáról. Mert még ott is, ahol a bejelentett gümőkóros esetek száma ismeretes, ez az adat nem ad alkalmas számítási alapot, egyrészt, mivel egy éven belül vagy az évek során többször bejelentett betegek a statisztikában is *többször* számbavevőknek, másrészt, mert régi tapasztalat, hogy a bejelentett esetek száma még bejelentési kötelezettség mellett is erősen *hiányos*. Egy év mortalitási számának az ugyanazon évben bejelentett betegek számával való szembeállítás azonban elsősorban azért nem helytálló eljárás, mert a gümőkórhalottak nem egy, hanem *több év* jóval szélesebb *gümőkóros betegrétegéből* kerülnek ki. A norvég statisztika ezért figyelemreméltó módszerrel törekszik a tuberkulózis morbiditási és letalítási probléma közelébe férközni. Eljárása, melynek eredmé-

nyeit *Oslóra* vonatkozó adatokkal *Roesle* ismertette a „Münchener Medizinische Wochenschrift“-ben, abban áll, hogy minden nyílt gümőkóros esetet — minden szerv gümőkórmebetegedését s nemcsak az állandóan orvosi kezelés alatt álló eseteket — *egyéni lajstromokba* vezetnek be és minden bevezetett eset lefolyását pontosan figyelemmel kísérik. Tehát a lajstromokat az esetleges elköltözések vagy elhalálozások figyelembevételével kiigazítják s időről időre nemcsak az új megbetegedéseket jegyzik fel, hanem a gyógyulás tényét is regisztrálják. Minthogy az adatgyűjtésnek ez a módja Norvégiában 1900 óta folyik s a fertőzés szempontjából számbajövő nyílt tuberkulózis lefolyásának maximális tartama általában 20 év, 1920 óta évről-évre kiszámítható az a tiszta és az 1900 óta lajstromba vett, az illető évben még életben lévő összes betegeket is számbavevő, tehát mondhatni *teljes beteglétszám*, melyből a kutatót év gümőkórhalottjai származnak. Ezen az alapon haladva, az oslói statisztika (részben a gümőkór elleni küzdelem eredményeképpen) némi javulást jegyzett fel a tuberkulózis terén. 1920-ban ugyanis a nyilvántartott gümőkórbetegek tiszta száma 4.183 volt. 1927-ben pedig csupán 3.401; az ezer lélekre eső arány (a tiszta morbiditási hányados) tehát 16·03-ról 13·55-re csökkent, amiben mindenesetre az is kifejezésre jut, hogy egyes influenzajárványos években a normálisnál nagyobb mértékben, időnek előtte hűnyt el számos gümőkórbeteg. Ami abból is kitűnik, hogy az új gümőkóros betegek száma (1920 : 734, 1927 : 695) és aránya (ezer lélekre 2·81, ill. 2·77) alig enyhült. A mortalitási statisztika szerint viszont ismét kimutatható a javulás, amennyiben az 1920. évi 532-es gümőkórhalálozási számmal szemben 1927-ben 383 oslói tuberkulózis halálozás áll. Hasonlóképpen javult a szimptomamentessé lett, tehát gyógyultnak minősített esetek száma, és pedig az 1920. évi 124-ről az 1927. évi 229-re. Hogy azonban e javulás ellenére a gyógyulási eredmény a gümőkór terén még mindig csekély, ezt az illető évekre nyilvántartott teljes betegállományhoz való viszonyítás láttatja:

	A szimptomamentesen meggyógyult esetek (gyógyulási eredmény)	A halálozások (letalitás)	Az év végén továbbra is nyilvántartott esetek
	az ill. évre nyilvántartott teljes beteglétszám százalékában		
1920-ban . . .	2·98	12·7	84·3
1927-ben . . .	6·73	11·3	82·0

Vagyis még a kedvezőbb 1927. évre nyilvántartott egész (3.401 főnyi) betegállagnak is több mint nyolctized része betegen lépte át a következő év küszöbét s egy év leforgása alatt csak minden 16-ik gümőkórbeteg gyógyult ki bajából, míg minden 9-ik a súlyos kór áldozata lett.

A fejenkinti búzafogyasztás visszaesése.*La régression de la consommation de froment par tête d'habitant.*

A fejenkinti búzafogyasztás a háború után lecsökkent. A visszaesés mértéke területileg különböző, a tengerentúl általában nagyobb, mint Európában. A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet adatai szerint az egy főre jutó fogyasztás kg-ban a következő:

	1909/13	1925/29
Európa	130	130
Kanada	314	214
Egyesült-Államok	147	125
Argentína	171	149
Ausztrália	160	146
Világátlag	66	63

A világátlag számításánál jelentékeny területek (Szovjet-Unió, Kína, Törökország) figyelmen kívül maradtak.

Az építkezések nemzetközi adatai.*Données internationales sur la construction d'habitations.*

A Népszövetség az építkezések alakulásáról a következő adatokat közli:

	E z e r b e n				
	1923	1927	1928	1929	1930
Anglia és Wales ¹⁾	82	256	168	203	162
Németország ²⁾	126	306	330	339	330
Cseh-Szlovákia ²⁾	11.1	22.1	34.8	26.1	22.8
Ausztria ³⁾	1.2	2.7	4.7	7.0	.
Dánia ³⁾	4.8	4.8	4.3	5.8	6.3
Franciaország ³⁾	1.7	2.4	4.1	6.0	5.4
Svájc ³⁾	.	10.5	12.0	12.9	14.5
Magyarország⁴⁾	.	14.8	17.3	16.4	12.5
Lengyelország ⁴⁾	2.1	16.1	14.3	20.3	.

¹⁾ Házak. — ²⁾ Lakások. — ³⁾ Lakások, csak főváros. — ⁴⁾ Szobák, csak főváros.

Bár az adatok nem homogének s az országok közti összehasonlításra nem alkalmasak, kiolvasható belőlük, hogy 1927-ben az építkezések már világszerte erősebb lendületben voltak s a legtöbb helyen a következő években — néhol még 1930-ban is — fokozódtak.

A fejenkinti külforgalom nemzetközi adatai.*Données internationales sur les importations et les exportations par tête d'habitant.*

Az alábbi kimutatás a külforgalomból egy-egy lakosra jutó részesedés országok közötti mértékéről tájékoztat. Az országokat az 1930. évi behozatali érték nagyságának sorrendjében tüntetjük fel. Az értékadatok a tiszta áruforgalomra vonatkoznak.

A kimutatás élén Izland és Dánia áll. Azt lehetne gondolni, hogy vezetőhelyüket a köztük

Ország	Behozatal egy lélekre 1930-ban,	Kivitel eső aránya pengőben
Izland	736	669
Dánia	707	657
Németalföld	706	500
Svájc	689	476
Belgium és Luxemburg	588	500
Nagy Britannia	580	345
Norvégia	572	364
Kanada	568	505
Ir szabad állam	526	420
Svédország	414	388
Ausztrália	377	362
Ausztria	324	222
Argentína	311	259
Franciaország	284	232
Németország	221	255
Finnország	205	210
Cseh-Szlovákia	179	199
Lettország	172	145
Egyesült-Államok	145	176
Esztország	134	131
Olaszország	127	87
Görögország	126	68
Spanyolország	119	112
Magyarország	96	105
Portugália	93	35
Japán	85	79
Litvánia	75	81
Jugoszlávia	59	51
Lengyelország és Danzig	46	51
Albánia	44	16
Románia	42	53
Bulgária	33	44
Brazília	34	42
Oroszország	19	19
Brit-India	11	15
Kína	8	5

levő — bár 1918 óta már laza — államkapcsolatból adódható egymásközti élénk árucseré okozza. Ez azonban legfeljebb Izland bevitele szempontjából áll, amelyben Dánia körülbelül egyharmad arányban részesedik, Dánia bevitele és kivitele szempontjából az izlandi kontingens kevéssé jelentős. Megjegyezzük, hogy táblázatunkban az Európán kívüli államok közül csak néhány fontosabb szerepel. A táblázatban nem szereplő más világrészbeli országok, illetve területek közül Új-Zéland fejkvótája Izlandénál is nagyobb. Magyarország fejenkinti behozatala és kivitele a közepesnél jóval kisebb. Az 1930. évi fejenkinti értékadatok a két-három év előtti adatokhoz képest nagy visszaesést mutatnak, aminek a forgalom megcsappanásán kívül az ár-színvonal süllyedése is oka.

Az elveszett és hajótörést szenvedett kereskedelmi hajók statisztikája.

Statistique des navires commerciaux perdus ou naufragés

A „Bureau Veritas“ adatai szerint az elveszett és hajótörést szenvedett hajók száma és tonnataralma bruttó regisztertonnában a következően alakult:

A hajó zászlaja	Év	Elveszett		Hajótörést szenvedett	
		hajó	br. regiszter tonna	hajó	br. regiszter tonna
Brit	1929	237	176.047	130	244.409
	1930	91	87.301	99	263.730
Dán	1929	12	13.297	4	4.534
	1930	13	7.775	1	472
Egy. Állam.	1929	128	106.639	103	394.585
	1930	41	49.777	68	275.160
Francia	1929	52	35.051	41	86.304
	1930	19	13.110	15	39.642
Görög	1929	14	35.111	6	20.872
	1930	9	24.332	8	23.906
Holland	1929	8	4.017	14	26.909
	1930	2	6.987	11	18.064
Japán	1929	39	72.795	28	56.177
	1930	31	62.494	33	51.790
Német	1929	31	27.328	9	7.883
	1930	18	36.321	6	18.523
Norvég	1929	33	21.523	11	30.937
	1930	16	19.735	5	19.722
Olasz	1929	43	40.067	45	124.211
	1930	21	11.771	28	61.673
Portugál	1929	12	13.356	2	4.839
	1930	6	6.198	1	414
Spanyol	1929	11	20.701	12	14.942
	1930	13	9.541	5	9.196
Svéd	1929	10	7.596	11	3.774
	1930	9	10.764	7	4.880
Török	1929	1	1.269	1	1.543
	1930	1	621	3	6.784
Egyéb	1929	48	35.799	17	23.971
	1930	34	32.776	7	8.661
Összesen	1929	679	610.596	434	1.045.890
	1930	324	379.503	297	808.617

Az adatok feltehetően a kis hajókat is magukban foglalják, amit azért említünk meg, mert a *Lloyd's Registernek* a kereskedelmi hajóállományról Szemlénkben is többször tárgyalt adatai csupán a 100 bruttó regisztertonnás és ennél nagyobb kereskedelmi hajókra vonatkoznak. A *Lloyd's Register* szerint e kategóriában a vezető országok állománya a következő (1931. év elején):

Ország	Hajó	Millió r.-tonna
Nagy-Britannia ¹⁾	8.157	20,3
Egyesült Államok	3.433	11,1
Japán	1.969	4,3
Németország	2.171	4,3
Norvégia	1.990	4,1

¹⁾ Észak-Irországgal, de a brit birtokok hajói nélkül. A brit birtokok 2.529 hajóval rendelkeztek, melyeknek regisztertonnatartalma 8,1 millió volt.

Ez a sorrend bizonyára a 100 tonnán aluli hajók beszámítása esetén sem sok változást szenvedne. Ezzel szemben kimutatásunknak az összes kereskedelmi hajókra vonatkozó adatai az elveszett és hajótörést szenvedett hajók együttes számáról és tonnataralmáról a következő sorrendet adják (1930):

Zászló	Elveszett és hajótörést szenvedett hajó	r.-tonna
Brit	190	357.031
Egy.-Államok	109	324.937
Japán	64	114.284
Olasz	49	73.444
Francia	34	52.752
Német	24	54.844

Az egyes években történt pusztulás egészen különböző méretű. Így pl. a vezetőhelyen álló brit zászló alatt 1929-ben 367 hajó veszett el vagy szenvedett hajótörést, 1930-ban már csak 190.

Hajófajok szerint vizsgálva a veszélyeztettséget, említésreméltó, hogy az elveszett 91 brit hajó közül 57 volt gőzös, 11 motoroshajó és 23 egyéb hajó, míg a hajótörést szenvedett 99 brit hajóból 93 volt gőzös, a többi egyéb hajó volt; a motoroshajók közül egy sem szenvedett hajótörést.

A rádió elterjedése.

La diffusion de la T. S. F.

A német Reichs-Rundfunk-Gesellschaft adatai szerint a *rádióelőfizetők* (engedélyesek, hallgatók) száma az egyes államokban a következő:

Ország	Időpont	A rádió-előfizetők száma	Egy rádióra eső lélekszám
Egyesült Államok	1930 VII.	12,824.800	10
Németország	1931 IV.	3,731.681	17
Nagy-Britannia	1931 III.	3,590.752	13
Japán	1930 IX.	730.000	88
Oroszország	1929 X.	554.328	290
Svédország	1931 III.	510.130	12
Kanada	1931 I.	472.531	21
Dánia	1931 IV.	449.000	8
Németalföld	1931 I.	427.230	19
Ausztria	1931 II.	414.140	16
Ausztriai Á.-sz.	1931 I.	329.465	20
Cseh-Szlovákia	1931 II.	324.565	45
Magyarország	1931 X.	314.517	28
Lengyelország	1931 III.	275.805	113
Olaszország	1931 I.	176.356	237
Svájc	1931 III.	107.036	38
Finnország	1931 I.	106.559	32
Norvégia	1931 III.	91.852	31
Románia	1931 I.	51.199	348
Mexikó	1931 I.	50.225	327

Jugoszlávia	1931 III. 15.	46.465	300
Új-Zéland	1929 III. 15.	44.084	34
Lettország	1931 I. 1.	38.740	49
Ir szabad állam	1931 I. 1.	26.000	113
Délafrikai Unió	1931 I. 1.	25.416	313
Danzig	1931 I. 1.	17.595	23
Esztország	1931 I. 1.	13.440	83
Litvánia	1931 I. 1.	11.588	202
Saarvidék	1931 I. 1.	9.904	66
Bulgária	1931 I. 1.	3.024	1.966
Izland	1931 I. 1.	2.800	34
Törökország	1931 I. 1.	1.700	612
Görögország	1931 I. 1.	1.626	3.932

Az előfizetők száma kimagasló az Egyesült Államokban: már a múlt év közepén megközelítette a 13 milliót. 1926-ban az egész világon körülbelül annyi rádióhallgató volt, mint most az Egyesült Államokban (1926-ban az Egyesült Államok rádió-zóinak száma 4 és fél millió volt).

Az Egyesült Államok után Németország és Nagy-Britannia rendelkezik a legtöbb rádióval, illetve hallgatóval. Számuk mindkét országban felülmúlja a 3 és fél milliót, míg az utánuk következő Japánban csak $\frac{3}{4}$ millió rádióelőfizető van.

Az egyes országok rádióval való ellátottságáról azonban hívebb képet ad a lélekszámnak a rádiókészülékekkel való összevetése. E szempontból Dánia vezet, ahol egy rádióra 8 lélek jut. Az Egyesült Államokban 10, Svédországban 12, Nagy-Britanniában 13, Ausztriában 16, Németországban 17, Németalföldön 19, az Ausztráliai Államszövetségben 20, Kanadában 21, Danzigban 23, Magyarországon 28 lélek jut egy készülékre. Feltűnő az északi államok nagy rádiókultúrája. Magyarország aránya jó, többek között Svájc, Cseh-Szlovákia, Lengyelország, Olaszország, Jugoszlávia, Románia (348) arányszámát jelentősen meghaladja. Legrosszabb a kimutatásban felsorolt államok közül Görögország közel 4 ezres aránya, Bulgáriában is megközelíti az arányszám a kétezret.

Megemlítjük, hogy a világ *rádióállomásainak* száma a németbirodalmi postamisztérium közlése szerint a f. év elején 29.777 volt, amelyből a közlekedés céljait 23.911 állomás szolgálta. A szárazföldi állomások száma a hajókon és léghajókon lévő állomásokhoz képest aránylag kicsiny.

A termelés indexeinek alakulása.

Les variations des indices de la production.

A termelési indexek a gazdasági válság hatása alatt a legtöbb országban erősen visszaestek. Az 1928. évi termelést 100-nak véve, az *általános termelési indexek* a Népszövetség havi füzeté szerint a következően alakultak:

Ország	1929	1930	1931
	á t l a g		jul. v. aug.
Egyesült-Államok ¹⁾	107·2	86·5	74·8
Franciaország ²⁾	109·4	110·2	95·3
Kanada ¹⁾	111·6	94·9	80·2
Lengyelország	99·8	82·2	71·8
Nagy-Britannia	106·0	97·9	³⁾ 87·3
Németország	101·4	83·6	73·2
Oroszország	124·3	152·9	.
Svédország ⁴⁾	122·7	119·1	93·6

¹⁾ Szezónváltozások kiküszöbölve. — ²⁾ Szezónváltozások részben kiküszöbölve. — ³⁾ Az év 2. negyedének indexe. — ⁴⁾ Az 1928. évi termelés a munkaviszályok miatt gyenge volt.

Az adatok szerint 1928-hoz képest az 1929. évi termelés általában növekedett. 1930-ban az indexek rohamosan süllyednek s a folyó évben a depresszió még jobban kimélyült. Oroszországban kivételesen 1930. évben is erős emelkedés volt. 1930 végére az 1928 = 100 alapon számított index 193·2-re ugrott fel.

A *termelés speciális indexei* közül ugyancsak 1928 = 100 alapon, a textilindex Franciaországban a folyó évi augusztusig 65·7-re, a gépipari termelés indexe Lengyelországban augusztusig 55·8-ra esett alá (utóbbi indexet a végzett munkaórák alapján számítják). E minimumokkal szemben az adattal szereplő államok közül legjobb az Egyesült Államok és Japán textilindexe: 95·3 (júl.) s Franciaország gépipari és hajóépítési indexe: 100·0 (júl.) 97·8 (aug.).

A termelés erős hanyatlásáról általában csak 1928—29-hez, de nem a korábbi évekhez való viszonyításban beszélhetünk. A termelés újabb adatai főképen azért tűnnek túlságosan alacsonyoknak, mert 1928—29-ben a termelés igen felfokozott mérveket öltött. Ha pl. az általános termelési indexet 1925-ös alapon számítjuk, azt találjuk, hogy az index 1930-ban világátlagban 107 volt. Az élelmiszerekre és nyersanyagokra vonatkozó emez általános termelési indexről a Népszövetség a következő részletesebb képet adja (1925 = 100):

	1929	1930
Európa	117	113
Észak-Amerika	105	97
Többi világrészek	108	110
Világ	111	107

A termelés tehát 1930-ban 7%-kal meghaladta az 1925. évi termelést s bár az 1931. év eddig eltelt hónapjaiban számos országban s több termelési ágban rendkívüli visszaesések voltak is, végső eredményben az 1931. évi világtermelés generális színvonalja nem marad el jelentékenyebben az 1925. évi színvonal mögött.

Csupán a mezőgazdasági termelésre vonatkozó világindeks 1925 = 100 alapon 1929-ben 105, 1930-ban 106 volt.

Nemzetközi jelzőtábla, 1930.

Ország	Territoire	Lélekszám — Population	Népsűrűség Densité de la popul.	Óstern. fogl. népesség Population se livrant à la product. du sol	Élvezületés Nés-vivants	Halálozás — Décès	Term. szaporodás Accroissement naturel	Munkanélküliek ²⁾ Chômeurs ²⁾	Szántóföldterület ¹⁾ Étendue des champs labourés ¹⁾	Búzatermés Production de froment	Kő- és barnaszén ter- melés ⁴⁾ — Prod. de houille et de lignite ⁴⁾	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Külkereskedelmi mérleg — Balance du commerce extérieur
	1.000 km ²													
Egyesült All. ...	7.839	123.113	15.71	26.3	¹⁾ 18.9	¹⁾ 11.9	¹⁾ 7.0	.	18.4	231.598	482.107	17.805	21.582	+ 3.777
Argentína ...	2.793	11.193	4.01	16.8	¹⁾ 30.1	13.6	16.5	.	.	73.865	.	3.329	2.913	— 416
Ausztráliai Állam-Szöv.	7.704	6.439	0.84	22.9	¹⁾ 20.3	¹⁾ 9.5	¹⁾ 10.8	105	1.5	55.793	¹⁾ 11.122	2.410	2.316	— 94
Ausztria ...	84	6.704	79.81	31.9	16.8	13.5	3.3	295	23.0	3.098	2.054	2.166	1.491	— 675
Belgium ...	30	8.060	268.67	19.1	¹⁾ 18.2	¹⁾ 15.0	¹⁾ 3.2	64	40.6	3.687	27.406	4.919	4.175	— 744
Bolivia ...	1.333	3.000	2.25	¹⁾ 148	¹⁾ 291	+ 143
Brazília ...	8.525	41.079	4.82	¹⁾ 250	1.444	1.791	+ 347
Brit-India ...	4.675	351.451	75.18	72.3	¹⁾ 34.3	¹⁾ 23.9	¹⁾ 10.4	.	46.4	105.191	22.951	3.868	5.199	+ 1.331
Bulgária ...	103	5.944	57.71	82.4	¹⁾ 30.1	¹⁾ 17.8	¹⁾ 12.3	.	33.7	15.859	600	189	256	+ 67
Cseh-Szlovákia	140	14.733	105.24	40.3	22.7	14.2	8.5	240	43.9	14.446	25.909	2.652	2.954	+ 302
Csile ...	752	4.271	5.68	36.6	40.1	24.8	15.3	.	2.7	10.084	1.435	971	921	— 50
Dánia ...	43	3.542	82.37	34.8	¹⁾ 18.6	¹⁾ 11.2	¹⁾ 7.4	71	60.1	2.850	.	2.494	2.316	— 178
Délafrikai Unió	1.222	7.955	6.51	31.2	26.6	9.1	17.5	.	3.1	2.796	11.890	1.648	892	— 756
Esztország ...	48	1.117	23.27	65.6	17.4	14.9	2.5	6	22.7	344	.	150	147	— 3
Finnország ...	388	3.370	8.69	68.9	¹⁾ 22.6	¹⁾ 16.2	¹⁾ 6.4	9	6.4	324	.	744	766	+ 22
Franciaország	551	41.400	75.14	38.3	18.1	15.7	2.4	23	41.2	62.901	54.265	11.712	9.583	— 2.129
Görögország ...	130	6.394	49.18	53.7	¹⁾ 28.7	¹⁾ 18.2	¹⁾ 10.5	.	10.7	2.879	¹⁾ 52	802	438	— 364
Holland-Kelet- India ...	1.900	60.731	31.96	58.5	.	1.695	1.911	2.758	+ 847
Ir szabadállam	69	2.945	42.68	52.1	19.8	14.1	5.7	26	22.6	.	.	1.540	1.235	— 305
Japán ...	382	64.448	168.71	.	¹⁾ 32.7	¹⁾ 19.8	¹⁾ 12.9	362	15.8	8.039	29.320	4.245	4.030	— 215
Jugoszlávia ...	249	13.931	55.95	10	28.3	24.223	2.000	796	684	— 112
Kanada ...	9.543	9.860	1.03	35.0	¹⁾ 24.0	¹⁾ 11.6	¹⁾ 12.4	37	2.7	107.736	11.411	5.625	5.003	— 622
Kína ...	11.081	474.418	42.78	13.567	¹⁾ 15.000	¹⁾ 4.685	¹⁾ 3.575	— 1.110
Kolumbia ...	1.150	8.000	6.96	.	¹⁾ 29.5	¹⁾ 13.8	¹⁾ 15.7	¹⁾ 704	¹⁾ 646	— 58
Kuba ...	114	3.608	31.65	48.6	¹⁾ 1.236	¹⁾ 1.550	+ 314
Lengyelország	388	31.148	80.28	75.9	32.8	15.8	17.0	300	46.7	21.700	37.518	1.435	1.554	+ 119
Lettország ...	66	1.900	28.79	68.0	¹⁾ 18.8	¹⁾ 15.0	¹⁾ 3.8	10	25.5	1.000	.	325	272	— 53
Litvánia ...	56	2.340	41.79	79.4	27.4	15.9	11.5	.	47.1	2.886	.	178	190	+ 12
Magyarország	93	8.684	93.38	58.2	24.9	15.4	9.5	26	60.0	22.953	2.870	833	910	+ 77
Mexikó ...	1.969	16.404	8.33	63.0	2.8	3.068	¹⁾ 1.060	998	1.630	+ 632
Nagy-Britannia	243	45.936	189.04	¹⁾ 6.8	16.8	11.7	5.1	1.854	³⁾ 22.6	11.490	247.671	26.549	15.814	— 10.735
Németalföld ...	34	7.921	232.97	23.6	23.1	9.1	14.0	81	28.5	1.353	12.259	5.545	3.941	— 1.604
Németország ...	469	64.104	136.68	30.5	17.5	11.1	6.4	4.384	43.9	37.889	175.123	14.134	16.369	+ 2.235
Norvégia ...	324	2.810	8.67	36.8	17.4	10.4	7.0	27	2.5	211	.	1.613	1.028	— 585
Olaszország ...	310	41.868	135.06	56.1	26.0	13.7	12.3	642	44.2	57.375	366	5.164	3.616	— 1.548
Oroszország ...	21.176	161.006	7.60	86.7	¹⁾ 42.7	¹⁾ 18.8	¹⁾ 23.9	.	.	.	45.566	3.106	3.040	— 66
Peru ...	1.378	6.350	4.61	¹⁾ 178	290	526	+ 236
Portugália ...	90	6.661	74.00	57.5	32.5	18.6	13.9	.	.	3.577	¹⁾ 207	.	.	.
Románia ...	295	17.820	60.41	79.5	¹⁾ 34.3	¹⁾ 21.6	¹⁾ 12.7	36	44.1	35.590	1.030	762	966	+ 204
Spanyolország	503	22.940	45.61	56.1	28.9	17.3	11.6	.	28.3	39.733	7.360	2.693	2.703	+ 10
Svájc ...	41	4.082	99.56	25.9	17.2	12.2	5.0	.	12.3	1.452	.	2.789	1.926	— 863
Svédország ...	448	6.142	13.72	40.7	¹⁾ 15.2	¹⁾ 12.2	¹⁾ 3.0	83	9.0	6.023	¹⁾ 395	2.523	2.365	— 158
Uj-Zéland ...	268	1.506	5.62	27.1	18.8	8.6	10.2	8	2.9	1.970	¹⁾ 1.785	1.118	1.163	+ 45
Uruguay ...	187	1.850	9.89	.	¹⁾ 24.2	¹⁾ 10.8	¹⁾ 13.4	.	8.1	3.581	.	434	490	+ 56
Venezuela ...	912	3.157	3.46	.	¹⁾ 29.6	¹⁾ 18.4	¹⁾ 11.2	.	.	.	¹⁾ 17	¹⁾ 494	¹⁾ 794	+ 300

¹⁾ Előző év adatai. — ²⁾ Nyilvántartott munkanélküliek. — ³⁾ Észak-Írország nélkül, ahol az arány 36.7. —
⁴⁾ Egységértékre átszámítva kalóriaérték szerint. (Németország 2:9, Ausztria 3:5, Spanyolország 1:2, Olaszország 1:4, Cseh-Szlovákia 10:17, és a többi állam 1:3 kő- és barnaszénaránnyal). — ⁵⁾ Átlag. — ⁶⁾ 1926 = 100. —
⁷⁾ Július végén. — ⁸⁾ 1928. III. = 100. — ⁹⁾ 1923 = 100. — ¹⁰⁾ Európai Oroszország. — ¹¹⁾ Anglia.

Tableau économique international, 1930.

Vasútvonalhossz ¹⁾ Longueur de lignes de chem. de fer ¹⁾	Gépjárműállomány Nombre des véhicules à moteur	A pénzegység árfolyama ²⁾ Cours de l'unité de monnaie ³⁾		Bankjegyforgalom Billets de banque en circ.	Aranytartalék Réserve d'or	Bankkamatláb ⁵⁾ Taux en banque ⁵⁾	Államadósság Dette publique	Állami bevétel, Recettes de l'État	Állami kiadás Dépenses de l'État	Nagykeresk. index ⁶⁾ Indice des prix de gros ⁶⁾		Megélhetési index Indice du coût de la vie	P a y s
		pénzegység unité monétaire	P							1,000.000 P	0/0		
401.424	26.808	Dollár	5.71	14.660	26.263	3.04	92.416	21.160	22.182	124	152	Etats-Unis	
37.228	369	Aranypeso ..	4.77	6.956	2.400	.	.	3.360	3.359	.	.	Argentine	
43.861	647	Fontsterling ..	26.20	1.183	429	6-7	15.028	2.809	3.375	147	141	Australie	
6.702	90	Schilling ..	0.81	878	172	5.75	1.714	1.749	1.858	117	112	Autriche	
9.752	204	Belga ..	0.80	2.629	1.091	2.96	8.332	1.808	1.863	109	227	Belgique	
2.252	2.347	Boliviano ..	2.08	.	.	.	393	99	99	.	.	Bolivia	
31.915	202	Milreis ..	0.61	1.553	88	.	6.237	1.158	1.259	.	.	Brésil	
65.902	190	Rupia ..	2.06	3.366	722	5.89	23.313	2.813	3.776	131	158	Indes Britanniques	
2.931	4	Leva ..	0.04	135	60	10.00	933	275	287	106	98	Bulgarie	
13.826	116	Cseh korona ..	0.17	1.322	261	4.44	5.554	1.601	1.592	117	109	Tchéco-Slovaquie	
8.779	37	Aranypeso ..	0.69	213	51	6.41	2.237	717	907	103	8) 112	Chili	
5.293	138	Dán korona ..	1.53	552	264	4.19	2.079	549	570	130	165	Danemark	
18.956	182	Fontsterling ..	27.78	237	192	.	6.937	817	856	103	128	Union Sud-Afric.	
1.250	4	Eszt márka ..	1.53	49	11	7.76	217	137	140	102	104	Estonie	
5.330	42	Finn márka ..	0.14	184	43	6.49	530	616	618	6) 90	147	Finlande	
43.588	1.887	Francia frank	0.22	17.059	11.998	2.71	106.079	11.102	11.088	108	116	France	
2.683	20	Drachma ..	0.07	355	38	9.00	2.699	715	723	116	113	Grèce	
7.346	99	Holland forint	2.30	611	319	134	.	Indes Néerland.	
5.520	55	Fontsterling ..	27.78	398	220	.	722	681	820	156	168	Etat libre d'Irlande	
19.744	120	Yen ..	2.82	4.438	2.388	5.39	16.804	4.401	4.536	137	.	Japon	
9.948	16	Dinár ..	0.10	545	104	5.70	.	853	853	6) 87	.	Yougoslavie	
66.641	1.234	Dollár ..	5.70	1.149	1.109	.	14.507	.	2.277	136	151	Canada	
13.000	39	Sanghai-tael ..	2.39	1.047	1.288	6) 180	130	Chine	
2.765	14	Aranypeso ..	5.51	197	109	.	453	285	285	.	9) 87	Colombie	
5.000	42	Aranypeso ..	5.71	439	439	.	.	Cuba	
19.596	49	Zloty ..	0.64	853	360	7.21	2.611	1.945	1.882	98	119	Pologne	
2.762	5	Lat ..	1.10	95	26	6.00	122	196	196	97	100	Lettonie	
1.571	3	Lita ..	0.57	67	22	.	.	163	183	.	113	Lituanie	
8.670	30	Pengő ..	1.00	469	163	5.92	1.681	1.401	1.398	96	106	Hongrie	
20.500	81	Aranypeso ..	2.69	803	803	.	.	Mexique	
34.063	2.263	Fontsterling ..	27.78	10.262	4.126	3.42	211.020	22.877	24.052	113	157	Gr.-Bretagne	
3.683	151	Hollandi forint	2.30	1.946	979	3.21	6.355	1.714	1.895	117	162	Pays-Bas	
58.381	1.404	Márka ..	1.37	7.352	3.018	4.93	14.162	14.242	14.338	125	149	Allemagne	
3.835	52	Norvég kor. ..	1.53	478	224	4.54	2.394	550	574	143	175	Norvège	
21.871	397	Lira ..	0.30	4.720	1.594	5.93	26.963	6.041	6.176	112	145	Italie	
77.092	66	Rubel ..	2.94	11.847	1.424	187	227	Russie	
3.649	15	Perui font ..	20.74	103	74	.	645	292	292	178	163	Pérou	
3.407	34	Escudo ..	0.26	.	.	.	2.655	504	539	.	.	Portugal	
11.130	40	Leu ..	0.03	667	182	9.00	4.579	956	956	.	131	Roumanie	
15.929	203	Peseta ..	0.67	5.258	2.691	5.73	12.751	2.515	2.473	172	.	Espagne	
5.319	131	Svájci frank ..	1.11	1.171	786	2.89	2.301	447	452	127	158	Suisse	
16.497	202	Svéd korona ..	1.54	910	369	3.72	2.774	1.176	1.253	122	164	Suède	
5.290	227	Fontsterling ..	26.75	186	192	.	7.142	674	666	144	157	Nouvelle-Zélande	
2.746	48	Aranypeso ..	4.91	432	346	.	1.061	287	291	.	.	Uruguay	
1.070	18	Bolivar ..	1.08	.	.	.	56	219	218	.	.	Venezuela	

¹⁾ Année précédente. — ²⁾ Chômeurs enregistrés. — ³⁾ Sans l'Irlande du Nord, où cette proportion est de 36.7. — ⁴⁾ Lignite calculé en équivalent de houille selon le taux de 2:9 pour l'Allemagne, 3:5 pour l'Autriche, 1:2 pour l'Espagne, 1:4 pour l'Italie, 10:17 pour la Tchéco-Slovaquie, 1:3 pour les autres pays. — ⁵⁾ Moyenne. — ⁶⁾ 1926 = 100. — ⁷⁾ Fin juillet. — ⁸⁾ 1928. III. = 100. — ⁹⁾ 1923 = 100. — ¹⁰⁾ Russie d'Europe.

A legfontosabb népességi és gazdasági adatokat tartalmazó nemzetközi jelzőtáblánk az előző évi keretben mozog. A táblázat adatai az egyes államok hivatalos közlésein s a nemzetközi szervek (Nemzetközi Statisztikai Intézet, Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet, Népszövetség) adatgyűjtésein alapulnak. A táblázatban adott jegyzetek útbaigazítanak az adatok természetét illetően; az állományjellegű sorok rovataiban, bár nincs külön jelezve, általában évvégi adatok szerepelnek.

Az 1930. év adatainak az előző évi adatokkal való összehasonlítása a világgazdasági válság terjedésének méreteiről is sok érdekes tanulságot szolgáltatna, ezáltal azonban az 1930. év adatsorait csupán az adatok szélsőségei — maximumok és minimumok — szempontjából tesszük vizsgálat tárgyává. Természetesen csak a táblázatban szereplő 45 állam, illetve a rendelkezésre álló adatok szolgáltatnak alapul, egyes tengerentúli országok (területek) s Európa városszerű országai kimaradnak az összehasonlításból, holott bizonyára, különösen az adatminimumok szempontjából, ezek bevonása más eredményre vezetne. Táblázatunk fejrovatainak maximális és minimális adatai a következők (l. tulsó hasábon):

Az itt felsorolt maximumokhoz és minimumokhoz megjegyezzük a következőket. A legkisebb népsűrűségű Ausztráliai Államszövetség az egyedüli ország táblázatunkban, ahol egy km²-en egynél kevesebb lélek lakik. Holland-Kelet-Indiában az östermelők aránya valószínűleg még magasabb, mint a maximummal szereplő Oroszországban, adata azonban hiányzik. A népmozgalmi adatok sorában sok az előző évi adat, s így a maximum és a minimum országa nem bizonyos. A munkanélküliség adataira hasonló áll, minthogy a legtöbb ország adata nem az összes munkanélkülieket, hanem csak bizonyos szervek nyilvántartott munkanélkülieit tünteti fel. A széntermelés adatainál a barnaszén, megfelelő kalóriaérték szerint, kőszénre van átszámítva. A szántóföldterület aránya adataink szerint legmagasabb Dániában, ennek 60·1%-os arányszámával csaknem egészen azonos a magyar arány, mely 60·0%. (1929. évi alapon. Magyarországnak 1930. évi adata már 60·1%.) A táblázatban nem szereplő San-Salvador arányszáma — lehet, hogy

nem egészen hitelesen — 80%. Az állandóságok adatai a számításmód különbözősége miatt nem hasonlíthatók össze. Hasonló a helyzet a nagykereskedelmi és megélhetési indexnél, amelyeknek kiszámítása más-más alapon nyugszik.

Terület	}	Oroszország	21.176 ezer km ²
		Belgium	30 " "
Lélekszám	}	Kína	474.000 ezer
		Esztország	1.117 "
Népsűrűség	}	Belgium	268·67
		Ausztráliai	0·84
Östermelő-népesség	}	Oroszország	86·7 %
		Belgium <i>Anglia</i>	191 "
Élveszületés	}	Oroszország	42·7 ‰
		Svédország	15·2 "
Halálozás	}	Chile	24·8 ‰
		Új-Zéland	8·6 "
Term. szaporodás	}	Oroszország	23·9 ‰
		Franciaország	2·4 "
Munkanélküli	}	Németország	4.384 ezer
		Esztország	6 "
Szántóföld	}	Dánia	60·1 ‰
		Ausztráliai	1·5 "
Búza-term.	}	Egyesült Államok	231.598 ezer q
		Norvégia	211 " "
Széntermelés	}	Egyesült Államok	482.107 ezer t
		Venezuela	17 " "
Behozatal	}	Nagy-Britannia	26.549 millió P
		Bolivia	148 " "
Kivitel	}	Egyesült Államok	21.582 millió P
		Esztország	147 " "
Külkeresk. mérleg	}	Egyesült Államok	+3.777 millió P
		Nagy-Britannia	-10.735 " "
Vasutvonal-hossz	}	Egyesült Államok	401.424 km
		Venezuela	1.070 "
Gépjármű-állomány	}	Egyesült Államok	26.808 ezer
		Litvánia	3 "
Pénzegység árf.	}	Délafrikai Unió	27·78 P
		Nagy-Britannia	" "
		Románia	0·03 "
Bankjegy-forgalom	}	Franciaország	17.059 millió P
		Esztország	26·49 " "
Aranytart.	}	Egyesült Államok	17.059 millió P
		Esztország	11 " "
Bankkamatl.	}	Bulgária	10·00 ‰
		Franciaország	2·71 "
Áll.-i bevétel	}	Nagy-Britannia	22.877 millió P
		Peru	29 " "
Áll.-i kiadás	}	Nagy-Britannia	24.052 millió P
		Peru	29 " "

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Formation des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Des données relatives à septembre 1931, nous faisons ressortir les suivantes: Le nombre des nés-vivants, ainsi que le taux de l'accroissement naturel, ont diminué. Grâce aux travaux saisonniers, la situation du marché du travail n'a pas empiré. Les mesures tendant à mettre en équilibre le budget ont défavorablement influencé la vie économique. Bien que les chiffres concernant la production et les transports indiquent une légère augmentation saisonnière, cette augmentation était inférieure au niveau normal. La production du minerai de fer et de la scorie de fer, ainsi que la production de la fonte à raffiner, ont accusé une forte régression de 38·8%, respectivement de 34·6 comparativement à septembre 1930. La balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'exportations de 15·5 millions de pengős. Cependant, pour les neuf premiers mois de 1931, elle accusait un déficit de 28·5 millions de pengős, contre un excédent d'exportations de 36·9 millions pour la même période de l'année précédente. Le trafic ferroviaire et postal a présenté également une diminution notable par rapport à septembre 1930. Comparativement au mois d'août 1931, le nombre des véhicules à moteur en circulation n'a baissé que de 500 unités. La formation des prix n'a pas été uniforme. Le prix de certains produits agricoles accusait une forte augmentation saisonnière. L'indice des prix de gros s'est élevé de 4 points. A cause de la hausse des produits de l'agriculture, les branches des „ciseaux agricoles“ se sont rapprochées de 3·1 points. L'indice du coût de la vie s'est aussi élevé, dépassant de 0·6 point celui de fin août 1931. La circulation des billets de banque a baissé de 31·8 millions de pengős, tombant à un niveau inférieur à ceux notés pendant les 5 dernières années; le portefeuille-effets a diminué de 11·2 millions de pengős. Le montant des effets escomptés dépassait de 204 millions celui de septembre 1930. L'encaisse métallique a légèrement diminué; la proportion de la couverture métallique n'a baissé que très peu. Les dépôts en banque ont diminué de 39·5 millions de pengős, accusant un fléchissement de 244·3 millions comparativement à la situation d'il y a un an. Sous l'influence de la crise financière, la sécurité de crédit a continué à empirer. Le nombre des lettres de change protestées s'est élevé de 32·8%; leur montant,

de 15·9%. Le nombre des insolvabilités a augmenté de 90·5% par rapport au mois d'août 1931 et de 166·6% par rapport à septembre 1930. Les passifs des insolvabilités ont été supérieurs de 52·8% à ceux d'août 1931. Le mouvement du mont-de-piété de la Caisse d'épargne postale a augmenté, et le nombre des reconnaissances mises aux enchères présentait également une forte augmentation.

★

Népmozgalom. Magyarországon az 1931. évi szeptember hónapban a házasságkötések száma meghaladta úgy az előző hónapnak, mint a múlt év azonos hónapjának eredményeit. Az év első kilenc hónapjában azonban 767 házassággal kevesebbet kötöttek, mint a múlt év megfelelő időszakában. Az élveszületések száma (17.859) az előző hónaphoz csekély mértékben, 1930 szeptemberéhez képest azonban számottevő módon hanyatlott. A halálozási adatok az előző havi adatokkal szemben nem mutatnak lényeges változást, a múlt évihez képest is teljesen változatlanok. A halottak közül (10.396) 2.535 volt a csecsemőhalott, 372-vel kevesebb az elmúlt év ugyanazon hónapjának csecsemőhalottainál. A természetes szaporodás meghaladta az augusztus havil (+ 1.298), de lényegesen visszamaradt (—1.831) a múlt év szeptembere mögött.

Munkapiac. Jóllehet a munkanélküliség általában emelkedő irányzatot mutat, tárgyalt hónapban a munkapiac helyzete mégsem súlyosbodott számottevő módon, ami annak tulajdonítható, hogy az évnek ebben a szakában — szeptember és október hónapokban — a munkanélküliség idényszerűleg enyhül. A munkanélküliség szezonális emelkedésével csak a következő hónapokban kell számolni. Az augusztusi 8·1%-os emelkedéssel szemben a jelentési hónapban csupán 0·8%-kal növekedett a szakszervezetek által nyilvántartott munkanélküliek száma. Múlt év azonos hónapjához képest is lényegesen kisebb az emelkedés. A munkanélküliek nemek szerint való megoszlása sem mutat változást, amennyiben a munkanélküliek közül 87·5% volt férfi, 12·5% pedig nő. Egyes szakmákban az előző hónap adataihoz képest a munkanélküliség csökkent. Így a bőr-iparban 13·0% volt a hanyatlás. Emelkedés mutatkozik azonban a sokszorosító iparnál (7·7%) és a vasiparnál (1·5%).

Termelés. A pénzügyi krízis szeptember hónapban általánosságban kedvezőtlenül befolyásolta a termelés menetét. A hó második felében az ércfedezet védelmére hozott intézkedések — a valuta- és devizakészletek, továbbá a külföldi követelések bejelentésének kötelezettsége — még inkább megnehezítették a különböző termelési ágazatok helyzetét s erőteljes hanyatlást idéztek elő; kivételt csak a *széntermelésnél* találunk, ahol a kényszerdevizagazdálkodás bevezetése fokozólag hatott. A külföldi verseny kikapcsolása révén ugyanis a hazai szén fokozottabb használata nyomult előtérbe s ennek folytán a belföldi termelés erősen fellendült. A szeptember havi feketeszéntermelés közel 6%-kal haladta meg az augusztus havit és 4·1%-kal volt magasabb, mint az 1930. év szeptemberében. A harmadik negyed összes termelése 7·5%-os emelkedést mutat a múlt év július-szeptemberi időszakának termeléséhez képest. Az első kilenc hónapban azonban 4·5% hanyatlás mutatkozik a múlt évvel szemben. E hónap barnaszéntermelése az előző havinál 25%-kal állott magasabban, a múlt év azonos hónapjához képest pedig 3·3%-kal. A harmadik évnegyedben (14.252 ezer q) 153 ezer q-val termeltek többet, mint a múlt év megfelelő időszakában. A kényszerdevizagazdálkodás folytán minimumra csökkentett külföldi szénbehozatal a hazai termelés idényszerű emelkedését természetesen csak az év utolsó hónapjaiban fogja lényegesen fokozni s tünteti majd el azt a különbséget (5·5%), mely az 1931. és 1930. évek első kilenc hónapjainak termelése között a múlt év javára még mutatkozik.

A *vasérc- és vassalaktermelés* szeptember havában erőteljesen fokozódott, s 25·1%-kal haladta meg az augusztus havit. Az 1930. év azonos hónapjának adataival szemben azonban még így is 38·8% visszaesés mutatható ki. A harmadik évnegyed termelése is jóval a múltévi alatt mozog (—44·4%), az év első kilenc hónapjában pedig 46·3%-kal termeltek kevesebbet, mint az 1930. év január-szeptemberi időszakában. Hasonló arányok bontakoznak ki a finomításra való *nyersvastermelés* adatainak összehasonlításánál, bár itt a folyó évi visszaesés nem oly nagyméretű. A havi termelés 34·6%-kal, július-szeptemberi időszaké 38·3%-kal, az év első kilenc hónapjának termelése pedig 36·7%-kal kevesebb, mint volt a múlt év azonos időszakaiban.

	Vasérc és vassalaktermelés ezer q	Finomításra való nyersvastermelés ezer q
1927. I—IX.	1.427·6	2.152·3
1928. " "	1.496·0	2.036·8
1929. " "	1.981·3	2.756·3
1930. " "	1.212·7	1.955·9
1931. " "	650·5	1.238·6

Az *elektromos áramszükséglet* az évnek ebben a szakában idényszerűleg mindig növekszik s így Budapest székesfőváros havi áramtermelése szeptemberben tovább emelkedett. A múlt havival 10·2%, az 1930. év azonos hónapjával szemben pedig 2·7% az áramtermelés növekedése. Az év első kilenc hónapjának áramtermelési adatai is a növekvő irányzat mellett tanuskodnak, amennyiben 8·4% többlet mutatkozik a múltévvel szemben.

Kereskedelem és közlekedés. Az 1931. év szeptember havi *külkereskedelmi forgalmunkat* vizsgálva, azt találjuk, hogy a behozatal értéke 40·0, a kivitt áruké pedig 55·5 millió pengő volt. A kiviteli többlet tehát 15·5 millió pengő. A múlt év ugyanezen hónapjával egybevetve a behozatal értéke 37·7, az exporté pedig 20·9 millió pengővel csökkent. Az év első kilenc hónapjában az összes behozatal értéke 429·9 millió, az összes kivitelé pedig 400·7 millió pengő volt. Folyó év január-szeptemberi időszakában tehát 29·2 millió pengő behozatali többlet jelentkezik, az 1930. év megfelelő időszakának 36·9 millió pengőt kitevő aktív kiviteli többlettel szemben.

A behozatal az egész vonalon csökkenést mutat. Legszembetűnőbb ez a fánál, mely közel 6 milliót veszített értékéből. Egyenkint 3 és félmillióhoz közel álló hanyatlást tapasztalunk a szén, a pamutszövetek- és az ásványolajimportnál. A textiliák közül ezenkívül 2·3 millióval ment vissza a gyapjúszövetimport, 1·5 millióval a selyem- és selyemfonálbehozatal és 1·1 millióval a nyerspamutbehozatal. A fogyasztóképesség hanyatlására jellemző, hogy úgy a gépek és készülékek, mint a papíros importja több mint 1 millióval csökkent.

A kivitel úgyszintén általános csökkenést mutat, amelyet csak néhány tétel többé-kevésbé jelentős exportérték emelkedése enyhít. A vágó- és igásállatok kivitelének értéke egymagában 8·6 millióval hanyatlott. Lisztkivitelünk viszont 5·7 millió pengőt veszített előző évi szeptember havi exportértékéhez viszonyítva. Cukorkivitelünk 3 millióval emelkedése mellett a nyersdohány- és a burgonyaexport szintén egyenkint közel 1 millió pengőt nyert. Ezenkívül még számos kis tétel mutat néhány százezer pengős emelkedést.

A behozatal és a kivitel nagyarányú összecsugorodása természetesen elsősorban a *vasúti forgalom* adataiban jutott kifejezésre. A vasúti forgalom ugyan az előző hónappal egybevetve emelkedést mutat, ez azonban a termés szállításával kapcsolatos s így tisztára idényszerű okok következménye. A vasúti forgalom iránya azonban továbbra is eső. A Máv. és kezelésében levő Hév. vonalakon a tárgyalt hóban 105 ezer tonnával, kereken 5%-kal kevesebb áru került szállításra, mint az elmúlt év azonos hónapjában. Az 1931. év július-szeptemberi időszakában 15%-kal, az első kilenc

hónapban pedig 16%-kal kevesebb árut szállítottak, mint az elmúlt évben. A megrakott teherkocsik száma a tárgyalt hóban 8·2%-kal emelkedett az előző havihoz képest. Mult év azonos hónapjához viszonyítva azonban 17·9% a csökkenés. A jelentési hónappal záruló évnegyedben 55.700-al volt kevesebb a megrakott teherkocsik száma, mint 1930 harmadik negyedében. Az év első kilenc hónapjában pedig 118.600 kocsi-val csökkent a mult évihez képest.

	Szállított áru ezer tonna	Árutonna- kilométer mill. km-ben	Kocsirako- mányok száma ezrekben
1927. I.—IX.	16.374	1.880	1.030·8
1928. " "	16.414	1.933	1.042·0
1929. " "	16.660	1.932	1.040·3
1930. " "	14.239	1.718	948·3
1931. " "	11.957	1.364	829·7

Az utasforgalom emelkedése szeptember hóban mindössze 4·2% volt. Az előző év azonos hónapjával szemben azonban 8·0% visszaesés mutatkozik. Az év harmadik negyedében 2·2 millióval, az év első kilenc hónapjában pedig 5·3 millióval csökkent az utasforgalom az előző évihez képest.

Az áruforgalom, kereskedelmi tevékenység s általában az üzletmenet összezsugorodása érezteti hatását a *postaforgalom* adataiban is. A levélküldemények szeptember havi adata 16·6%-os visszaesést mutat mult év azonos hónapjához képest. A harmadik évnegyedben 17·3 millióval (15·5%), a január-szeptemberi időszakban pedig 41·5 millióval (12·6%) kevesebb volt a levélküldemény, mint 1930 megfelelő időszakaiban. Az ide tartozó adatsorok közül feltűnő visszaesést mutat a postautalványok darabszáma és összege. Az előbbi augusztushoz képest 48 ezerrel, mult év szeptemberéhez pedig 74 ezerrel esett vissza; az utóbbinál 3·1 millió, illetve 81·3 millió pengő csökkenés állott elő. A távbeszélő főállomások száma az évnegyed végével alacsonyabb, mint volt az évnegyed elején. A rádióvevőberendezések száma a mult havi állományhoz képest 463-al lett kevesebb.

Magyarország *gépjárműállománya* szeptember hóban 500-al csökkent. Az apadás főként a személykocsik állagát érintette, mely 427-el hanyatlott. A teherkocsik száma 30-al, a motorkerékpároké pedig 26-al csökkent. A hanyatlás az összes gépjárműállománynál 1·6%-ot, a személykocsiknál pedig 3·7%-ot tett. A budapesti géperejű járművek száma 593-al (3·8%) kevesebbedett. A hónap végén magyarországon mindössze 572 gépkocsival volt kevesebb, mint 1930 szeptember havában, amikor is történetesen a gépjárműállomány 30.890-el eddigi legmagasabb állását érte el.

Áralakulás. A szeptemberi általános kamatdrágulás erősen éreztette hatását a világpiaci ár-

szint kialakulásában. A hazai árszint fejlődésére a pénzhiányon, a devizakorlátozásból eredő hatásokon és egyéb intézkedéseken kívül az állambháztartás egyensúlyának helyreállítására tett intézkedések is befolyással voltak. Az általános árszintet jelző *nagykereskedelmi árindex* az előző hónapi állásához képest 4 ponttal emelkedett. Az áralakulás azonban nem volt egyöntetű. Egyes mezőgazdasági termékek ára esett, más termékek, mint a tengeri, rozs drágultak. Az árindex alakulására azok a mezőgazdasági termékek voltak különös befolyással, amelyeknél (tojás, sertés, zsír) a hó folyamán erős volt az idényszerű áremelkedés. A mezőgazdaság és állattenyésztés csoportindexének 5 pontos emelkedését főleg idényszerű behatások okozták. Az iparcikkek és gyarmatárak ára is emelkedett. Az egyéb ipar indexe 3 ponttal, a gyarmatárak indexe pedig 4 ponttal állott magasabban, mint az előző hó végén.

Az *agrárrolló* folyó évben igen erős kilengést mutat. A boletta értékének számbavételével készült agrárrolló januárban érte el legmélyebb állását, amikor is 32·5 ponttal nyílt széjjel. Május végéig az agrárrolló fokozatosan összébzárult s ekkor a mezőgazdaság és az ipar vásárlóereje között 19·1% volt a különbség a mezőgazdaság rovására. Azóta a mezőgazdasági termékek árának csökkenése az agrárrollót 6·8 ponttal ismét széjjelebb nyitotta. A szeptember havi áremelkedés folytán azonban a mezőgazdaság vásárlóereje 3·1%-kal javult.

A *megélhetési költségek indexe* is emelkedett. Az emelkedést azonban kizárólag a ruházati, fűtés és világítási cikkek drágulása okozta. Az élelmezési cikkek csoportindexe árnyalatilag hanyatlott. A ruházati cikkek indexe 2·1 ponttal, a fűtés és világítási cikkeké pedig 3·7 ponttal emelkedett.

Pénz és hitel. A pénz- és valutakrízis az angol font pozíciójának megrendülésével a tárgyalt hó második felében vált általánossá. A Bank of England a belföldi tőkemenekülésnek, valamint az aranykészletek további kiáramlásának megakadályozása céljából szeptember hó 20-án kénytelen volt az aranyfizetési kötelezettségét felfüggeszteni. Ugyanekkor a leszámítolási kamatlábat 4½%-ról 6%-ra emelte s kétnapos tőzsdeszünetet rendelt el. A font árfolyamának zuhanása azonban további védelmi intézkedéseket követelt s néhány nappal később a devizazárlat elrendelése is elkerülhetlenné vált. A londoni pénzügyi események hatása alatt az európai tőzsdéken — kevés kivételtől eltekintve — két napon át szünetelt a forgalom. A tőkeáramlások meggátolása céljából a hó végéig csaknem valamennyi európai állam jegyintézete kénytelen volt emelni a leszámítolási kamatlábat.

A Birodalmi Bank szeptember hó 2-án 10%-ról 8%-ra, a Magyar Nemzeti Bank a hó 11-én 9%-ról 8%-ra mérsékelte a kamatlábat.

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1929	1930	1 9 3 0								
		átlag Moyenne		április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	
Népmozgalom.												
1	Házasságkötés	szám	6.414	6.412	4.566	7.707	5.665	3.027	4.744	5.401	7.993	12.220
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	9·0	8·9	6·4	10·5	8·0	4·1	6·4	7·6	10·8	17·1
3	Élveszülött	"	17.410	17.901	19.095	18.880	16.978	18.408	18.992	19.688	18.282	16.501
4	Élveszülött 1000 lélekre	"	24·4	24·9	26·9	25·6	23·9	25·0	25·8	27·7	24·7	23·1
5	Halálozás	"	12.588	11.093	11.777	11.617	10.673	11.221	11.229	10.394	10.919	10.653
6	Halálozás 1000 lélekre	"	17·6	15·4	16·6	15·8	15·0	15·2	15·3	14·6	14·7	14·9
7	Egy éven aluli elhalt	"	3.168	2.754	2.811	2.724	2.875	3.317	3.306	2.907	2.877	2.413
8	Egy éven aluli elhalt 100 elveszülöttre	"	18·2	15·4	14·7	14·4	16·9	18·0	17·4	14·8	15·7	14·6
9	Gümőkórban elhalt	"	1.521	1.381	1.917	1.819	1.475	1.272	1.151	968	999	1.118
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	2·13	1·92	2·70	2·47	2·08	1·72	1·56	1·36	1·36	1·57
11	Természetes szaporodás	"	4.822	6.808	7.318	7.263	6.305	7.187	7.763	9.294	7.363	5.848
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6·8	9·5	10·3	9·8	8·9	9·8	10·5	13·1	10·0	8·2
13	Kivándorolt	"	753	512	537	678	560	368	433	442	385	319
14	Visszavándorolt	"	52	83	70	66	74	92	97	89	109	136
Munkapiac.												
Társadalmi biztosítás:												
15	Kötelezőleg bizt. tagok átl. létszáma	1.000	1.044·1	983·7	987·3	1.011·5	1.010·7	985·5	984·2	995·2	995·1	989·3
Munkanélküli:												
16	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.322	21.339	20.139	19.875	18.960	19.081	21.013	22.252	22.914	23.333
17	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.039	11.133	10.440	10.237	9.818	9.833	11.329	12.025	12.289	12.735
18	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	852	951	906	857	829	920	847	874	999	975
19	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	16.174	22.290	21.045	20.732	19.789	20.001	21.860	23.126	23.913	24.308
Hatósági és magán munkaközvetítés:												
20	Munkahely	szám	7.080	6.095	13.406	14.307	13.454	14.324	11.493	12.034	12.143	10.027
21	Munkakereső	"	15.173	16.696	43.342	38.342	40.359	39.578	37.581	40.588	44.757	47.069
22	100 munkahelyre esett munkakereső	"	223	274	323	268	300	276	326	337	369	469
23	Munkaközvetítés	"	4.772	4.608	10.454	11.287	10.436	11.767	9.442	9.708	10.145	8.286
24	100 munkahelyre esett közvetítés	"	68·0	75·6	78·0	78·9	77·3	82·1	82·1	80·7	83·5	82·6
Felajánlott órabér:												
25	Bádogos	Pengő	0·81	0·72	0·68	0·68	0·84	0·70	0·79	0·68	0·67	0·74
26	Asztalos	"	0·66	0·61	0·66	0·61	0·66	0·71	0·59	0·55	0·59	0·60
27	Szabó	"	0·55	0·54	0·59	0·55	0·52	0·53	0·53	0·54	0·52	0·50
28	Kőműves	"	0·85	0·80	0·78	0·83	0·76	0·83	0·92	0·77	0·76	0·81
29	Napszámos	"	0·50	0·45	0·49	0·49	0·46	0·44	0·46	0·46	0·46	0·43
30	Gyári munkásnő	"	0·32	0·25	0·26	0·26	0·26	0·24	0·24	0·29	0·23	0·24
31	Napszámosnő	"	0·43	0·38	0·40	0·38	0·42	0·35	0·34	0·44	0·36	0·37
Termelés.												
32	Kőszén	1.000 q	687·9	676·3	671·6	690·4	668·5	663·5	548·5	664·4	693·7	672·8
33	Barnaszén	"	5.869·9	5.145·1	4.516·2	4.355·2	4.140·3	4.365·0	4.455·3	5.278·8	6.193·5	5.803·0
34	Vasérc és vassalak	"	215·3	131·0	148·9	128·8	134·0	134·4	119·6	120·2	148·6	102·8
35	Finomításra való nyersvas	"	306·6	214·4	231·5	195·6	227·1	224·5	205·7	218·1	243·6	175·9
36	Szesz	1.000 hl.	36·6	34·1	29·7	14·3	3·9	3·1	4·1	29·3	53·7	75·6
37	Cukor	1.000 q	212·5	196·6	0·0	0·0	0·0	0·0	3·4	114·0	903·3	909·9
Budapest szfv. Elektromos Művei:												
38	Villamosáram	1.000 kw. óra	17.904	18.733	16.865	16.714	15.011	15.746	16.207	18.514	20.937	21.189
39	Motorikus célra elosztott áram	"	7.011	7.396	6.796	6.940	7.461	7.389	7.943	7.810	7.814	7.664
40	Magánvilágítási célra elosztott áram	"	6.661	6.836	6.828	6.122	5.266	4.334	3.898	4.870	5.719	7.616
41	Elektromosáramfogyasztók	szám	202.663	216.874	214.596	214.534	215.856	216.506	217.550	218.560	219.583	222.062
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
42	Behozatal összesen	1.000.000 P	88·6	69·4	74·0	73·4	63·5	70·7	70·5	77·7	72·7	65·1
E b b ő l:												
43	Szén	1.000 q	1.550·2	1.031·1	567·6	579·7	774·3	1.118·7	1.404·4	1.636·5	1.563·8	1.266·1
44		1.000 P	5.972	4.031	2.266	2.313	3.057	4.365	5.475	6.622	6.091	4.852
45	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	2.270·0	1.625·6	1.354·8	1.516·7	1.370·6	1.836·7	2.376·3	2.612·3	2.001·4	1.613·6
46		1.000 P	10.999	7.772	8.752	9.206	7.630	8.571	9.831	10.774	8.135	6.253
47	Gépek és készülékek	q	12.636	9.969	8.311	9.362	9.873	14.546	10.735	8.593	6.724	8.639
48		1.000 P	3.584	2.803	2.695	3.484	2.836	4.258	2.780	2.462	2.225	2.680
49	Pamutszövet	q	5.749	5.026	4.722	5.090	4.946	5.285	5.459	5.944	5.715	3.948
50		1.000 P	4.759	3.680	3.650	3.741	3.497	3.716	4.019	4.479	3.863	2.660
51	Nyerspamut	q	10.969	12.182	13.562	10.236	10.580	12.096	7.780	10.548	11.699	18.268
52		1.000 P	2.732	2.431	2.939	2.162	2.149	2.207	1.424	2.045	2.079	3.339
53	Papiros és papirosárak	q	66.537	64.139	67.856	59.697	60.860	61.263	58.989	60.794	80.860	66.706
54		1.000 P	3.665	3.210	3.598	3.145	2.824	3.190	3.320	3.121	3.350	3.171
55	Ásványolaj	1.000 q	173·6	207·2	171·9	274·9	179·3	221·3	160·4	314·1	198·2	206·1
56		1.000 P	2.516	2.758	2.513	3.630	2.062	2.659	2.483	4.027	2.931	2.539

*) A gazdasági jelzőtáblában közölt sorok magyarázata megjelent a Magyar Statisztikai Szemle 1931. évi 2. és 9. számában.

Tableau économique.*)

1931										Unité	Désignation
dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.		
											Mouvement de la population.
5.277 7·1	6.939 9·4	8.070 12·1	3.738 5·1	5.562 7·8	8.880 12·0	4.400 6·2	2.970 4·0	4.667 6·3	5.469 7·7	nombre	Mariages 1
										"	Mariages pour 1.000 habitants 2
16.150 21·8	18.249 24·6	16.962 25·4	18.375 24·9	16.917 23·8	18.000 24·4	15.996 22·5	17.006 23·0	17.903 24·3	17.859 25·1	"	Nés vivants 3
										"	Nés vivants pour 1.000 habitants 4
11.452 15·5	12.983 17·5	13.113 19·6	14.016 19·0	13.391 18·8	12.832 17·4	11.323 15·9	12.475 16·9	11.738 15·9	10.396 14·6	"	Décès 5
										"	Décès pour 1.000 habitants 6
2.719 16·8	3.122 17·1	3.061 18·0	2.959 16·1	2.883 17·0	2.971 16·5	2.662 16·6	3.460 20·4	3.205 17·9	2.535 14·2	"	Décédés au-dessous d'un an 7
										"	Décédés au-dessous d'un an pour 100 nés viv. 8
1.199 1·62	1.423 1·92	1.517 2·27	1.903 2·58	2.010 2·82	1.905 2·58	1.615 2·27	1.343 1·82	1.125 1·52	885 1·24	"	Décès par tuberculose 9
										"	Décès par tuberculose pour 1.000 habitants 10
4.698 6·3	5.266 7·1	3.849 5·8	4.359 5·9	3.526 5·0	5.168 7·0	4.673 6·6	4.531 6·1	6.165 8·4	7.463 10·5	"	Accroissement naturel 11
										"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants 12
199 117	237 100	117 56	172 141	162 82	153 66	98 114	83 159	29 159	167 151	"	Émigrés 13
										"	Émigrés revenus dans le pays 14
											Marché du travail.
											Assurances sociales :
963·5	925·0	934·0	928·5	932·9	962·5					1.000	Membres assurés obligatoirement, eff. moyen 15
											Chômeurs :
24.648	26.191	27.089	27.092	27.129	26.131	23.660	26.329	28.471	28.716	nombre	Syndicats social-démocrates de Hongrie . . 16
13.493	14.497	15.292	15.420	15.689	14.835	12.704	14.381	14.943	15.190	"	Syndicats social-démocrates de Budapest . 17
935	953	965	996	1.042	843	751	876	941	932	"	Syndicats chrétiens soc. de Budapest . . 18
25.583	27.144	28.054	28.088	28.171	26.974	24.411	27.205	29.412	29.648	"	Chômeurs syndiqués au total 19
											Bureaux de placem. offic. et privés :
13.708	10.198	10.856	13.351	12.362	19.372	13.999	11.154	11.005	10.374	nombre	Offres d'emploi 20
52.978 386	48.156 472	52.905 487	55.248 413	53.525 433	53.983 278	45.205 322	43.026 385	44.286 402	50.495 486	"	Demandes d'emploi 21
										"	Demandes pour 100 offres d'emploi . . . 22
12.430 90·7	8.831 86·6	9.486 87·2	11.395 86·1	10.323 83·5	15.207 78·4	10.856 77·5	9.072 81·3	9.314 84·5	8.293 79·9	"	Placements 23
										"	Placem. pour 100 offres d'emploi 24
											Salaires horaires offerts :
—	0·67	0·68	0·66	0·66	0·67	0·68	0·60	0·60	0·67	pengős	Ferblantiers 25
0·55	0·59	0·63	0·60	0·53	0·68	0·54	0·46	0·46	0·51	"	Menuisiers 26
0·49	0·49	0·50	0·49	0·47	0·49	0·44	0·44	0·64	0·41	"	Tailleurs 27
0·60	0·87	0·79	0·78	0·73	0·72	0·80	0·71	0·70	0·68	"	Maçons 28
0·42	0·45	0·46	0·43	0·44	0·47	0·44	0·47	0·41	0·46	"	Journaliers 29
0·24	0·28	0·24	0·22	0·21	0·34	0·26	0·23	0·23	0·27	"	Ouvrières de fabrique 30
0·37	0·46	0·44	0·32	0·45	0·45	0·34	0·31	0·34	0·31	"	Journalières 31
											Production.
690·4	664·1	581·4	675·1	642·0	605·7	603·5	671·1	653·6	691·9	1.000 q	Houille 32
5.777·4	5.603·1	4.878·5	4.750·0	4.222·8	3.895·1	3.940·4	4.433·3	4.364·5	5.454·5	"	Lignite 33
107·3	85·8	89·2	75·1	61·3	61·3	69·9	73·6	60·7	73·6	"	Minerai de fer et scorie de fer 34
196·8	162·4	164·7	145·0	118·8	119·1	128·6	139·5	117·9	142·6	"	Fonte à raffiner 35
55·2	41·6	32·0	23·6	14·2	8·2	4·0	2·6	2·7	0·0	1.000 hl	Alcool 36
410·7	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	3·7	0·0	1.000 q	Sucre 37
											Usines d'électr. de la V. de Budapest :
23.205	23.005	20.412	21.123	19.017	18.159	17.293	17.554	17.251	19.011	1.000 kw.-h.	Energie électrique 38
7.561	7.166	6.878	6.739	7.347	7.688	7.593	8.503	8.603	7.948	"	Energie él. distribuée comme force motrice 39
9.158	10.778	9.978	9.275	7.925	7.030	5.860	5.094	4.457	5.352	"	Energie él. distribuée pour éclairage privé 40
223.541	223.955	224.104	224.331	224.221	223.465	224.519	224.995	225.234	227.298	nombre	Consommateurs d'énergie électrique . . . 41
											Commerce et transports.
											Commerce extérieur :
67·3	44·3	42·9	55·7	56·8	56·8	50·0	47·0	35·8	40·0	1,000.000 p	Importations totales 42
											D o n t :
1.110·4	749·2	651·3	771·5	711·8	587·4	621·3	999·2	793·7	905·0	1.000 q) Charbon 43
4.327	2.916	2.568	3.036	2.660	1.920	2.295	3.610	2.780	3.219	1.000 p	
1.069·3	542·7	651·5	1.039·3	1.017·6	1.240·9	1.135·5	1.155·6	992·0	1.140·0	1.000 q) Bois bruts et ouvrés 45
4.502	2.615	4.177	7.149	6.135	8.671	6.840	6.760	3.599	4.873	1.000 p	
16.998	4.907	5.032	8.639	6.166	7.782	5.432	7.772	8.417	7.361	q) Machines et appareils 47
2.821	1.840	1.945	2.080	1.953	2.631	1.497	2.042	1.337	1.372	1.000 p	
5.553	1.666	2.313	2.947	1.791	1.718	1.628	1.691	1.261	1.352	q) Tissus de coton 49
3.784	1.170	1.542	2.116	1.329	1.336	1.291	1.163	933	1.022	1.000 p	
13.100	10.623	10.383	11.016	9.618	13.874	13.086	10.458	7.657	9.701	q) Coton brut 51
2.327	1.717	1.743	1.808	1.530	2.107	1.920	1.387	821	962	1.000 p	
83.313	64.120	31.429	60.410	56.274	57.686	60.878	58.047	33.362	62.598	q) Papier et articles de papier 53
3.711	2.685	1.670	2.731	2.414	2.322	2.637	2.597	1.342	2.115	1.000 p	
207·4	190·2	100·7	52·6	151·7	86·3	228·2	87·6	161·5	80·5	1.000 q) Huile minérale 55
2.645	2.198	1.176	535	1.373	834	2.066	915	1.549	801	1.000 p	

*) Pour l'explication des chiffres donnés dans le tableau, voir no 2, et 9, 1931, de cette Revue.

Megnevezés	Egység	1929	1930	1 9 3 0								
		átlag <i>Moyenne</i>		április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	október <i>Octobre</i>	nov. <i>Nov.</i>	
57 Vasárak	q	10.599	6.546	7.639	5.828	7.163	6.990	8.095	5.118	4.637	4.546	
58 "	1.000 P	1.518	1.117	1.427	1.085	1.176	1.127	1.216	1.034	975	978	
59 Nyers fémek	q	17.339	14.612	10.210	16.935	15.988	15.950	16.624	13.366	15.104	15.035	
60 "	1.000 P	2.423	1.687	1.354	2.077	1.877	1.746	1.954	1.206	1.539	1.532	
61 Gyapjuszövet	q	1.617	1.336	1.022	804	813	1.139	2.416	2.225	1.572	1.014	
62 "	1.000 P	2.746	2.446	2.189	1.621	1.516	1.849	4.173	3.913	2.296	1.407	
63 Kivitel összesen	1,000.000 P	86.5	75.9	72.4	85.0	75.9	60.5	76.1	76.4	86.6	86.9	
E b b ő l:												
64 Búza	1.000 q	405.0	289.2	301.9	435.3	255.8	106.2	378.8	268.3	236.8	434.3	
65 "	1.000 P	10.530	6.140	7.094	10.448	6.139	2.556	7.956	4.830	4.026	6.901	
66 Liszt	1.000 q	223.5	197.4	138.9	203.7	232.1	58.4	199.8	230.7	275.9	274.8	
67 "	1.000 P	8.861	6.909	5.609	8.031	9.310	2.030	7.049	7.553	8.476	8.405	
68 Szarvasmarha	drb	7.432	13.940	15.652	20.313	18.511	16.572	15.911	15.167	17.027	13.206	
69 "	1.000 P	5.113	9.490	10.789	14.377	12.837	11.567	10.713	9.728	11.235	8.481	
70 Sertés	drb	22.761	20.708	16.677	18.483	18.173	16.758	23.193	24.310	22.401	21.492	
71 "	1.000 P	6.230	4.777	4.138	4.147	4.032	3.664	4.983	5.458	4.866	4.801	
72 Cukor	1.000 q	101.2	89.041	30.5	73.7	51.8	24.9	17.2	26.3	182.4	220.2	
73 "	1.000 P	3.413	2.497	975	2.359	1.657	796	549	841	4.844	5.149	
74 Baromfi	q	12.296	18.509	10.387	6.471	8.750	8.815	11.528	19.938	29.190	38.037	
75 "	1.000 P	3.408	4.023	2.478	1.801	2.038	1.973	2.479	4.423	5.873	7.165	
76 Vasfélgártmányok	1.000 q	100.8	71.246	92.8	77.4	58.5	39.3	47.7	80.2	107.5	104.7	
77 "	1.000 P	1.981	1.452	1.947	1.691	1.246	951	1.102	1.609	1.914	1.620	
78 Nyersdohány	q	11.382	8.773	13.529	13.515	4.731	642	1.001	2.022	11.053	42.806	
79 "	1.000 P	1.503	1.230	2.300	2.298	804	104	160	324	1.768	4.794	
80 Disznósír	q	2.877	6.983	4.592	4.902	3.803	5.068	5.635	9.877	11.666	12.256	
81 "	1.000 P	593	1.208	886	894	632	775	986	1.695	1.952	2.008	
82 Toll	q	2.470	1.862	2.093	1.485	807	1.236	1.375	2.212	2.448	2.806	
83 "	1.000 P	1.887	1.216	1.328	1.100	642	856	853	1.499	1.758	1.615	
84 Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	-2.1	+6.5	-1.6	+11.6	+12.4	-10.2	+5.6	-1.3	+13.9	+21.8	
Vasúti forgalom:												
85 Szállított áru	1.000 t.	1.982	1.684	1.481	1.748	1.519	1.563	1.845	2.044	2.417	2.139	
86 Árutonna-kilométer	1,000.000 km	232.7	194.7	176.8	201.8	184.8	187.7	219.4	242.9	277.8	249.3	
87 Megrakott teherkocsi	szám	123.147	111.325	99.561	116.773	104.010	107.598	119.723	129.473	152.982	137.834	
88 Szállított utas	1.000	7.471.4	6.977.5	6.414.5	6.572.4	7.050.3	6.845.1	7.484.4	7.279.7	6.757.4	6.937.8	
89 Utaskilométer	1,000.000 km	217.8	201.5	192.6	197.5	211.8	223.5	244.4	237.7	197.2	202.4	
Postaforgalom:												
90 Levélküldemény	1.000 db	37.156	36.880	36.708	38.174	35.628	37.308	36.512	37.676	39.126	36.892	
91 Csomagküldemény	"	1.072.8	1.032.5	1.063.1	1.037.2	949.5	1.013.0	981.7	1.066.0	1.131.1	1.024.2	
92 Postautalvány	1.000 db	838.6	901.3	915.8	949.9	976.1	939.5	768.6	855.3	980.0	852.2	
93 "	1,000.000 P	144.7	150.4	148.3	158.4	130.9	152.3	165.8	150.2	170.3	151.2	
94 Távirat	1.000 db	340.1	309.6	295.4	308.7	329.1	346.5	376.0	337.6	329.1	288.9	
95 Helyközi beszélgetés	1.000	420.2	391.0	370.7	402.8	398.2	443.1	437.6	427.0	430.8	357.4	
96 Távbeszélő főállomás	szám	—	—	78.366	79.069	79.441	79.487	79.963	80.420	80.711	80.827	
97 Rádióvevőberendezés	"	—	—	292.391	292.938	293.294	292.294	292.664	293.612	296.504	302.435	
Gépjárműállomány:												
98 Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	15.468	15.599	15.751	15.778	15.853	15.833	15.735	15.647	
99 Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	29.684	29.994	30.345	30.544	30.773	30.890	30.751	30.634	
E b b ő l:												
100 Személykocsi	"	—	—	11.545	11.639	11.725	11.778	11.866	11.847	11.735	11.669	
101 Bérautó	"	—	—	1.822	1.844	1.844	1.845	1.872	1.887	1.890	1.888	
102 Autóbusz	"	—	—	683	681	689	690	688	691	680	679	
103 Teherkocsi	"	—	—	4.406	4.434	4.489	4.502	4.521	4.552	4.553	4.554	
104 Egyéb gépkocsi	"	—	—	691	703	704	704	706	708	710	703	
105 Motorkerékpár	"	—	—	10.537	10.693	10.894	11.025	11.120	11.205	11.183	11.141	
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
106 Összes áruk átlaga	1913 = 100	121	96	96	96	94	99	93	92	94	92	
107 Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	116	85	83	84	82	88	81	80	83	80	
108 Gyarmatárak	"	144	137	138	138	138	138	138	138	138	133	
109 Malomipar és cukoripar	"	106	97	98	98	97	100	96	92	91	91	
110 Egyéb ipar	"	134	125	126	126	124	124	122	122	122	120	
111 Agrárrolló	"	86.2	67.8	65.9	66.7	66.1	71.0	66.3	65.6	68.0	66.7	
Megélhetési index:												
112 Összesen lakbérrel	1913 = 100	117.4	106.3	109.6	107.1	104.8	106.0	105.2	105.3	102.7	100.0	
113 Összesen lakbér nélkül	"	127.1	112.6	116.9	113.6	110.6	112.2	111.1	111.3	107.8	104.4	
114 Élelmezés	"	124.1	105.1	110.0	105.8	102.4	104.6	103.3	103.5	99.6	95.8	
115 Ruházat	"	132.0	126.8	130.3	130.3	127.5	127.5	127.5	127.5	122.5	117.8	
116 Fűtés, világítás	"	135.8	130.9	133.1	130.8	129.4	129.4	128.6	128.6	128.6	128.6	
117 Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	
Nagykereskedelmi árak:												
118 Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	23.80	19.53	22.60	23.43	20.63	19.68	16.65	15.38	14.98	14.25	
119 Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	18.35	10.26	10.65	11.85	10.15	11.60	9.65	8.03	7.90	8.25	
120 0-ás liszt	P/kg	0.40	0.39	0.41	0.41	0.41	0.42	0.38	0.36	0.35	0.35	
121 2-es "	"	0.38	0.36	0.38	0.38	0.37	0.39	0.35	0.33	0.32	0.31	
122 6-os "	"	0.28	0.23	0.24	0.24	0.23	0.24	0.22	0.21	0.20	0.20	

*) Július hóig 3 pengős, onnét 10 pengős bolettával számítva.

dec. Déc.	1931									Unité	Désignation	
	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.			
3.801 807	2.989 616	2.091 758	3.409 649	3.557 739	4.631 790	3.139 712	3.176 799	5.342 747	6.080 683	q 1.000 p	Articles en fer	57 58
17.385 1.859	11.848 1.480	9.772 1.044	14.869 1.468	14.933 1.508	13.053 1.225	17.257 1.495	13.519 1.061	9.103 779	14.393 1.217	q 1.000 p	Métaux bruts	59 60
1.246 1.876	724 1.100	915 1.682	1.055 1.951	649 1.181	584 993	501 817	666 953	1.123 1.603	1.113 1.618	q 1.000 p	Tissus de laine.	61 62
72·2	39·7	40·8	49·9	40·5	44·7	42·5	40·2	47·0	55·5	1,000.000 p	Exportations totales	63
268·8	118·3	108·7	278·8	30·0	77·2	170·4	12·3	296·5	467·5	1.000 q	Don t: Froment	64
4.167	1.775	1.740	3.903	451	1.158	2.556	185	3.262	4.204	1.000 p	Farine	65
252·5 6.970	95·6 2.266	77·5 1.931	85·2 2.195	90·1 2.353	133·4 3.769	146·9 4.140	30·0 1.017	48·4 1.339	71·3 1.844	1.000 q 1.000 p	Bêtes à cornes	66 67
7.007 4.714	6.179 4.383	5.960 4.159	6.065 3.975	9.465 5.945	13.672 9.110	11.685 7.328	9.873 6.297	8.583 5.096	7.311 4.130	tête 1.000 p	Porcs	68 69
16.317 3.691	5.572 1.298	4.188 925	3.543 756	1.529 346	2.043 270	294 34	3.687 605	14.340 2.464	16.093 3.087	tête 1.000 p	Sucres	70 71
174·2 3.740	42·5 839	13·8 275	17·4 349	9·6 190·5	6·6 131·6	25·3 505	24·3 535	25·7 565	199·9 3.911	1.000 q 1.000 p	Volaille	72 73
45.420 8.833	21.293 4.558	15.352 3.158	12.649 2.655	5.549 1.151	6.638 1.564	8.859 2.080	8.897 2.078	11.131 2.446	20.873 4.367	q 1.000 p	Demi-produits en fer	74 75
29·3 564	13·8 262	21·8 288	48·3 736	34·9 545	61·3 901	65·3 969	82·7 1.124	103·8 1.480	139·7 2.054	1.000 q 1.000 p	Tabac brut	76 77
8.787 984	465 52	127 14	5.520 618	19.035 2.094	10.158 1.117	—	1.665 183	3.775 415	10.301 1.133	q 1.000 p	Saindoux	78 79
8.630 1.379	6.129 937	7.544 1.068	7.871 1.079	2.379 307·2	2.666 344	4.428 550	4.517 595	415 57	632 101	q 1.000 p	Plumes	80 81
2.296 1.357	1.171 577	2.735 1.611	1.666 938	1.897 802	1.918 1.051	1.195 706	2.070 1.196	2.187 1.179	2.231 1.343	q 1.000 p	Excédent d'importat. (-) ou d'exportat. (+)	82 83
+4·9	-4·6	-2·1	-5·8	-16·3	-12·1	-7·5	-6·8	+11·2	+15·5	1,000.000 p		84
Trafic des chemins de fer:												
1.418	1.066	1.009	1.245	1.291	1.412	1.300	1.322	1.373	1.939	1.000 t.	Marchandises transportées	85
171·1	128·7	116·9	149·7	154·1	163·6	157·0	153·3	161·4	179·7	1,000.000 km	Tonnes-kilom.	86
96.812	79.314	72.899	89.433	92.114	100.402	94.548	96.569	98.195	106.307	nombre	Wagons à marchand. chargés	87
6.659·8	5.634·9	5.618·2	6.099·6	6.180·1	6.619·2	6.414·3	6.128·8	6.919·8	6.894·6	1.000	Voyageurs transportés	88
194·3	164·0	163·6	177·6	187·5	200·8	194·6	190·1	205·3	213·8	1,000.000 km	Kilomètres-voyageurs	89
Trafic postal:												
37.925	32.926	30.933	32.231	31.492	32.876	32.378	32.062	30.735	31.434	1.000 unités	Correspondances	90
1.188·6	894·8	828·2	975·1	895·6	947·9	853·6	846·0	752·4	878·6	"	Colis	91
946·3	899·5	828·3	845·6	846·6	823·0	800·1	860·2	829·5	781·3	1.000 unités	Mandats-poste.	92
151·5	140·4	133·8	120·0	131·6	140·4	130·3	102·3	72·0	68·9	1,000.000 p	Télégrammes	93
272·8	242·4	224·9	298·0	250·8	283·5	293·7	312·8	305·3	274·7	1.000 pièces	Conversations interurbaines	94
336·7	317·1	298·3	329·2	333·6	341·9	411·2	405·3	386·3	376·0	1.000	Principaux postes de téléphone	95
80.731	80.584	80.337	80.095	79.813	80.122	80.368	79.951	79.771	79.805	nombre	Postes de T. S. F.	96
307.909	314.737	319.756	322.284	323.343	322.342	320.365	317.599	314.980	314.517	"		97
Effectif des véhicules à moteur:												
15.316	15.196	15.115	15.174	15.217	15.422	15.426	15.781	15.789	15.196	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	98
30.305	29.924	29.869	29.940	30.032	30.359	30.500	30.727	30.818	30.318	"	Véhicules à moteur en Hongrie	99
Formation des prix.												
Indice des prix de gros:												
90	*) 91	92	94	93	95	93	95	92	96	1913 = 100	Moyenne de l'ensemble des marchandises	106
78	*) 79	80	84	84	89	85	87	83	88	"	Agriculture et élevage	107
133	133	133	133	133	133	133	129	129	133	"	Denrées coloniales	108
91	91	93	97	98	98	97	107	102	109	"	Minoterie et industrie sucrière	109
119	117	118	116	114	110	111	111	111	114	"	Autres industries	110
65·5	*) 67·5	67·8	72·4	73·7	80·9	76·6	78·4	74·1	77·2	"	„Ciseaux agricoles“	111
Indice du coût de la vie:												
99·7	98·8	99·0	100·2	99·7	100·3	100·0	101·7	102·3	102·9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	112
104·0	102·7	103·0	104·6	103·9	104·6	104·4	106·6	107·3	108·2	"	Au total, non compris le loyer	113
95·0	93·5	94·1	96·3	95·7	96·6	96·5	98·9	99·7	99·6	"	Alimentation	114
117·8	116·1	116·1	116·1	116·1	116·1	114·8	114·2	114·2	116·3	"	Vêtement	115
129·4	129·4	129·4	129·4	128·0	128·6	128·6	132·9	134·4	138·1	"	Chauffage et éclairage	116
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	117
Prix de gros:												
13·83	14·03	14·88	15·90	15·30	14·78	14·83	11·08	9·00	8·80	1 q, en pengős	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	118
8·85	10·15	11·00	12·20	13·90	14·35	13·75	8·75	8·83	8·78	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	119
0·34	0·32	0·32	0·33	0·32	0·31	0·31	0·40	0·37	0·37	1 kg, en pengős	Farine No 0	120
0·30	0·29	0·29	0·30	0·30	0·30	0·30	0·39	0·36	0·36	"	" No 2	121
0·20	0·20	0·22	0·25	0·26	0·27	0·27	0·35	0·32	0·33	"	" No 6	122

*) Le valeur de la boletta figure ici jusqu'à juillet 1931 pour 3 pengős et à partir de cette date pour 10 p.

Megnevezés	Egység	1929	1930	1 9 3 0							
		átlag Moyenne		április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.
123 Tengeri, dunántúli származású	P/q	23·03	13·54	11·75	11·80	13·55	17·50	15·78	14·03	14·33	13·50
124 Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	2·40	2·21	2·10	2·22	2·24	2·30	2·30	2·30	2·30	2·08
125 Borjú	P/kg élő súly	1·52	1·43	1·36	1·43	1·44	1·20	1·36	1·42	1·45	1·47
126 Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·65	1·35	1·44	1·29	1·12	1·28	1·27	1·19	1·24	1·23
127 Sertézsír	P/kg	2·06	1·72	1·81	1·86	1·50	1·65	1·73	1·70	1·65	1·64
128 Tojás, friss teatojás	P/1.440 db	203·19	153·95	129·00	136·00	131·68	126·00	155·52	186·22	199·22	200·00
129 Borjúbőr	P/kg	2·39	2·20	2·10	2·10	2·10	2·00	2·10	2·30	2·20	2·20
130 Marhabőr	"	1·36	1·23	1·25	1·28	1·25	1·25	1·25	1·20	1·20	1·18
131 Nyersgyapjú	"	2·35	1·62	1·60	1·60	1·55	1·55	1·55	1·40	1·40	1·40
132 Nyerspamut, amerikai	"	2·82	2·10	2·46	2·44	2·11	2·08	1·87	1·74	1·81	1·76
133 Barnaszén, hazai	P/q	3·00	3·22	3·11	3·11	3·11	3·11	3·11	3·31	3·31	3·31
134 Kőszén, porosz	"	6·13	5·88	5·90	5·90	5·90	5·80	5·70	5·70	5·70	5·70
135 Vörösréz	P/kg	2·34	1·66	1·70	1·65	1·55	1·50	1·45	1·30	1·25	1·45
136 Ólom	"	0·71	0·57	0·60	0·58	0·58	0·55	0·52	0·52	0·52	0·52
137 Ón	"	7·96	4·89	6·20	5·50	5·00	4·50	4·00	3·80	3·80	3·80
Pénz és hitel.											
138 Állami bevételek bruttó eredménye	1,000.000 P	—	—	68·5	92·1	106·0	47·6	86·9	66·2	63·3	85·1
139 Állami kiadások bruttó előirányzata	"	—	—	68·0	80·2	70·8	74·3	94·0	80·6	75·6	84·5
140 A pengő zürichi árfolyama	100 P = s. fr.	90·52	90·29	90·20	90·33	90·29	90·25	90·23	90·23	90·20	90·26
141	100 s. fr. — P	110·47	110·75	110·86	110·71	110·76	110·80	110·83	110·83	110·86	110·79
Magyar Nemzeti Bank:											
142 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	463·7	440·9	449·4	466·2	439·7	429·6	499·5	439·4
143 Leszámitolt váltók és előlegek	"	—	—	248·1	219·6	233·8	202·7	197·8	188·5	298·8	252·9
É r c k é s z l e t:											
144 Arany	1,000.000 P	—	—	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6
145 Deviza és valuta	"	—	—	10·2	18·8	32·1	43·1	41·7	24·8	14·2	26·9
146 Összesen	"	—	—	183·1	191·3	205·8	217·9	216·5	198·3	185·3	199·6
147 Ércfedezeti arány	%	41·3	46·8	45·1	49·2	46·7	51·0	50·6	51·1	40·9	49·3
148 Leszámitolási kamatláb	"	7·67	6·03	6	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5
149 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	8·95	6·07-8·02	6·5-8·25	5·87-8	5·5-8	5·5-7·75	5·5-7·25	5·5-7·25	5·75-7	5·75-7·25
150 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	7·23	5·36	5·5	5·5-5	5	5	5	5	5	5
151 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	5·29	3·87-4·1	4-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4
Betétállomány:											
T a k a r é k b e t é t:											
152 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	63·4	61·8	62·8	65·5	69·9	70·9	70·5	71·8
153 12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	"	—	—	568·2	572·0	583·6	589·5	591·6	587·5	540·0	546·6
154 Összesen	"	—	—	631·6	633·8	646·4	655·0	661·5	658·4	610·5	618·4
F o l y ó s z á m l a b e t é t:											
155 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	82·0	88·0	84·5	88·1	90·6	84·9	84·8	77·7
156 12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	"	—	—	703·9	703·3	703·4	728·3	761·1	742·7	720·2	737·5
157 Összesen	"	—	—	785·9	791·3	787·9	816·4	851·7	827·6	805·0	815·2
B e t é t e k e g y ü t t:											
158 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	145·4	149·8	147·3	153·6	160·5	155·8	155·3	149·5
159 12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	"	—	—	1.272·1	1.275·3	1.287·0	1.317·8	1.352·7	1.330·2	1.260·2	1.284·1
160 Összesen	"	—	—	1.417·5	1.425·1	1.434·3	1.471·4	1.513·2	1.486·0	1.415·5	1.433·6
161 A 35 legn. vidéki pénzüint. betétállománya	"	—	—	151·9	152·0	155·9	156·6	155·9	155·9	150·3	149·3
Tőzsde:											
162 Részvényindex (Új feld.)	1926 = 100	144·4	119·9	126·8	123·1	119·5	117·9	113·9	111·6	109·3	107·1
163 Eladott részvény	szám	546.032	307.478	390.450	266.221	225.634	323.207	199.180	243.923	415.789	235.949
164 Szállások és átvételek összege	1,000.000 P	26·8	13·2	13·6	11·2	8·9	15·3	8·4	12·3	21·4	8·7
165 Tőzsdei forgalom összege	"	40·9	19·8	20·0	16·9	12·6	22·7	11·8	18·6	33·3	13·4
Hitelbiztonság:											
166 Új fizetésképtelenség Magyarországon	szám	185·5	206·8	231	185	203	185	121	120	185	163
167 Csőd	"	19·2	18·4	20	19	21	15	12	15	14	10
168 Magán- és kényszeregyesség	"	166·3	188·4	211	166	182	170	109	105	171	153
169 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	49·6	58·2	69	40	41	61	38	33	56	56
170 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	1.000 P	6.757	6.621	7.323	5.349	4.986	5.322	3.560	3.504	6.787	4.457
171 Magyarországon (passzíva)	"	10.631	10.740	10.647	8.025	8.372	9.057	5.844	5.314	10.268	7.647
172 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	"	3.294	3.069	2.075	2.733	1.878	2.600	1.854	988	2.282	2.875
173 Budapesten (passzíva)	"	5.102	5.177	3.227	4.068	3.286	4.138	2.973	1.805	4.329	4.892
174 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	14.041	12.905	13.618	12.975	12.779	12.488	12.020	13.079	13.577	11.467
175	1.000 P	10.186	8.491	8.263	8.624	7.322	8.625	8.266	10.166	8.587	7.358
176 Óvatolt váltók Budapesten	szám	4.823	4.752	5.100	4.867	4.590	4.625	4.502	5.067	5.134	3.928
177	1.000 P	4.287	3.335	3.403	3.934	2.660	3.591	3.521	4.292	3.205	2.352
178 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	172	182	194	197	189	194	174	176	178	166
179	1.000 P	4.422	4.805	5.100	5.409	5.135	5.126	4.687	4.585	4.628	4.122
180 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	965	982	1.008	1.021	1.018	1.010	981	968
181	1.000 P	—	—	27.699	28.409	29.105	29.470	29.518	29.401	28.593	27.886
182 Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.219	9.130	7.942	8.445	8.694	11.426	10.788	9.455	10.076	10.853

dec. Déc.	1931									Unité	Désignation	
	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.			
12·15	13·35	14·30	14·60	15·10	15·50	13·75	14·68	13·38	16·00	1 q, en pengős	Maïs, de Transdanubie	123
2·08	1·98	1·86	1·80	1·63	1·86	1·82	1·61	1·88	1·87	1 kg, en pengős	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	124
1·43	1·42	1·38	1·16	0·99	1·25	0·91	0·81	0·91	0·87	1 kg de poids vif, en p.	Veau	125
1·23	1·16	1·16	1·23	1·17	1·13	1·05	1·09	1·14	1·39	1 kg, en pengős	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	126
1·55	1·40	1·36	1·46	1·40	1·28	1·22	1·33	1·38	1·55	1440 piéc., en p.	Saindoux	127
185·60	185·00	150·00	95·00	93·92	91·92	100·00	91·60	108·60	130·0	1 kg, en pengős	Oeufs frais à thé	128
2·10	2·10	2·00	1·90	1·90	1·60	1·60	1·60	1·50	1·35	"	Cuir de veau	129
1·15	1·10	1·10	1·15	1·15	0·90	0·85	0·80	0·75	0·85	"	Cuir de boeuf	130
1·40	1·40	1·40	1·40	1·40	1·40	1·40	1·40	1·20	1·15	"	Laine brute	131
1·63	1·71	1·84	1·75	1·66	1·48	1·63	1·40	1·25	1·13	"	Coton brut, américain	132
3·31	3·31	3·31	3·31	3·11	3·11	3·11	3·11	3·11	3·31	1 q, en pengős	Lignite, indigène	133
5·80	5·80	5·80	5·80	5·60	5·70	5·70	6·30	6·50	6·80	"	Houille, prussienne	134
1·40	1·25	1·35	1·30	1·25	1·15	1·15	1·05	1·00	1·00	1 kg, en pengős	Cuivre	135
0·52	0·51	0·52	0·47	0·45	0·40	0·40	0·40	0·40	0·42	"	Plomb	136
3·20	3·50	3·75	3·50	3·00	2·80	2·80	2·80	4·80	5·00	"	Étain	137
Monnaie et crédit.												
74·2	58·2	77·6	61·4	73·2	116·3					1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État	138
77·5	74·8	85·2	70·4	63·9	80·0	66·8				"	Dépenses prévues de l'État, brutes	139
90·23	90·28	90·58	90·62	90·53	90·19	90·18	90·03	90·03	90·03	100 p = fr. s.	} Cours du pengö à Zurich	140
110·83	110·77	110·41	110·36	110·47	110·88	110·89	111·08	111·08	111·08	100 fr. s. = p.		141
Banque Nationale de Hongrie:												
469·1	446·0	399·6	384·5	406·0	369·6	385·0	500·8	414·6	382·8	1,000.000 p	Circulation des billets	142
297·7	265·1	243·4	257·6	263·3	257·4	279·4	389·2	396·6	385·3	"	Effets escomptés et avances	143
Encaisse métallique:												
162·6	162·7	148·0	125·7	111·8	111·8	111·8	111·8	104·8	104·8	1,000.000 p	Or	144
33·6	13·8	27·0	25·0	46·8	21·4	9·7	9·9	16·5	6·8	"	Devises et monnaies	145
206·4	188·7	187·8	164·5	173·0	148·3	136·4	134·8	125·0	115·8	"	Total	146
43·8	47·1	49·8	45·4	45·9	42·2	36·6	28·0	26·5	26·1	‰	Proportion de la couvert. métallique	147
5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	7	9	9	8	"	Taux d'escompte	148
5·75-7·75	5·75-7·75	5	5·75-7·75	5·5-7	5·5-7	5·75-8	7·25-10·5	8·5-10·5	8-10·5	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	149
5	5	3·75-4	5	5	5	5·75	6·75	6	6	"	Taux d. dép. ne pouv. être ret. qu'au bout de 3 mois	150
3·75-4	3·75-4	5·75-7·75	3·75-4	3·75-4	4·5-4·75	5·5-5·75	5·5-5·75	5-5	5-5	"	Taux de dépôts ret. à volonté	151
Effectif des dépôts:												
Dépôts d'épargne:												
72·6	74·1	77·9	72·2	72·5	73·7	75·3	73·8	67·3	63·4	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	152
559·0	578·1	593·4	601·5	606·9	608·0	607·4	565·5	541·0	517·6	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	153
631·6	652·2	671·3	673·7	679·4	681·7	682·7	639·3	608·3	581·0	"	Total	154
Dépôts en compte courant:												
88·7	83·4	73·8	58·6	43·7	65·6	67·6	64·8	60·1	59·9	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	155
728·2	707·4	737·1	723·2	691·1	689·0	664·0	616·6	612·8	600·8	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	156
816·9	790·8	810·9	781·8	734·8	754·6	731·6	681·4	672·9	660·7	"	Total	157
Ensemble des dépôts:												
161·3	157·5	151·7	130·8	116·2	139·3	142·9	138·5	127·4	123·3	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	158
1.287·2	1.285·5	1.330·5	1.324·7	1.298·0	1.297·0	1.271·4	1.182·2	1.153·8	1.118·4	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	159
1.448·5	1.443·0	1.482·2	1.455·5	1.414·2	1.436·3	1.414·3	1.320·7	1.281·2	1.241·7	"	Total	160
154·2	148·1	148·9	154·2	151·7	152·7	152·0	147·1	138·6	128·8	"	Eff. des dép. des 35 princip. établ. de c. de prov.	161
Bourse:												
106·4	107·3	109·9	106·4	102·6	87·6	92·9	— 1)	—	—	1926 = 100	Indice d'actions (nouv. système)	162
301.476	282.278	232.101	170.650	136.210	327.022	406.675	214.141	91.756	—	nombre	Actions vendues	163
11·2	13·0	10·8	9·6	5·7	14·2	19·2	10·8	4·4	—	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	164
16·6	20·5	16·2	14·3	8·3	22·2	30·1	18·2	7·2	—	"	Total du mouvement de la Bourse	165
Sécurité de crédit:												
241	253	173	216	220	250	222	173	168	320	nombre	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	166
15	14	9	13	20	16	15	15	17	13	"	Faillites	167
226	239	164	203	200	234	207	158	151	307	"	Concordats privés et judiciaires	168
70	74	57	51	55	55	62	49	41	92	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	169
7.855	6.841	7.336	4.582	9.516	6.210	7.623	5.694	5.279	7.462	1.000 p	Concord. privés et judiciaires } actifs	170
13.344	12.281	10.478	7.599	13.460	9.677	11.999	8.522	8.126	12.413	"	en Hongrie } passifs	171
3.220	3.063	1.778	1.949	3.087	2.236	2.697	2.447	1.635	3.671	"	Concord. privés et judiciaires } actifs	172
5.459	6.309	3.265	3.292	5.133	3.523	4.672	3.939	2.662	6.348	"	à Budapest } passifs	173
11.737	11.399	10.260	11.594	12.119	13.630	14.313	10.309	18.058	23.974	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	174
8.359	8.759	7.654	8.255	7.652	9.553	10.901	7.028	13.002	15.068	1.000 p		175
4.139	3.904	3.544	3.914	4.442	4.739	4.962	3.786	7.036	8.108	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	176
3.226	2.736	2.410	2.595	2.562	3.563	4.580	2.412	5.248	5.456	1.000 p		177
161	176	155	166	176	176	173	169	149	166	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	178
4.087	4.228	3.896	4.021	4.160	4.128	4.066	3.619	3.379	3.984	1.000 p		179
942	946	940	936	944	943	946	957	937	919	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	180
26.875	26.360	25.859	25.493	25.354	25.051	24.806	24.574	23.658	22.863	1.000 p		181
10.295	14.509	13.338	12.091	12.404	12.094	12.789	5.676	—	15.060	reconnais.	Enchères aux monts-de-piété de Budapest	182

1) 1931. július 14-ike óta a bpesti értéktőzsde zárva van. — Depuis le 14 juillet 1931, la Bourse de Budapest est fermée.

A leszámítolási kamattétel magas állására való tekintettel e két jegyintézet a hó második felében bekövetkezett sorozatos bankráta emelésében nem vett részt.

A valutakrízis tetőpontját a hó vége felé érte el, amikor Svédország, Dánia és Norvégia szintén kénytelenek voltak beszüntetni az aranyfizetéseket. Mindennek dacára az aranyáramlás tovább folytatódott s a tárgyalt hó végéfelé az eddiginél is nagyobb arányokat öltött. A valutapánik hatása alatt ugyanis a nagyobb devizakészletekkel rendelkező államok igyekeztek készleteiket aranyra átváltani. Ez a folyamat azonban most már az Egyesült Államokban folyt le, ahonnan jelentős aranykészleteket vontak el az európai országok, elsősorban természetesen Franciaország, melynek jegyintézete a hó leforgása alatt aranykészletét 782 millió frankkal 59·3 milliárd frankra növelte. A pénzügyi és valutáris krízist a tárgyalt hó folyamán hazánkban az államháztartási nehézségek tették még súlyosabbá.

A Magyar Nemzeti Bankra vonatkozó adatok közül lényeges visszaesést mutat a *jegyforgalom*. A szeptember hóvégi állomány a mult havinál 31·8, a mult évinél pedig 46·8 millió pengővel volt kisebb. A jegyforgalom ezzel az állásával elérte az utolsó 5 esztendőben a legalacsonyabb pontját. Csak 1926 márciusában volt valamivel kisebb a jegyforgalom. A jegyforgalomnak ez a nagyarányú hanyatlása az üzleti tevékenység további összezsugorodását jelzi.

A *leszámított váltók és közraktári zálogjegyek* adatsora is 11·3 millió pengővel hanyatlott az előző hóval szemben, de még mindig 196·8 millióval magasabb, mint volt egy évvel ezelőtt. A váltótárca-állomány szokatlan méretű — gazdasági tevékenység által nem indokolt — megduzzadása július első felében kezdődött s augusztus végén 396·6 millióval kulminált (a hóközi maximum meghaladta a 417 milliót), azóta azonban fokozatosan csökken. Az érckészlet 9·2 millió pengő apadást mutat s az ércfedezeti arány is árnyalatilag gyengült.

Az ország *betétállománya* szeptember hó folyamán tovább csökkent. A budapesti 12 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett összes betétek hóvégi állománya 39·5 millióval (3·1%) kevesebb, mint volt az előző hóban és 244·3 millió pengővel (16·4%) kisebb, mint volt a mult év azonos hónapjában. A tárgyalt hóban a takarékbetétek állaga 27·3, a folyószámlabetéteké pedig

12·2 millió pengővel csökkent. A mult évi állapothoz viszonyítva az előbbinél 77·4, az utóbbinál pedig 166·9 millió pengő a hanyatlás.

Az általános pénzügyi krízis hatása alatt a hitelbiztonság tovább romlott. A vonatkozó adatsorok közül különös figyelmet érdemel az *óvatolt váltók* számának és összegének gyorsütemű emelkedése. Az óvatolt váltók száma a mult havival 32·8%-os, az előző év azonos hónapjával szemben pedig 83·3%-os növekedést mutat. Az óvatolt váltók összegénél is igen számottevő emelkedés észlelhető.

	V á l t ó ó v á s o k	
	száma	összege 1000 P-ben
1928. I.—IX. . . .	89.651	61.136
1929. " "	116.515	83.757
1930. " "	118.076	77.593
1931. " "	125.656	87.873

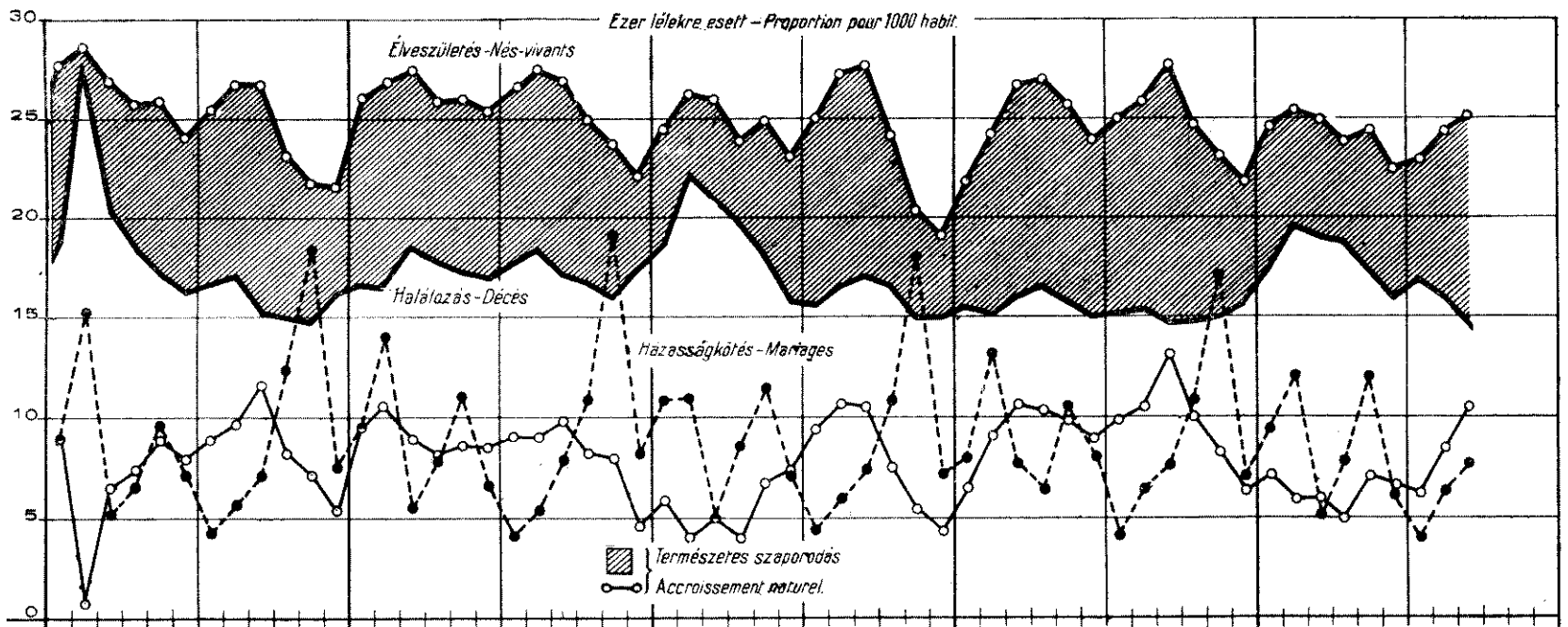
A *fizetésektelenségi esetek* száma az előző havi eredményekhez képest csaknem megkétszereződött (90·5%), mult év azonos hónapjának adataival szemben pedig 166·6%-os emelkedés mutatkozik. Az év harmadik negyedének fizetésektelenségi esetei 55·2%-kal haladják meg a mult évit. Az év első kilenc hónapjának fizetésektelenségi adatai is 5·4% emelkedést mutatnak mult év azonos időszakának adataival szemben.

A *magán- és kényszerügyességek* passzívái az előző havihoz 52·8%-kal, mult év azonos hónapjához képest pedig 133·6%-kal emelkedtek.

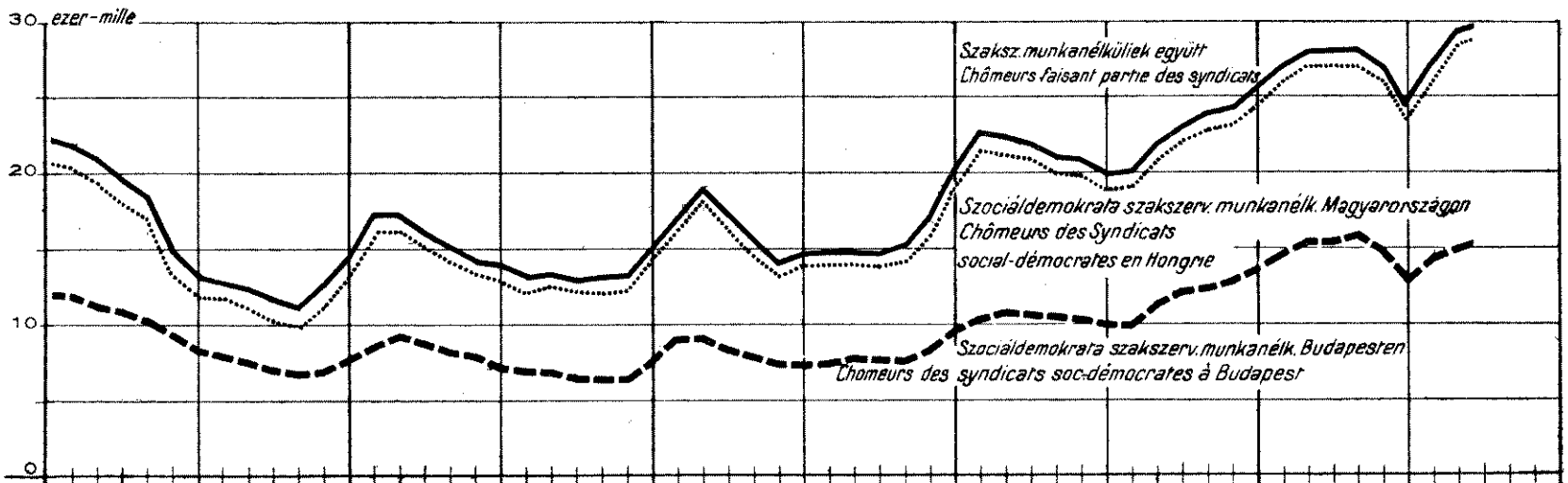
	Fizetésektelenségek száma	Magán és kényszerügyességek	
		aktíva mill. P-ben	passzíva
1927. I.—IX. . . .	792	19·6	38·8
1928. " "	1.241	45·9	74·2
1929. " "	1.508	54·4	84·3
1930. " "	1.893	60·4	97·6
1931. " "	1.995	60·5	94·6

A *postatakarékpénztár zálogüzleti forgalma* szeptember hónapban ismét élénkebb lett. A zálogfelvétel összege jelentősen megnövekedett. A zálogkiváltás is nagyobb méretű lett, 0·8 millióval haladva meg a zálogfelvételek összegét. Így a zálogkölcsonök hóvégi álladéka természetesen tovább csökkent. A kényszerárverésre került tételek számának erőteljes megnövekedését jórészt az egyhónapos árverési szünet indokolja.

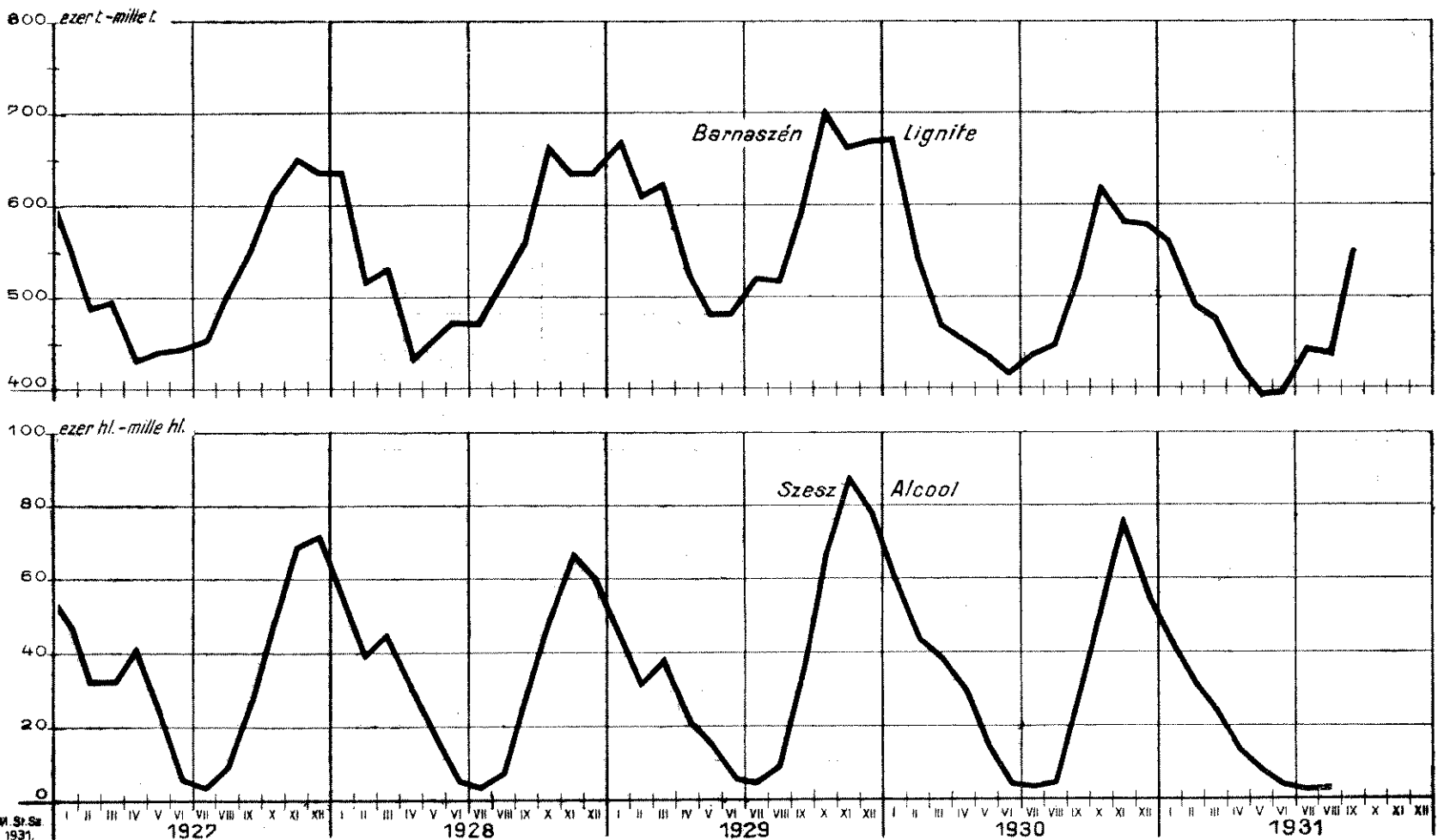
NÉPMOZGALOM. - MOUVEMENT DE LA POPULATION.

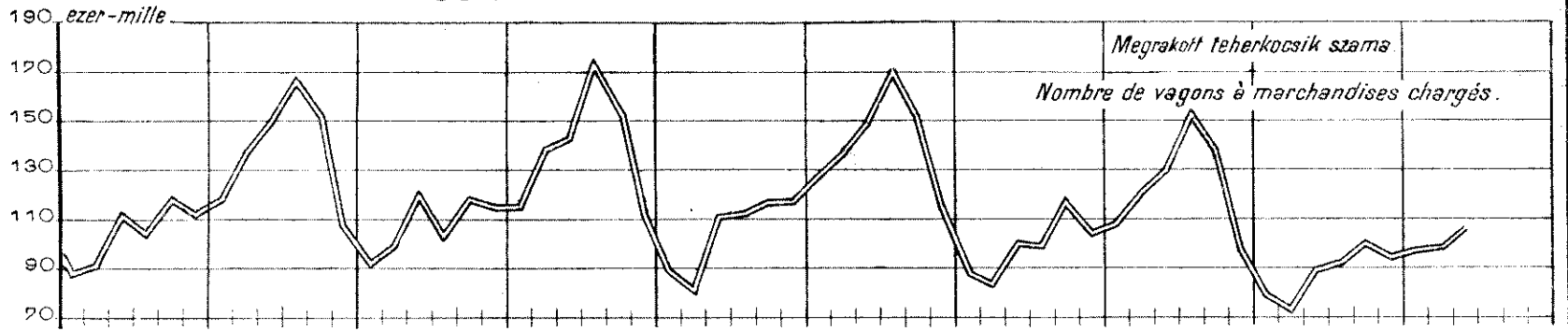
MUNKANÉLKÜLISÉG - CHOMAGE.

TERMELÉS. - PRODUCTION.

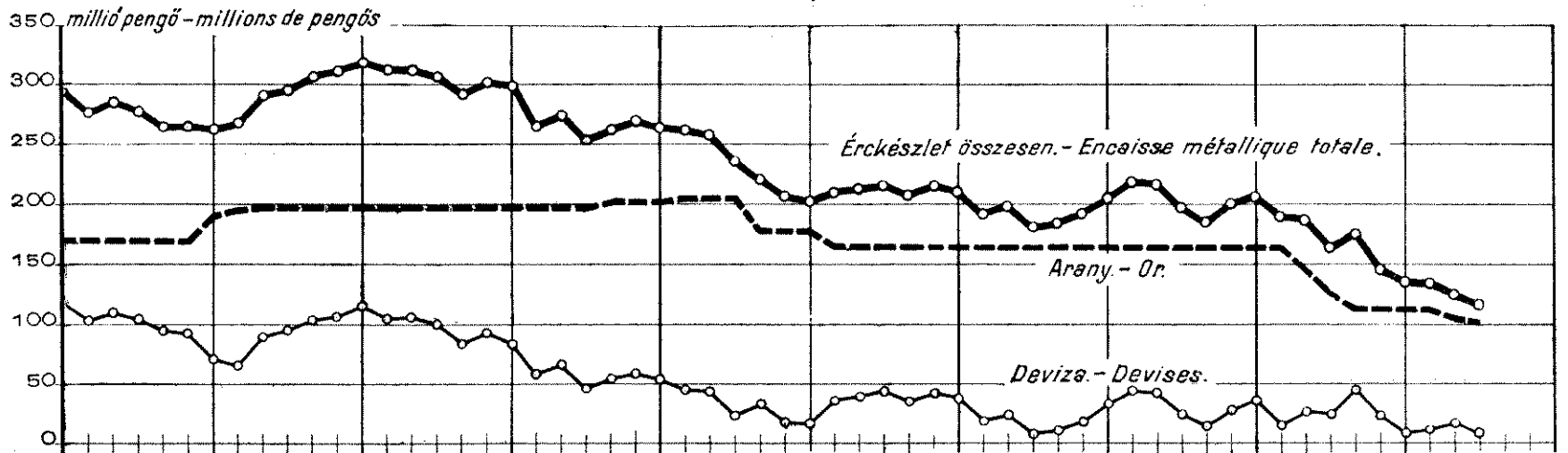
VASUTI FORGALOM.- TRAFIC DES CHEMINS DE FER.

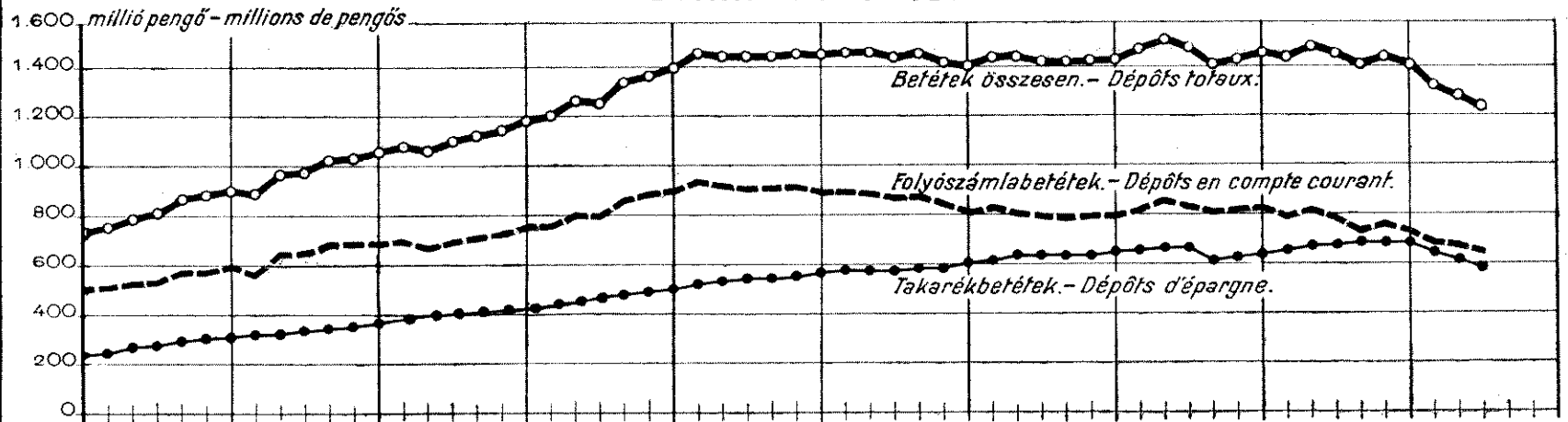
POSTAFORGALOM.- TRAFIC POSTAL.

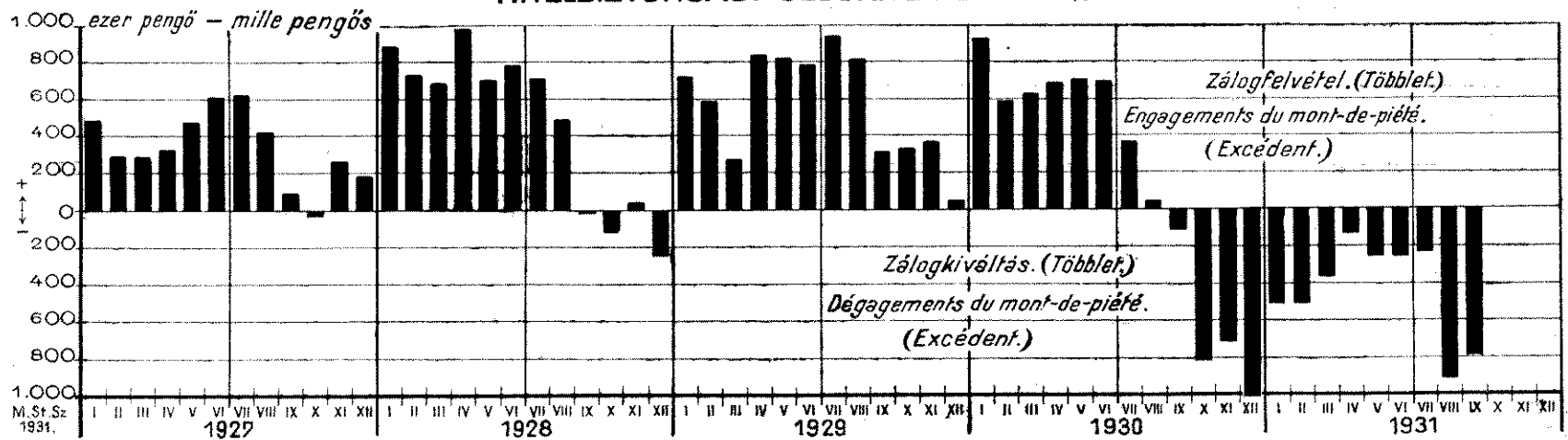
MAGYAR NEMZETI BANK.- BANQUE NATIONALE DE HONGRIE.

BETÉTEK.- DÉPÔTS.

HITELBIZTONSÁG.- SÉCURITÉ DE CRÉDIT.

M. St. Sz. 1931. I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII 1927 1928 1929 1930 1931